

Organizacija za europsku sigurnost i suradnju

Misija u Republici Hrvatskoj

Glavni ured

**OSNOVNO IZVJEŠĆE: POSTUPCI ZA RATNE ZLOČINE PRED DOMAĆIM
SUDOVIMA U 2006.**

3 kolovoza 2007.godine

IZVRŠNI SAŽETAK	3
A. RAZVOJ DOGAĐAJA TIJEKOM 2006. I POČETKOM 2007. GODINE.....	5
I. Ustupanja predmeta s MKSJ Hrvatskoj prema pravilu 11 <i>bis</i> ; 'Kategorija II' i 'Kategorija III'	6
1. Pravilo 11 <i>bis</i> : operacija 'Medački džep' – Rahim Ademi i Mirko Norac	6
2. Ustupanje istražnih materijala 'Kategorije II' i 'Kategorije III'	7
II. MKSJ osudio je novinare za nepoštovanje suda zbog otkrivanja identiteta svjedoka	7
III. Suđenja MKSJ za ratne zločine u Hrvatskoj	8
1. Zločini počinjeni tijekom i nakon operacije Oluja	8
2. Zločini počinjeni na okupiranim područjima, granatiranje Zagreba i Ovčara	9
IV. Zahtjevi Hrvatske da se pojavi kao prijatelj suda odbačeni od strane MKSJ	10
V. EU i Vijeće Europe o procesuiranju ratnih zločina pred domaćim sudovima	10
VI. Domaći NVO-i nastavljaju sve aktivnije uključivanje u praćenje suđenja	11
VII. Saborski zastupnik pod istragom i optužen za ratne zločine	12
VIII. Nestale osobe	13
IX. Parnični postupci za naknadu štete ispituju neprocesuirana kaznena djela vezana uz rat	13
B. RAZVOJ DOGAĐAJA U MEĐUDRŽAVNOJ SURADNJI.....	14
C. NALAZI SA SUĐENJA KOJA SE PRATE	16
I. Predistražni postupak: uhićenja, izručenja, pritvor, puštanje na slobodu i optužnice	17
1. Uhićenja i izručenja	17
2. Razlozi za pritvor	18
3. Puštanje na slobodu i mjere predostrožnosti	20
4. Optužnice	20
II. Aktivnosti na prvostupanjskim sudovima	22
1. Presude	23
2. Duljina postupaka	24
3. Počinjenja koja prema svojim značajkama predstavljaju ratne zločine protiv civila	24
4. Određivanje kazni te olakšavajuće/otegotne okolnosti	26
III. Nadzor Vrhovnog suda nad nižim sudovima – žalbe	28
1. Rješenja po žalbama	28
2. Duljina postupaka	29
3. Postupanje i potvrđene kazne za ratne zločine od strane Vrhovnog suda	30
4. Preispitivanje donošenja odluka na prvostupanjskim sudovima od strane Vrhovnog suda te ocjena svjedočenja	32
IV. SVJEDOCI: POUZDANOST ISKAZA, SIGURNOST I POTPORA	35
1. Korištenje 'posebnih sudova za ratne zločine' i pritvor	37
2. Navodna tajnost sudskih istraga	37
3. Neprikladno ponašanje prema svjedocima – nedostatak reakcije od strane suda	37
4. Potporu svjedocima trebalo bi proširiti	38
V. BRANITELJI – ZABRINUTOST VEZANO UZ POŠTENO SUĐENJE – RAVNOPRAVAN ODNOS SNAGA I ODGOVARAJUĆA ZASTUPLJENOST	38
DODACI	42

IZVRŠNI SAŽETAK

Tijekom 2006. i početkom 2007. godine procesuiranje ratnih zločina počinjenih u Hrvatskoj između 1991. i 1995. nastavilo se pred brojnim domaćim sudovima kao i pred MKSJ. Kao što je naznačeno u dodatku IX, uočene su neke značajne promjene, dok su se u drugim slučajevima trendovi uočeni prethodnih godina nastavili i u 2006. Gledano u cjelini, trendovi ukazuju na više uravnoteženo i pošteno suđenje, iako ostaju znatna problematična područja.

Bilo je i novih razvoja događaja – dok je broj uhićenja u 2006. bio sličan onome iz prethodnih godina, novost je podjednak broj uhićenja osoba srpske i hrvatske nacionalnosti. Također je značajno da je donesen podjednak broj osuđujućih presuda protiv osoba srpske i hrvatske nacionalnosti. Broj podignutih optužnica znatno se povećao tijekom proteklih godina baš kao i broj žalbi o kojima je odlučivao Vrhovni sud. Povećana aktivnost Vrhovnog suda očigledno je povezana s njegovim cjelokupnim naporima prema smanjivanju broja neriješenih predmeta. Međutim, kao posljedica toga, više od polovice žalbi o kojima se odlučivalo čekalo je na rješavanje tri i pol godine ili duže – duljina postupka za koju je Europski sud za ljudska prava prethodno utvrdio kako predstavlja povredu prava na pošteno suđenje. Znatne odgode pred Vrhovnim sudom spriječile su u nekoliko predmeta održavanje ponovnih suđenja uslijed toga što su u međuvremenu preminuli optuženici i svjedoci. Druge odgode pred Vrhovnim sudom premašile su duljinu zatvorskih kazni izrečenih osuđenima, dok je nekoliko oslobođenih osoba ostalo u opasnosti od daljnjeg procesuiranja u razdoblju do pet godina. Također je u usporedbi s prethodnim godinama evidentno znatno smanjenje stope preinačenih presuda pred Vrhovnim sudom.

Kao i prethodnih godina, sveukupna razina aktivnosti ostala je visoka, odnosno izvršeno je više od 25 uhićenja, a više od 20 suđenja bilo je u tijeku. Ponovljeni postupci bili su učestali. Više od polovice suđenja privedenih kraju u 2006. bila su ponovljena suđenja, dok je jedno suđenje po treći put vođeno u odsutnosti. Slično tomu, o gotovo polovici od svih žalbi Vrhovni sud je već prethodno odlučivao, a o četiri žalbe odlučivalo se prethodno dva puta. I dok je broj suđenja koja se u potpunosti vode u odsutnosti ostao relativno malen, više od polovice svih okrivljenika i 60% okrivljenika srpske nacionalnosti bilo je suđeno u odsutnosti. K tomu, postupci vođeni u odsutnosti i dalje su činili značajan postotak predmeta pred Vrhovnim sudom. Nakon nekoliko godina pada, broj postupaka vođenih u odsutnosti mogao bi se povećati u 2007. jer pojedini dijelovi pravosuđa, navodeći neuspjeh međunarodnih tjeratica u dovođenju optuženika pred hrvatske sudove, ponovno pokreću takve postupke. NVO-i su izvijestili kako velik broj žrtava i svjedoka smatra postupke vođene u odsutnosti još jednim oblikom viktimizacije, motivirane više politikom i pritiskom da sudovi ispune statističke kvote nego osiguranjem da se osobama odgovornima za počinjene zločine osobno sudi. Drugi aspekt postupaka vođenih u odsutnosti postao je poznat početkom 2007. kada je televizijski novinar intervjuirao Hrvata osuđenog u odsutnosti u predmetu 'Lora' za kojega policija tvrdi kako ga ne može pronaći.

Prethodne osuđujuće presude donesene u odsutnosti i dalje zaokupljaju hrvatsko pravosuđe kao i pravosuđa trećih zemalja. Sve je izraženije službeno prihvaćanje činjenice kako su barem neke od konačnih osuđujućih presuda donesenih u odsutnosti manjkave. U ovom trenutku jedini način da se preispitaju osuđujuće presude donesene u odsutnosti je uhićenjem okrivljenika i ponovljenim suđenjem u Hrvatskoj. Misija i dalje preporučuje poduzimanje reformi kako bi se dopustilo preispitivanje konačnih osuđujućih presuda donesenih u odsutnosti kako bi se ocijenilo jesu li dostatno utemeljene te omogućuju li uhićenje, pritvor i ponovno suđenje svih osoba osuđenih na taj način. Upitne konačne osuđujuće presude donesene u odsutnosti negativno se odražavaju na hrvatsko pravosuđe u cjelini, ali posebice na procesuiranje ratnih zločina.

Hrvatska je tijekom 2006. nastavila ostvarivati napredak u pravcu nepristranog procesuiranja ratnih zločina, posebice kada je riječ o novopokrenutim predmetima. Tijekom godine, u nekoliko predmeta ratnih zločina u kojima su žrtve bile osobe srpske nacionalnosti, a koji prethodno nisu bili procesuirani, ponovno je otvorena istraga, a nekolicini je optuženika hrvatske nacionalnosti i suđeno. Međutim, ovi predmeti i dalje predstavljaju iznimku i postoji trajna potreba utvrđivanja odgovornosti za zločine počinjene od strane pripadnika hrvatskih oružanih snaga. Tužitelji govore o „zidu šutnje“ koji otežava njihovu istragu i procesuiranje takvih predmeta.

Prethodna etnička pristranost nastavlja imati učinak i danas, čemu svjedoči nastavak mnogobrojnih predmeta na prvostupanjskoj ili drugostupanjskoj razini koji su pokrenuti prethodnih godina kada su uglavnom osobe srpske nacionalnosti bile optužene za ratne zločine u postupcima pokrenutima protiv većih skupina gdje je pojedinačna odgovornost počinitelja bila minimalizirana, te za vrste zločina ili ponašanja zbog kojih Hrvati nisu procesuirani. Konačne osuđujuće presude donesene u odsutnosti ostavljaju stotine osoba, uglavnom srpske nacionalnosti, u položaju da moraju dokazivati svoju nevinost. Služba u hrvatskim oružanim snagama i dalje se koristi kao olakotna okolnost, iako je pripadnost vojnoj jedinici praktički *sine qua non* svake optužnice za ratni zločin. Stoga, u cjelini gledano, sustav i dalje primjenjuje različite standarde kaznene odgovornosti koji su očigledno utemeljeni na nacionalnoj pripadnosti. U svibnju 2007. Glavni državni odvjetnik je u odgovoru na zahtjev organizacije ratnih veterana naznačio kako su više od 98% osoba optuženih za ratne zločine od 1991. bili pripadnici jugoslavenske vojske ili srpskih paravojnih postrojbi, dok su manje od dva posto njih bili pripadnici hrvatskih oružanih snaga.

Uporaba 'posebnih sudova za ratne zločine' ostaje iznimkom. U više od tri godine od usvajanja odgovarajućih zakonskih propisa, pet je predmeta proslijeđeno posebnom sudu, uglavnom u Zagreb, na zahtjev državnog odvjetništva. Kao rezultat toga, velika većina predmeta za ratne zločine i dalje se istražuje i sudi u zajednici gdje su zločini počinjeni. Razmatranje veće uporabe neutralnijih lokacija ovih 'posebnih' sudova čini se opravdanim kako bi se bolje zaštitila prava optuženika na pošteno suđenje, interesi pravičnosti šire javnosti te kako bi se ohrabrilu svjedoke na sudjelovanje u postupcima. U 2006. godini dopušteno je prvo ustupanje posebnom sudu temeljeno na bojaznima koje je Glavni državni odvjetnik iskazao vezano za nepristranost i zastrašivanje svjedoka na lokalnoj pravosudnoj razini.

Bojazni vezane uz tajnost istraga također su se nastavile u 2006., što navodi na zaključak o postojanju pravnih praznina ili nedostatnoj provedbi postojećih mjera za očuvanje tajnosti. Također su se nastavile i bojazni u svezi s neadekvatnom pomoći koju pružaju pojedini branitelji imenovani po službenoj dužnosti.

U 2006. i prvoj polovici 2007. godine, Glavni državni odvjetnik je, u suradnji s kolegama iz Srbije, Crne Gore te Bosne i Hercegovine, nastavio predvoditi međudržavnu suradnju kojom se pojačala razmjena informacija i dokaza. Uzevši u obzir pravne zapreke izručivanju državljana i ustupanju postupaka, suradnja između državnih odvjetništava predstavlja osnovni način pomoću kojeg se utvrđuje odgovornost za ratne zločine počinjene od strane osoba koje se nalaze izvan državnih granica. Unatoč tom pohvalnom cilju, sporazumi o suradnji Glavnog državnog odvjetnika s njegovim kolegama bili su kritizirani s nekih mjesta. Ministarstva pravosuđa u regiji ostvarila su malen napredak kada je riječ o reformi zakona koji štite državni suverenitet, ali u značajnoj mjeri ograničavaju međudržavnu suradnju. Ova neaktivnost omogućila je nekažnjavanje onih optuženika koji se i dalje nalaze izvan granica države. I dok Hrvatska ne može sama riješiti pitanja međudržavne suradnje, inicijativa i suradnički pristup nacionalnih državnih odvjetništava predstavlja primjer kako Vlade mogu pristupiti uklanjanju tih prepreka. Različiti pristupi državnih odvjetnika i sudaca postaju sve očigledniji jer sudovi pokušavaju suditi nedostupnim okrivljenicima u odsutnosti, dok državni odvjetnici traže da se okrivljenicima sudi u njihovoj nazočnosti, čak i ako to znači izvan

granica Hrvatske. Politička volja je od ključne važnosti za poduzimanje prijelaznih mjera za jačanje povjerenja kao i za dugoročnije zakonske reforme kojima bi se prevladalo ono što je glavna tužiteljica MKSJ nazvala „pravnom prazninom koja omogućuje nekažnjavanje“.

Uzajamna povezanost između postupaka pred hrvatskim sudovima i onih pred MKSJ postala je u 2006. godini sve očiglednija kako u pravnom, tako i u političkom smislu. Ustupanje optužnice protiv Ademija i Norca s MKSJ te dokaznih materijala u predmetima 'Kategorija II' i 'Kategorija III' pokazuje kako procesuiranje ratnih zločina pred hrvatskim sudovima ulazi u novu fazu uz trajnu i povećanu odgovornost i aktivnost, posebice u svezi sa zločinima počinjenim od strane pripadnika hrvatskih oružanih snaga.

Istovremeno, najviši politički dužnosnici Hrvatske izjednačili su interese hrvatskih optuženika pred MKSJ s interesima države. Učinak ove poruke na atmosferu u kojoj se odvijaju postupci pred domaćim sudovima, kao i na javnost, svjedoke, državno odvjetništvo i pravosuđe, suprotan je zakonskoj obvezi nepristranog procesuiranja ratnih zločina. Ministrica pravosuđa i njezini zamjenici uložili su napore za uravnoteženjem Vladinog stava putem javnih izjava tijekom svibnja i lipnja 2007. o opredijeljenosti Vlade za dokidanje nekažnjavanja i za nepristrano suđenje u predmetima ratnih zločina.

Značajan napredak u osiguravanju odgovornosti i nepristranosti, neovisno o nacionalnom podrijetlu žrtava ili optuženika kod suđenja u predmetima ratnih zločina ne ovisi samo o pravosudnim čimbenicima već i o politici države i aktivnostima koje se poduzimaju kako bi se ostvario taj cilj. To bi uključilo pojačane napore od strane državnih tijela, posebice Ministarstva obrane i Ministarstva unutarnjih poslova, kako bi pomogli u utvrđivanju odgovornosti za zločine kroz proaktivnu suradnju s državnim odvjetništvom i pravosuđem. Od najveće je važnosti da politički vođe na svim razinama uspostave ozračje koje olakšava i ohrabruje osobe koje posjeduju informacije i dokaze da istupe s njima. Također je od izuzetne važnosti napredak prema uklanjanju pravnih prepreka pojačanoj međudržavnoj pravosudnoj suradnji.

Počevši u travnju 2006., Misija je zajedno s Izaslanstvom Europske komisije i Uredom za vezu MKSJ započela intenzivnu raspravu s ministricom pravosuđa, glavnim državnim odvjetnikom i predstavnicima Vrhovnog suda kako bi se riješili problemi vezani za procesuiranje ratnih zločina. Među pitanjima koja su utvrđena za raspravu nalaze se međudržavna pravosudna suradnja, jačanje integriteta i tajnosti istraga, uključujući sigurnost svjedoka, osiguranje adekvatnih branitelja po službenoj dužnosti te moguće mehanizme za rješavanje predmeta više od 1.500 osoba koje Hrvatska traži, uključujući 400 osoba osuđenih u odsutnosti. Jedan konkretan ishod ovih rasprava bilo je usvajanje zakonskih propisa kojima se omogućuje uporaba svjedočenja putem video veze.

A. RAZVOJ DOGAĐAJA TIJEKOM 2006. I POČETKOM 2007. GODINE

Tijekom 2006. i početkom 2007. godine uloga Hrvatske u osiguranju pune, nepristrane i osobne odgovornosti za povrede međunarodnog humanitarnog prava postala je sve vidljivijom. Ubrzanje Izlazne strategije MKSJ imalo je za posljedicu sve jači 'obrnuti tijek' predmeta i istražnih materijala iz Haaga u Hrvatsku, koja je sada odgovorna za daljnju obradu predmeta koje prethodno nije procesuirala. Istraga o mogućim zločinima počinjenima od strane nezavisni saborskog zastupnika Branimira Glavaša označila je sve veću spremnost za ispitivanje ponašanja pripadnika hrvatskih oružanih snaga i moćnih političkih figura, dok u isto vrijeme ona naglašava nedostatke ili nejasnoće u zakonu. To uključuje reguliranje povjerljivosti istraga i slabosti u sudskoj provedbi takvih mjera. Četiri osuđujuće presude MKSJ za nepoštivanje suda izrečene hrvatskim novinarima naglasile su važnost uspostavljanja odgovarajuće ravnoteže između slobode medija i očuvanja integriteta sudskih postupaka te osiguranja sigurnosti svjedoka. Razvoj događaja u predmetima pred MKSJ naglasio je stalan politički učinak procesuiranja ratnih zločina u Hrvatskoj, kao i uzajamnu

povezanost postupaka pred domaćim i međunarodnim sudovima. Vladina selektivna uporaba različitih brojki kada je riječ o nestalim osobama nastavila je umanjivati napore od strane Međunarodnog odbora Crvenog križa za postizanjem dogovora oko ovog pitanja, koje je blisko povezano s utvrđivanjem odgovornosti za ratne zločine. Proces pristupanja Europskoj uniji i dalje naglašava kako način na koji Hrvatska procesuirala ratne zločine ima implikacije za regionalnu stabilnost i manjinska i ljudska prava, ali je također povezan s osnovnim institucionalnim reformama koje su potrebne za usklađivanje s pravnom stečevinom EU-a. Civilno društvo ojačalo je svoje sudjelovanje u praćenju postupaka ratnih zločina.

I. Ustupanja predmeta s MKSJ Hrvatskoj prema pravilu 11 bis; 'Kategorija II' i 'Kategorija III'

1. Pravilo 11 bis: operacija 'Medački džep' – Rahim Ademi i Mirko Norac

Krajem prosinca 2006. država je podigla optužnicu protiv Rahima Ademija i Mirka Norca pred Županijskim sudom u Zagrebu (ŽSZ)¹. Riječ je o predmetu koji je Hrvatskoj ustupljen od strane Raspravnog vijeća MKSJ prema pravilu 11 bis u rujnu 2005. Optužnica tereti optuženike za počinjenje ratnih zločina protiv civila i ratnih zarobljenika srpske nacionalnosti tijekom operacije koju su hrvatske oružane snage izvele u rujnu 1993. u 'Medačkom džepu', području južno od Gospića (u južnom dijelu središnje Hrvatske). Osim optužbi za izdavanje naloga za napade bez odabira ciljeva, Ademi i Norac optuženi su i na temelju zapovjedne odgovornosti jer nisu uspjeli spriječiti i kazniti zločine počinjene od strane njihovih podređenih. Kao rezultat toga, otprilike 30 civila srpske nacionalnosti, uglavnom starijih osoba, ubijeno je te je došlo do uništavanja imovine širih razmjera. Do danas nitko nije procesuiran za počinjenje ovih zločina, a tužitelji su navodili „zid šutnje“ koji im otežava procesuiranje izravnih počinitelja.

Nakon podizanja optužnice, predstavnik Glavnog državnog odvjetnika izjavio je za medije kako je važno da hrvatska javnost zna kako je optužnica „manje oštra“ od optužnice MKSJ. Također je naglasio kako je optužnica utvrdila vojnu operaciju kao legitimnu akciju za oslobađanje okupiranog teritorija te nije uključivala nikakvo spominjanje „zajedničkog zločinačkog poduhvata“. S obzirom na razlike između hrvatskog Kaznenog zakona i Statuta MKSJ, optužnice su strukturirane donekle drugačije. Dok je optužnica MKSJ sadržavala dvije točke za zločin protiv humanosti i tri točke za ratni zločin protiv obojice optuženih², hrvatska optužnica sadržavala je tri točke za ratne zločine protiv obojice, Ademija i Norca, pojedinačno³. Još jedna razlika između optužnica je ta što optužnica MKSJ sadrži navode o progonu civila srpske nacionalnosti kao zločinu protiv humanosti, dok zločini protiv humanosti nisu bili dio Kaznenog zakona tijekom sukoba te se stoga ne koriste u hrvatskim optužnicama kao element pri utvrđivanju optužbi u ovom ili u drugim predmetima ratnih zločina.

Krajem siječnja 2007., Vrhovni sud potvrdio je utvrđenje ŽSZ-a kako je pritvor nepotreban te kako su dovoljne mjere opreza kako bi se osiguralo da će optuženici biti nazočni na suđenju te da neće utjecati na svjedoke⁴. Ademi je privremeno pušten na slobodu do početka suđenja i

¹ K-DO-349/05 od 22. studenog 2006. U prosincu 2005. Vrhovni sud je na zahtjev Glavnog državnog odvjetnika uputio predmet na ŽSZ, jedan od četiri suda s ekstrateritorijalnom nadležnošću za suđenje ratnih zločina.

² Točka 1., progon kao zločin protiv humanosti; točka 2., ubojstvo kao zločin protiv humanosti; točka 3., ubojstvo kao ratni zločin; točka 4., pljačka imovine kao ratni zločin; točka 5., bjesomučno uništavanje gradova i sela kao ratni zločin.

³ Točke 1. i 4., naređivanje nasumičnih napada kao ratni zločin protiv civila; točke 2. i 5., propust u sprečavanju ili kažnjavanju ubojstava, uništavanja imovine i pljačke kao ratni zločin protiv civila; točke 3. i 6., propust u sprečavanju ubojstava i mučenja ratnih zarobljenika kao ratni zločin protiv ratnih zarobljenika.

⁴ Vrhovni sud Kž 45/2007-3, 26. siječnja 2007.; ŽSZ, Kv-rz-1/07, k-rz-1/06, 12. siječnja 2007.

nalazi se u Splitu. Norac se i dalje nalazi na odsluženju zatvorske kazne od 12 godina zbog nepovezane osuđujuće presude za ratni zločin iako, nakon što odsluži polovicu svoje kazne, ima pravo na povremene kraće izlaske na slobodu. Početkom veljače 2007. ŽSZ odbacio je prigovore na optužnicu podnesene od strane g. Norca na temelju toga što je optužnica postala pravomoćna koncem srpnja 2004. na dan kada je potvrđena optužnica MKSJ⁵. Sudeње je započelo sredinom lipnja 2007.

2. Ustupanje istražnih materijala 'Kategorije II' i 'Kategorije III'

Pored formalnog ustupanja predmeta Ademi-Norac od strane MKSJ prema pravilu 11 *bis*, tijekom 2006. glavna tužiteljica MKSJ (GT) ustupila je Glavnom državnom odvjetniku materijale u nekoliko predmeta iz 'Kategorije II', odnosno predmeta u kojima je GT u potpunosti provela istragu, no uslijed rokova Izlazne strategije nikada nije podigla optužnice. Tijekom 2006., GT je također ustupila materijale kao odgovor na zahtjeve za informacijama od strane državnog odvjetništva u nekoliko predmeta iz 'Kategorije III', odnosno predmeta u kojima je GT prikupila informacije vezano uz počinitelje ili zločine, no nije bila u mogućnosti u potpunosti provesti istragu uslijed vremenskih rokova za provođenje istraga nametnutih Izlaznom strategijom. Predmeti u kojima je glavni državni odvjetnik tražio informacije od MKSJ uključuju optužnice u predmetima 'Garaža' i 'Selotejp' podignute protiv neovisnog saborskog zastupnika Branimira Glavaša i nekoliko suoptuženika zbog mučenja i ubojstva civila srpske nacionalnosti [Vidjeti odjeljak A.VII dolje u tekstu]. Očekuje se kako će se ustupanje takvih materijala nastaviti i pojačati.

I dok suradnja država s MKSJ, uključujući Hrvatsku, ostaje trajna međunarodna obveza, hrvatski suci i državni odvjetnici sve češće traže 'obrnutu suradnju' od MKSJ vezano uz tekuće postupke pred domaćim sudovima. To uključuje pristup informacijama kao i pritvorenici i osuđenici MKSJ.

II. MKSJ osudio je novinare za nepoštivanje suda zbog otkrivanja identiteta svjedoka

U rujnu 2006., Žalbeno vijeće MKSJ potvrdilo je osuđujuće presude za nepoštivanje suda izrečene Ivici Marijačiću i Markici Rebiću, kao i novčanu kaznu od 15.000 EUR određenu obojici⁶. G. Marijačić, bivši glavni urednik hrvatskog tjednika *Hrvatski list* i g. Rebić, bivši šef hrvatske obavještajne službe, proglašeni su krivima jer su svjesno i s jasnom namjerom otkrili identitet i iskaze zaštićenog svjedoka, čime su prekršili nalog MKSJ izdan tijekom suđenja bosanskom Hrvat generalu Tihomiru Blaškiću.

U ožujku 2007. Žalbeno vijeće MKSJ također je potvrdilo osuđujuću presudu za nepoštivanje suda i novčanu kaznu od 20.000 EUR određenu Josipu Joviću. G. Jović, bivši glavni urednik *Slobodne Dalmacije*, proglašen je krivim jer je 2000. godine otkrio kako je predsjednik Stjepan Mesić svjedočio na suđenju Blaškiću u svojstvu zaštićenog svjedoka. Jović je prekršio naloge MKSJ kojima se štite svjedoci kao i nalog kojim je Joviću naloženo da odustane od objavljivanja⁷.

U veljači 2007., MKSJ osudio je Domagoja Margetića za nepoštivanje suda zbog objavljivanja povjerljivog popisa s imenima 102 svjedoka sa suđenja Blaškiću na njegovoj Internet stranici. Mnogi od tih ljudi čija su imena objavljena bili su zaštićeni svjedoci. G. Margetić proglašen je krivim jer je otkrio informacije čime je prekršio naloge MKSJ te je

⁵ ŽSZ, Kv-rz-2/07, 7. veljače 2007.

⁶ Tužiteljstvo protiv Ivica Marijačića i Markice Rebića, predmet br. IT-95-14-R77.2-A, presuda, 27. rujna 2006. kojom se potvrđuje presuda od 10. ožujka 2006. Zaštićeni svjedok bio je nizozemski vojni časnik.

⁷ Tužiteljstvo protiv Josipa Jovića, predmet br. IT-95-14 i IT-95-14/2-R77, presuda, 30. kolovoza 2006.

utjecao na svjedoke⁸. G. Margetić osuđen je na tri mjeseca zatvora i određena mu je novčana kazna u iznosu od 10.000 EUR. Raspravno vijeće utvrdilo je kako su postupci g. Margetića opravdavali zatvorsku kaznu zbog broja zaštićenih svjedoka čiji je identitet otkriven kao i zbog ozbiljnih posljedica koje je otkrivanje njihovog identiteta imalo na najmanje tri svjedoka. G. Margetić nije uložio žalbu.

Upućujući na procesuiranja za nepoštivanje suda u svojoj izjavi Stalnom vijeću OESS-a 7. rujna 2006., glavna tužiteljica MKSJ naglasila je kako pitanja zaštite svjedoka na Haškom tribunalu „predstavljaju pitanja života i smrti“, navevši kako su potencijalni svjedoci bili ubijani na Kosovu⁹. Ravnoteža između slobode tiska i poštivanja sudskih naloga o kojoj je riječ u ovim predmetima od izravne je važnosti za izvještavanje medija o postupcima za ratne zločine u Hrvatskoj.

III. Suđenja MKSJ za ratne zločine u Hrvatskoj

Tijekom 2006. i početkom 2007. godine došlo je do razvoja događaja u određenom broju predmeta pred MKSJ vezanim uz ratne zločine u Hrvatskoj, uključujući one koji su navodno počinjeni od strane hrvatskih oružanih snaga kao i one počinjene od strane srpskih okupacijskih snaga. Iako se odvija izvan Hrvatske, ovaj razvoj događaja odražava politički i pravni kontekst u kojemu se odvijaju postupci pred domaćim sudovima. Bojazni vezano uz učinkovitost sigurnosnih mjera za svjedoke u Hrvatskoj pojavile su se kao mogući komplicirajući čimbenici za predmete MKSJ.

1. Zločini počinjeni tijekom i nakon operacije Oluja

U listopadu 2006., Žalbeno vijeće MKSJ potvrdilo je kako će se Anti Gotovini, Ivanu Čermaku i Mladenu Markaču zajednički suditi¹⁰. Ova trojica optuženi su za počinjenje zločina protiv civila srpske nacionalnosti tijekom i neposredno nakon hrvatske vojno-redarstvene akcije „Oluja“. U to vrijeme Gotovina i Čermak bili su visoki vojni zapovjednici dok je Markač bio zapovjednik hrvatskih specijalnih policijskih postrojbi¹¹. U odgovoru na nalog Raspravnog vijeća da smanji opseg optužnice kako bi se osiguralo „pošteno i brzo suđenje“, tužiteljstvo je u ožujku 2007. dostavilo skraćenu optužnicu ograničavajući vremensko razdoblje na koje se optužnica odnosi na kolovoz i rujna 1995. te ograničavajući njezin zemljopisni opseg na 14 općina¹². Gotovina je i dalje u pritvoru u Haagu, dok su Čermak i Markač do početka suđenja i dalje na slobodi u Hrvatskoj, iako je MKSJ utvrdio kako je Čermak prekršio uvjete svog privremenog boravka na slobodi nekoliko puta od konca 2006. do početka 2007. godine¹³. Do danas nitko nije procesuiran pred domaćim sudovima za temeljne zločine navedene u optužnici MKSJ.

Izvorno zakazano za početak u svibnju 2007., suđenje je odgođeno na neodređeno vrijeme uslijed diskvalifikacije trojice branitelja zbog sukoba interesa. Početkom svibnja 2007.,

⁸ Tužiteljstvo protiv Domagoja Margetića, predmet br. IT-95-14-R77.6, presuda, 7. veljače 2007.

⁹ PC, DEL/827/06.

¹⁰ Tužiteljstvo protiv Ante Gotovine, Ivana Čermaka i Mladena Markača, predmet br. IT-01-45-AR73.1, IT-03-73-AR73.1, IT-03-73-AR73.2, Odluka o među-žalbama protiv Odluke Raspravnog vijeća o izmjeni i dopuni optužnice te za spajanje postupaka, 25. listopada 2006.

¹¹ Tužiteljstvo protiv Ante Gotovine, Ivana Čermaka i Mladena Markača, predmet br. IT-06-90-PT, optužnica, 24. srpnja 2006.

¹² Tužiteljstvo protiv Ante Gotovine, Ivana Čermaka i Mladena Markača, predmet br. IT-06-90-PT, zahtjev Tužiteljstvu prema pravilu 73 *bis* D da se smanji opseg predmeta, 21. veljače 2007. GT je izbacila navode o zločinima počinjenim u šest općina tijekom listopada i studenog 1995. U rujnu 2006. GT je na sličan način predala skraćenu optužnicu protiv Vojislava Šešelja, izbacujući iz nje zločine u zapadnoj Slavoniji.

¹³ Tužiteljstvo protiv Ante Gotovine, Ivana Čermaka i Mladena Markača, predmet br. IT-06-90-PT, Odluka o ponovnom puštanju na slobodu Ivana Čermaka, 15. veljače 2007.

Žalbeno vijeće potvrdilo je zaključak Raspravnog vijeća kako je jedan od Markačevih odvjetnika, Miroslav Šeparović, koji je obnašao dužnost hrvatskog ministra pravosuđa u vrijeme počinjenja zločina navedenih u optužnici, imao osobni interes u tom predmetu te je bilo vjerojatno kako će ga Gotovina pozvati u svojstvu svjedoka¹⁴. Koncem lipnja 2007., Žalbeno vijeće na sličan je način potvrdilo diskvalifikaciju oboje odvjetnika koji su zastupali Čermaka – Čede Prodanovića i Jadranke Sloković – od strane Raspravnog vijeća uslijed toga što su istodobno zastupali Rahima Ademija u Hrvatskoj, za kojega je Gotovinin braniteljski tim naveo da ga namjeravaju pozvati kao svjedoka jer je on Gotovini bio nadređeni časnik¹⁵.

Pitanje sukoba interesa po prvi je put postavio Gotovinin braniteljski tim u travnju 2006. kao dio svoje argumentacije protiv zajedničkog suđenja. Diskvalifikacije su dovele do uzajamnog optuživanja između braniteljskih timova. Nakon njihovih diskvalifikacija, Markačevi i Čermakovi odvjetnici podigli su protu-tužbe zbog mogućeg sukoba interesa jednog od Gotovininih odvjetnika koji je prethodno radio za glavnu tužiteljicu¹⁶. Premijer i predsjednik Sabora Vladimir Šeks pozvali su braniteljske timove na suradnju potvrđujući Vladinu obvezu utvrđivanja istine o Domovinskom ratu. G. Šeks je citiran da je rekao kako bi bilo skandalozno ukoliko bi Šeparović bio diskvalificiran, dodavši kako razmirice i prebacivanje odgovornosti među braniteljima „može samo usrećiti tužiteljstvo MKSJ, što je suprotno interesima Hrvatske“.

Tijekom postupka koji prethodi suđenju, glavna tužiteljica izrazila je zabrinutost u svezi sa sigurnošću svjedoka tužiteljstva koji borave u Hrvatskoj. Početkom travnja 2007. glavna tužiteljica zatražila je zaštitne mjere za određeni broj svjedoka, naznačivši kako je jedan svjedok odbio svjedočiti uslijed prijetnji smrću te navodeći predmet Glavaš kao primjer problema sa sigurnošću svjedoka u Hrvatskoj. [Vidjeti odjeljak A.VII].

2. Zločini počinjeni na okupiranim područjima, granatiranje Zagreba i Ovčara

Sredinom lipnja 2007., Raspravno vijeće MKSJ osudilo je Milana Martića, bivšeg vođu vlasti pobunjenih Srba u Hrvatskoj¹⁷. Martić je osuđen po 16 točaka optužnice za zločine protiv čovječnosti i ratne zločine protiv Hrvata i drugih osoba nesrpske nacionalnosti s nekoliko okupiranih područja, poput progona, ubijanja, mučenja, deportacije i napada na civile. Također je osuđen zbog izdavanja naredbe za raketiranje hrvatskog glavnog grada 1995. godine. Za Martića je utvrđeno kako je sudjelovao u zajedničkom zločinačkom poduhvatu sa Slobodanom Miloševićem i drugima s ciljem stvaranja ujedinjene srpske države kroz raširenu i sustavnu kampanju straha i zločina protiv ne-Srba koji su nastanjivali okupirana područja Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Pri određivanju kazne zatvora od 35 godina, Raspravno vijeće uzelo je u obzir kao otegotne okolnosti činjenicu da je većina zločina počinjena protiv posebno ranjivih skupina ljudi, poput starih osoba, zatočenika i civila, primijetivši kako je gotovo cjelokupna populacija Hrvata i drugih ne-Srba protjerana s područja pod Martićevom kontrolom. Raspravno vijeće posebice je podsjetilo na patnje civila kao posljedica nasumičnih napada na Zagreb. Naposljetku, Raspravno vijeće uočilo je kako je Martić izbjegavao

¹⁴ Tužiteljstvo protiv Ante Gotovine, Ivana Čermaka i Mladena Markača, predmet br. IT-06-90-PT, Odluka o među-žalbi Miroslava Šeparovića protiv odluka Raspravnog vijeća o sukobu interesa i povredi dužnosti, 4. svibnja 2007. Žalbeno vijeće prihvatilo je nalaze Raspravnog vijeća prema kojima g. Šeparović ima osobni interes jer će tijekom suđenja relevantno pitanje za obranu biti je li Ministarstvo pravosuđa ili Ministarstvo obrane bilo odgovorno za sustav vojnih sudova; te da je g. Šeparović ugrozio interese svoga klijenta time što se nije povukao s dužnosti unatoč opetovanim upozorenjima o mogućem sukobu interesa te se ponašao potpuno neprofesionalno.

¹⁵ Tužiteljstvo protiv Ante Gotovine, Ivana Čermaka i Mladena Markača, predmet br. IT-06-90-PT, Odluka o među-žalbi Ivana Čermaka protiv odluke Raspravnog vijeća o sukobu interesa odvjetnika Čede Prodanovića i Jadranke Sloković, 29. lipnja 2007.

¹⁶ Tužiteljstvo protiv Ante Gotovine, Ivana Čermaka i Mladena Markača, predmet br. IT-06-90-PT, nalog Registru u svezi s imenovanjem Grega Kehoea kao branitelja Ante Gotovine, 25. lipnja 2007.

¹⁷ Tužiteljstvo protiv Milana Martića, predmet br. IT-95-11-T, presuda, 12. lipnja 2007.

međunarodnu pravdu sedam godina nakon što je protiv njega podignuta optužnica MKSJ, pridajući tek minimalan značaj njegovoj dragovoljnoj predaji 2002. godine.

Suđenje pred MKSJ Mili Mrkšiću, Miroslavu Radiću i Veselinu Šljivančaninu („vukovarska trojka“) okončano je u ožujku 2007. Ta trojica optužena su za zapovijedanje vojnicima jugoslavenske vojske i paravojnim skupinama koje su pogubile više od 250 hrvatskih civila na farmi Ovčara nedaleko Vukovara (istočna Hrvatska) 1991. godine. Presuda se očekuje kasnije tijekom 2007. U svezi s tim, u listopadu 2006. Vrhovni sud Srbije ukinuo je osuđujuću presudu za 14 osoba srpske nacionalnosti i oslobađajuću presudu za još dvije osobe za ubojstva na Ovčari, vrativši svih šesnaest Okružnom sudu u Beogradu na ponovno suđenje, dok je u veljači 2007. potvrdio jednu osuđujuću presudu¹⁸. Ponovno suđenje započelo je u ožujku 2007.

IV. Zahtjevi Hrvatske da se pojavi kao prijatelj suda odbačeni od strane MKSJ

U prosincu 2006. Žalbeno vijeće MKSJ potvrdilo je odbacivanje zahtjeva Hrvatske od strane Raspravnog vijeća da se pojavi kao „prijatelj suda“ ili *amicus curiae* u tekućem suđenju Jadranku Prliću i petorici drugih kao i u nadolazećem suđenju Gotovini, Čermaku i Markaču za ratne zločine počinjene u Bosni i Hercegovini, odnosno Hrvatskoj¹⁹. MKSJ utvrdio je kako sudjelovanje države ne bi pomoglo Tribunalu. U veljači 2007. Vlada je naložila svojim pravnim stručnjacima da preispitaju mogućnost da Hrvatska postane prijatelj suda tijekom suđenja Gotovini, Čermaku i Markaču.

V. EU i Vijeće Europe o procesuiranju ratnih zločina pred domaćim sudovima

Nekoliko izvješća objavljenih od strane tijela Europske unije koncem 2006. i početkom 2007. godine naznačilo je potrebu za daljnjim napretkom u procesuiranju ratnih zločina pred domaćim sudovima i vezu između predmeta pred MKSJ i u Hrvatskoj.

Europska komisija uočila je napredak u „rješavanju do sada ustaljene etničke pristranosti protiv osoba srpske nacionalnosti u procesuiranju ratnih zločina pred domaćim sudovima“, navodeći kako se „polako povećava spremnost za procesuiranje osoba hrvatske nacionalnosti za ratne zločine“²⁰. Također je uočila odbacivanje od strane Glavnog državnog odvjetnika nekih nepotkrijepljenih predmeta protiv osoba srpske nacionalnosti. EK je komentirala kako su mnogi ratni zločini ostali neprocesuirani te kako „nije izrađen sustavni mehanizam za rješavanje i ukidanje etničke pristranosti osiguranjem primjene ujednačenog standarda kaznene odgovornosti“. EK je također postavila pitanja do koje mjere su tužitelji bili uspješni u procesuiranju osoba koje su možda pomagale bjeguncima, prikrivale ratne zločine ili zastrašivale svjedoke i otkrivalle njihov identitet. EK je uočila kako još postoje neki problemi vezano uz sposobnosti branitelja imenovanih po službenoj dužnosti te kako je potrebno uložiti više napora kako bi se osigurao integritet sudskog postupka te zaštitili svjedoci od zastrašivanja. EK je pozdravila sporazume o razmjeni dokaza između glavnih državnih odvjetnika Hrvatske, Srbije i Crne Gore. [Vidjeti odjeljak B u daljnjem tekstu]. Međutim, EK je navela kako je takvu suradnju potrebno osnažiti, navodeći stalne prepreke procesuiranju poput zabrane izručivanja vlastitih državljana i ustupanja postupaka.

¹⁸ Kž I r.z.3. 1/06, 18. listopada 2006.; Kž I r.z. 2/06, 9. veljače 2007. Suđenje osobama optuženima za provođenje likvidacija na Ovčari održano je u Beogradu uzimajući u obzir zabranu izručivanja državljana Srbije.

¹⁹ Tužiteljstvo protiv Jadranka Prlića i ostalih, predmet br. IT-04-74-T, Odluka o zahtjevima Republike Hrvatske za pojavljivanjem u svojstvu prijatelja suda, 11. listopada 2006.; Tužiteljstvo protiv Ante Gotovine, Ivana Čermaka i Mladena Markača, predmet br. IT-06-90-PT, Odluka o zahtjevima Republike Hrvatske za pojavljivanjem u svojstvu prijatelja suda, 18. listopada 2006.

²⁰ EK, Izvješće o napretku Hrvatske u 2006., SEC (2006) 1385, 8. studenog 2006.

Koncem travnja 2007. Europski Parlament donio je rezoluciju u kojoj je primijetio, između ostalog, kako „učinkovito procesuiranje ratnih zločina može potkopati neprijateljstvo na lokalnoj razini, ustrajna pristranost među nekim pravosudnim djelatnicima usmjerena protiv građana koji nisu hrvatske nacionalnosti te nedovoljna razina zaštite svjedoka od zastrašivanja“²¹. Parlament je pozvao Vladu da „nastavi aktivno ohrabrivati i poticati procesuiranje ratnih zločina, neovisno o nacionalnosti počinitelja“. Europski Parlament izrazio je zabrinutost u svezi s Vladinom „ponudom pokrivanja troškova obrane za vojne generale i njezinim zahtjevom da djeluje kao prijatelj suda u predmetima koji čekaju rješavanje pred MKSJ“.

Parlamentarna skupština Vijeća Europe (PACE) također se usredotočila na procesuiranje ratnih zločina pred domaćim sudovima. U svibnju 2007. Odbor za pravna pitanja i ljudska prava PACE-a objavio je izvješće o procesuiranju zločina koji su pod nadležnošću MKSJ, što je bila kulminacija godine dana rada na utvrđivanju činjenica²². Izvješće se usredotočilo na državnu suradnju s MKSJ, napredak MKSJ u njegovoj Izlaznoj strategiji te na spremnost i sposobnost nacionalnih pravosuđa da vode postupke za ratne zločine u skladu s međunarodnim standardima. Na temelju svojih opažanja iz izvješća, PACE je u lipnju 2007. priznao pozitivne korake poduzete u regiji, ali je pozvao političke vođe država „da poduzmu sve što je u njihovoj moći kako bi se zajamčila nepristranost i poštenje tekućih i budućih suđenja za ratne zločine te da osiguraju da sudovi svoje odluke nikada ne zasnivaju na temelju nečije etničke pripadnosti“²³. PACE je sa zabrinutošću uočio kako su se „nacionalni zakonski propisi...pokazali stvarnom preprekom učinkovitim procesuiranju osumnjičenika za ratne zločine pred svojim vlastitim sudovima, čime se stvara osnova za nekažnjavanje koje se više ne može tolerirati“. PACE je posebice pozvao na jaču međudržavnu pravosudnu suradnju kako bi se smanjio broj postupaka koji se vode u odsutnosti. Sve do dovršetka zakonodavne reforme, izvješće je pozivalo na poduzimanje praktičnih mjera kako bi se osigurala suđenja u nazočnosti osumnjičenika za ratne zločine, čak i ako bi to značilo da se postupci vode u drugoj državi od one u kojoj su zločini počinjeni. PACE je pozvao predmetne države na poduzimanje niza mjera, uključujući reformu zakonodavstva i javnu raspravu. PACE je također preporučio da Odbor ministara Vijeća Europe pozove predmetne države na ratifikaciju ili uklanjanje rezervi spram konvencija Vijeća Europe koje se odnose na međudržavnu suradnju u kaznenim stvarima²⁴.

VI. Domaći NVO-i nastavljaju sve aktivnije uključivanje u praćenje suđenja

Hrvatski NVO-i nastavili su sve sustavnije pratiti suđenja za ratne zločine. Uz pomoć Misije, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava iz Osijeka pokrenuo je novi projekt usmjeren prema jačanju sposobnosti praćenja suđenja za ratne zločine od strane konzorcija NVO-a. NVO-i objavljuju zaključke na web stranici Centra za mir te su početkom 2007. izdali godišnje izvješće za 2006. NVO-i su primijetili kako su sudovi otvoreniji kada je riječ o njihovom praćenju suđenja, a tužitelji su skloniji pružiti im na uvid dokumente i statističke podatke. NVO-i posebice naglašavaju neugodan položaj žrtava, kao što su pokazali javnom izjavom u svibnju 2007. u kojoj su kritizirali optuženike u predmetu 'Selotejp' zbog žalbi koje su uložili na svoj pritvor i pokretanje štrajka glađu. NVO-i su izrazili gledište kako takve aktivnosti neadekvatno skreću pozornost javnosti sa žrtava na optuženike.

²¹ Rezolucija Europskog parlamenta o Izvješću o napretku Hrvatske u 2006., 2006/2288, 25. travnja 2007. stavak O.9.c).

²² Procesuiranje kaznenih djela koja spadaju pod nadležnost Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju (ICTY), Doc. 11281, 4. svibnja 2007.

²³ Procesuiranje kaznenih djela koja spadaju pod nadležnost Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju (ICTY), Rezolucija 1564 (2007.), 28. lipnja 2007., privremeno izdanje.

²⁴ Procesuiranje kaznenih djela koja spadaju pod nadležnost Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju (ICTY), Preporuka 1803 (2007.), 28. lipnja 2007., privremeno izdanje.

VII. Saborski zastupnik pod istragom i optužen za ratne zločine

U svibnju i listopadu 2006. Sabor je ukinuo imunitet neovisnom saborskom zastupniku Branimiru Glavašu čime je omogućio pokretanje dvije odvojene sudske istrage vezano uz navode o zatvaranju, mučenju i ubijanju civila srpske nacionalnosti u Osijeku 1991. godine. U listopadu je Sabor ukinuo Glavašev imunitet za potrebe njegovog stavljanja u pritvor koje je naredio ŽSZ navodeći bojazni vezano uz zastrašivanje svjedoka. Glavaš je bio u pritvoru od konca listopada do početka prosinca kada je pušten od strane ŽSZ-a zbog bojazni vezano uz njegovo zdravstveno stanje uslijed štrajka glađu koji je Glavaš započeo kako bi prosvjedovao protiv svog pritvaranja. Od prosinca 2006. do siječnja 2007. obje su istrage prekinute na temelju toga što Glavaš nije bio u mogućnosti pratiti sudske postupke zbog pogoršanog mentalnog stanja. Istrage su nastavljene nakon što je Glavaš proglašen dovoljno sposobnim da pomaže u svojoj obrani. Županijski državni odvjetnik u Osijeku podigao je u travnju 2007. optužnicu protiv Glavaša i šestoro drugih u predmetu 'Selotejp'²⁵ pri čemu je Glavaš ponovno pritvoren temeljem naloga Županijskog suda u Osijeku zbog težine kaznenih djela za koja ga se tereti. Županijski državni odvjetnik u Zagrebu podigao je u svibnju 2007. optužnicu protiv Glavaša u predmetu 'Garaža'²⁶, nakon što je ŽSZ dopustio njegovom suoptuženiku status pokajnika, uključujući imunitet od kaznenog gonjenja. Također u svibnju 2007., predsjednik Vrhovnog suda ustupio je predmet 'Selotejp' Županijskom sudu u Zagrebu kako bi se spriječilo utjecanje na svjedoke kao i za potrebe učinkovitosti, uzimajući u obzir činjenicu kako se predmet 'Garaža' protiv istog optuženika već nalazi na čekanju na Županijskom sudu u Zagrebu²⁷. Sredinom lipnja, Županijski sud u Zagrebu spojio je predmete 'Selotejp' i 'Garaža'²⁸.

Kao poznati optuženik koji ima iza sebe značajnu političku potporu, Glavaš je zajedno sa svojim braniteljima agresivno osporavao institucije koje su pokrenule istragu protiv njega, uključujući uporabu medija. Jedna od Glavaševih suoptuženica u predmetu 'Selotejp' tvrdila je kako su inkriminirajući dokazi koje je ona iznijela protiv Glavaša dobiveni kao rezultat policijske prisile te ih je navodno opovrgnula. Kaznena prijava podnesena od strane ove optuženice protiv načelnika Osječko-baranjske policijske uprave i nekoliko policijskih dužnosnika iz Osijeka i Zagreba zbog navodne iznude lažnog svjedočenja i falsificiranja službenih dokumenata odbačena je od strane Općinskog suda u Osijeku u travnju 2007. Država je podnijela kaznenu prijavu protiv branitelja u predmetu 'Selotejp' zbog otkrivanja svjedočenja danog tijekom istrage, a što je suprotno nalogu o tajnosti izdanim od strane Županijskog suda u Osijeku. U travnju 2007. Glavašev branitelj objavio je u medijima fotografije koje prikazuju načelnika Osječko-baranjske policijske uprave na javnom mjestu zajedno s bivšim braniteljem suoptuženika tvrdeći kako to predstavlja neprikladan utjecaj na svjedoke.

U travnju 2007. Općinski sud u Osijeku proglasio je krivima i osudio na zatvorsku kaznu u trajanju od šest mjeseci voditelja mladeži političke stranke koja je povezana s Glavašem – Hrvatski demokratski savez Slavonije i Baranje (HDSSB) – zbog upućivanja prijete smrću istraživačkom novinaru iz Osijeka Dragi Hedlu koji je opširno pisao o Glavašu.

²⁵ U predmetu 'Selotejp' Glavaš i njegovi suoptuženici terete se u svezi s ubojstvom deset civila srpske nacionalnosti i pokušajem ubojstva jedne osobe, kojima su ruke i usta bile vezane ljepljivom trakom prije nego što je u njih pucano te čija su tijela bačena u rijeku Dravu u Osijeku.

²⁶ U predmetu 'Garaža' Glavaš je pod istragom u svezi s ubojstvima drugih srpskih civila unutar te okolo garaže Sekretarijata za narodnu obranu u Osijeku.

²⁷ Su-IV-617/07-5, 29. svibnja 2007.

²⁸ Kv-rz-6/07, K-rz-1/07, 13. lipnja 2007.

VIII. Nestale osobe

Rješavanje sudbine nestalih osoba povezano je s osiguranjem odgovornosti za ratne zločine. U veljači 2007. Međunarodni odbor Crvenog križa (MOCK), u suradnji s Vladom, predstavio je *Knjigu nestalih osoba iz Hrvatske*. U skladu s metodologijom MOCK-a, *Knjiga* sadrži sve osobe koje su nestale u Hrvatskoj, neovisno o njihovom nacionalnom podrijetlu, državljanstvu ili pripadnosti jednoj od zaraćenih strana. Namjera knjige bila je postizanje konsenzusa o broju preostalih nestalih osoba iz sukoba u Hrvatskoj te privelo kraju razmirice oko različitog broja i popisa koji su se često odnosili na nacionalno podrijetlo nestalih osoba. Knjiga sadrži podatke o 2.144 osobe prijavljene MOCK-u kao nestale od strane njihovih obitelji od listopada 1991. do studenog 1995. a čiju sudbinu tek treba utvrditi. Potpredsjednica Vlade, koja je odgovorna za Državni ured za nestale osobe kao i za pitanja ratnih veterana, selektivna je kada rabi brojku MOCK-a. U nekim javnim izjavama i izvješćima, navodi se brojka MOCK-a. Međutim, u drugim javnim izjavama koje se često navode, poput onih usmjerenih prema ratnim veteranima, naglašava se kako Hrvatska traga za otprilike 1.100 nestalih osoba. Potonja brojka odgovara broju nestalih osoba iz početnih godina sukoba koji su uglavnom, iako ne isključivo, bili Hrvati, a nestali su kao posljedica aktivnosti Jugoslavenske narodne armije ili srpskih paravojnih skupina. Ona ne uključuje civile srpske nacionalnosti iz Hrvatske koji su nestali tijekom i nakon hrvatskih vojnih operacija. Takve različite izjave potencijalno mogu potkopati percepciju javnosti o naporima Vlade da se jednakom odlučnošću istraže svi nestanci.

IX. Parnični postupci za naknadu štete ispituju neprocesuirana kaznena djela vezana uz rat

Preživjeli i članovi obitelji nastavljaju pokretati parnične postupke protiv države kao način usmjeravanja pozornosti na kaznena djela vezana uz rat počinjena od strane pripadnika policije ili vojske koja još uvijek nisu procesuirana ili koja su obuhvaćena općim oprostom. Na primjer, u veljači 2007. godine, Županijski sud u Zagrebu potvrdio je presudu prvostupanjskog suda i naložio Hrvatskoj isplatu više od 35.000 EUR udovici Josipa Reihl-Kira, predratnog načelnika osječke policije koji je ubijen u srpnju 1991. od strane drugog policijskog dužnosnika dok je išao na pregovore s paravojnim snagama²⁹. Antun Gudelj je 1994. osuđen u odsutnosti od strane Županijskog suda u Osijeku za ubojstvo Reihl-Kira i nekoliko drugih osoba, na temelju čega je 1996. izručen iz Njemačke. Vrhovni sud je 1997. dovršio postupak ponovnog suđenja Gudelju primjenom oprosta. Ustavni sud je 2001. poništio oprost, no Gudelj je napustio Hrvatsku i otišao u Australiju. U srpnju 2007. Gudelj je pristao na izručenje iz Australije u Hrvatsku.

Za razliku od toga, drugi slični tužbeni zahtjevi protiv države odbijeni su jer su ubojstva počinjena od strane pripadnika oružanih snaga za koje se tvrdilo kako „nisu bili na dužnosti“ ili za koje je nastupila zastara jer su ubojstva podlijegala općem oprost. U veljači 2007. Vrhovni sud utvrdio je kako država nije financijski odgovorna za smrt majke i kćerke koje su u prosincu 1991. ubili pripadnici Hrvatske vojske u njihovom domu jer su ti vojnici amnestirani od strane Vojnog suda u Zagrebu u studenom 1992. Zbog toga što je oprost zaustavio kazneni postupak, Vrhovni sud je utvrdio kako nije utvrđeno da su ti smrtni slučajevi posljedica počinjenog zločina, stoga tužbeni zahtjev nije uvažen zbog nastupanja zastare u građanskoj parnici³⁰. Slično tomu, u svibnju 2006. Županijski sud u Sisku utvrdio je kako država nije odgovorna za ubojstvo Mihajla Šeatovića i trojice drugih iz studenog 1991. od strane pripadnika Hrvatske vojske iako su ubojstva počinili u uniformi te oružjem koje su

²⁹ Jadranka Reihl Kir protiv Republike Hrvatske, 6. veljače 2006., P-5084/03, potvrdio je Županijski sud u Zagrebu.

³⁰ Petar i Goran Mileusnić protiv Republike Hrvatske, Rev. 106/07-2, 21. veljače 2007.

dobili od vojske³¹. Najmanje jedan vojnik bio je uključen u oba ubojstva te je amnestiran za oba. Sud je utvrdio kako vojnici nisu ubili civile „obavljajući vojnu dužnost ili u svezi s vojnom dužnosti“. Sud je nadalje utvrdio kako se ponašanje počinitelja može objasniti ili možda opravdati jer su „najvjerojatnije bili pod utjecajem alkohola i revoltirani slikama pada Vukovara koje su vidjeli na televiziji prije samog čina“. I dok je Županijski sud u Sisku utvrdio kako ubojstva nisu počinjena vezano uz rat, kazneni postupci za ubojstvo pokrenuti pred Vojnim sudom u Zagrebu 1992. godine okončani su primjenom odredbi o općem oprostima za kaznena djela počinjena u ratu³².

B. RAZVOJ DOGAĐAJA U MEĐUDRŽAVNOJ SURADNJI

Uzimajući u obzir prirodu sukoba od 1991. do 1995. godine, procesuiranja ratnih zločina često imaju međudržavni karakter jer se svjedoci, počinitelji i mjesta zločina nalaze u različitim državama slijednicama bivše Jugoslavije. Hrvatska je koncem 2006. krenula korak naprijed u omogućavanju sudjelovanja svjedoka u postupcima pred hrvatskim sudovima izmjenama i dopunama zakona i ratifikacijom konvencije Vijeća Europe kako bi se izričito omogućilo svjedocima koji su izvan Hrvatske da svjedoče pred hrvatskim sudovima uporabom tehnologije video veze³³. Kao i prethodnih godina, Glavni državni odvjetnik u suradnji sa svojim kolegama bio je najaktivniji na državnoj razini u poduzimanju napora kako bi se zaobišle pravne prepreke kroz praktična rješenja. Uzevši u obzir velik broj bjegunaca koje Hrvatska traži – još je na snazi 600-700 Interpolovih tjeratica – suradnja među policijskim vlastima ostaje ključna.

Unatoč ovim pozitivnim koracima, hrvatski pravni okvir, poput onoga Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Srbije, i dalje u znatnoj mjeri ograničava međudržavnu pravosudnu suradnju. Na taj se način omogućuje nekažnjavanje onih koji su počinili ratne zločine na hrvatskom teritoriju ali se nalaze izvan Hrvatske. Hrvatska i njezini susjedi zabranjuju izručenje svojih državljana i ustupanje postupaka za teška kaznena djela kao što su ratni zločini³⁴. Kao što je to primijetila glavna tužiteljica MKSJ, pravne prepreke koje frustriraju domaće tužitelje također imaju znatne negativne implikacije na uspjeh Izlazne strategije MKSJ³⁵. Navela je kako je potrebna politička volja za promjenom zakonskih propisa kako bi se riješila postojeća „praznina koja omogućuje nekažnjavanje“.

Izravni kontakti između hrvatskog pravosuđa i pravosudnih vlasti u Srbiji, Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori i dalje su rijetki, pri čemu zahtjevi za pomoć teku preko Ministarstva pravosuđa³⁶. Uslijed stalne uporabe centralizirane komunikacije između država odlazi do odgoda u postupcima pred domaćim sudovima koji zahtijevaju pomoć u relativno rutinskim stvarima kao što je pozivanje svjedoka³⁷. U rujnu 2006. ministrica pravosuđa u

³¹ Marica Šeatović protiv Republike Hrvatske, 18. svibnja 2006., GŽ – 494/2005 (revizija pred Vrhovnim sudom).

³² Republika Hrvatska protiv Dubravka Leskovara i Damira Raguža, K_42/92, 13. studenog 1992.

³³ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku, NN 115/2006, 25. listopada 2006.; Drugi dodatni protokol uz Europsku konvenciju o uzajamnoj pomoći u kaznenim stvarima, NN 1/07 Međunarodni sporazumi, 12. siječnja 2007. Prethodno, video veza u suđenjima za ratne zločine koristila se samo u međudržavnom kontekstu kako bi se omogućilo svjedocima u Hrvatskoj da svjedoče u postupcima pred stranim sudovima. Npr., video veza između Županijskog suda u Zagrebu i Posebnog suda za ratne zločine u Beogradu u predmetu Ovčara (lipanj 2005.) za svjedoke koji nisu željeli putovati u Beograd.

³⁴ EK, Izvješće o napretku Hrvatske u 2006., SEC (2006) 1385, 8. studenog 2006.

³⁵ PC.DEL 827/06.

³⁶ Hrvatska i dalje iskazuje suzdržanost prema članku 15. Europske konvencije o uzajamnoj pomoći u kaznenim stvarima koji ograničava izravnu međudržavnu suradnju među pravosudnim tijelima.

³⁷ Npr. koncem siječnja 2007. Županijski sud u Šibeniku obustavio je suđenje Milanu Atlji i Đorđu Jaramazu na četiri mjeseca kako bi preko Ministarstva pravosuđa pozvao svjedoke iz Srbije i Bosne i Hercegovine.

načelu se složila sa svojim kolegom iz Srbije o potrebi izravnih kontakata između sudova, ali daljnje konkretne aktivnosti poduzet će se tek kao dio cjelokupne reforme hrvatskog pravosuđa.

Nemogućnost pristupa osumnjičenicima za ratne zločine predstavlja razlog zašto pravosudna tijela i dalje vode suđenja u odsutnosti, što izaziva prigovore od strane državnih odvjetnika, branitelja i zagovaratelja žrtava. Na primjer, Županijski sud u Rijeci proveo je treće suđenje u odsutnosti od 1994. godine protiv petorice optuženika za zločine počinjene u Lovincu pored Gospića, unatoč neslaganju državnog odvjetništva³⁸. Koncem 2006. i početkom 2007. godine, Županijski sud u Vukovaru naložio je održavanje četiri suđenja u odsutnosti protiv 17 osoba, navodeći kako, iako su izdane tjeralice preko Interpola, to nije dovelo do predaje optuženika³⁹. Sud je nadalje utvrdio kako javnost ima interes da se suđenja za ratne zločine održe te je stoga postupak u odsutnosti bio prikladan. Županijski državni odvjetnik u Vukovaru izrazio je, u skladu s politikom Glavnog državnog odvjetnika, svoje otvoreno protivljenje tome navodeći kako bi suđenja u odsutnosti osujetila napore da se optuženicima sudi osobno, makar i u zemlji u kojoj borave. Kao što je navedeno u daljnjem tekstu [vidjeti Odjeljak C.III.4.d.], Vrhovni sud je odbacio neke od ovih zahtjeva za ponovnim suđenjem u odsutnosti na temelju toga što je prvostupanjski sud poduzimao neprimjerene napore odnosno proteklo je premalo vremena kako bi se osigurala nazočnost optuženika. Međutim, u onim predmetima u kojima je Vrhovni sud utvrdio kako su bile primijenjene odgovarajuće mjere ili je proteklo dovoljno vremena, potvrdio je odluku o nastavku suđenja u odsutnosti.

Mehanizmi međudržavne suradnje zahtijevaju različite stupnjeve povjerenja u funkcioniranje pravosuđa u drugoj državi, od uzajamne pravne pomoći do izručenja državljana. U svjetlu potrebe za razvojem povjerenja kao i tekuće pravosudne reforme u svakoj državi, mogu se razmotriti ograničene prijelazne ili „pilot“ mjere među odabranim sudovima kako bi se razbili tabui o izravnim kontaktima među sudovima, ustupanju postupaka i izručenju državljana. Od rujna 2006. Hrvatska traži otprilike 1.100 osoba osumnjičenih za ratne zločine, dok se još otprilike 400 osoba traži na temelju osuđujućih presuda donesenih u odsutnosti. Vjerojatno je kako mnoge od tih osoba borave u državama bivše Jugoslavije. Broj osoba koje samo Hrvatska traži naglašava potrebu pojačane suradnje kako bi se procesuirale osobe protiv kojih postoji dovoljno dokaza te odbacile optužbe protiv onih protiv kojih nema takvih dokaza.

U 2006. godini glavni državni odvjetnik zaključio je sporazume koji se konkretno odnose na procesuiranje ratnih zločina sa svojim kolegama u Srbiji i Crnoj Gori⁴⁰. Ovi sporazumi osmišljeni su kako bi se olakšalo procesuiranje od strane države čiji je počinitelj državljanin. Sporazum između Hrvatske i Srbije predviđa recipročni mehanizam za ustupanje dokaza za procesuiranje državljana te dvije države osumnjičenih za počinjenje ratnih zločina u

³⁸ Republika Hrvatska (RH) protiv Radoslava Čubrila i ostalih (Lovinac), KT 45/92, vraćen na ponovljeno suđenje rješenjem Vrhovnog suda nakon dva suđenja prethodno provedena u odsutnosti pred Županijskim sudom u Gospiću.

³⁹ RH protiv Milana Ostojića i ostalih (Sotin), Kv-254/06, 29. studenog 2006, Vrhovni sud preinačio presudu I Kž 61/07-3 5. travnja 2007.; Republika Hrvatska protiv Bogdana Kuzmića, Kv-289/06-7, 3. siječnja 2007., Vrhovni sud potvrdio presudu I Kž 91/07-3; Republika Hrvatska protiv Darka Radivoja, Kv-2/07, K-9/03, 9. siječnja 2007.; Republika Hrvatska protiv Stanka Vujanovića, Kv-291/06, K-23/03, 26. siječnja 2007.

⁴⁰ Sporazum o suradnji u procesuiranju počinitelja ratnih zločina, zločina protiv čovječnosti i genocida, zaključen između glavnih državnih odvjetnika Hrvatske i Crne Gore, potpisan je 28. srpnja 2006., dok je Sporazum o suradnji i procesuiranju počinitelja ratnih zločina, zločina protiv čovječnosti i genocida, zaključen između glavnih državnih odvjetnika Hrvatske i Srbije, potpisan 13. listopada 2006. Ovi sporazumi su uz opće sporazume o suradnji potpisani 2005. godine. Memorandum o razumijevanju postizanja i poboljšanja uzajamne suradnje u borbi protiv svih oblika teškog kriminala, sklopljen između glavnih državnih odvjetnika Hrvatske i BiH potpisan je u siječnju 2005. te između glavnih državnih odvjetnika Hrvatske i Srbije u veljači 2005. godine.

Hrvatskoj. Sporazum između Hrvatske i Crne Gore predviđa ustupanje dokaza Crnoj Gori od strane Hrvatske za potrebe procesuiranja crnogorskih državljana.

Ovi sporazumi olakšali su suradnju kako na središnjoj, tako i na lokalnoj razini. Lokalni državni odvjetnici pružili su istražne informacije svojim kolegama⁴¹, tražeći da njihovi kolege potvrde borave li osumnjičeni u drugoj državi⁴², te su putovali u drugu državu kako bi razgovarali sa svjedocima⁴³. U prvoj polovici 2007. godine, poduzeti su konkretni koraci od strane Državnog odvjetništva vezano uz suradnju s njihovim kolegama u Srbiji i Crnoj Gori kako bi došlo do ustupanja materijala prikupljenih u istragama i dokaza u svrhu procesuiranja onih koje Hrvatska sumnjiči za ratne zločine. Prema riječima Glavnog državnog odvjetnika, dokazi u osam predmeta ustupljeni su srbijanskom tužiteljstvu. Srbijansko državno odvjetništvo pokrenulo je istragu u dva predmeta na temelju ustupljenih materijala. Srbijansko državno odvjetništvo također je ustupilo iskaze svjedoka svojim hrvatskim kolegama vezano uz tri istrage koje uključuju hrvatske državljane. K tomu, koncem svibnja 2007. godine, srbijanske vlasti uhitile su dvanaest osoba za koje se sumnja da su sudjelovale u mučenju i ubojstvu brojnih hrvatskih civila u selu Lovas na istoku zemlje. Suđenje protiv jednog nazočnog i petnaest optuženika u odsutnosti traje na Županijskom sudu u Vukovaru od 2003. godine.

Vezano uz suradnju s Crnom Gorom, Glavni državni odvjetnik ustupio je materijale prikupljene u istrazi i dokaze svom crnogorskom kolegi vezano uz navode o mučenju hrvatskih zatvorenika u zatvoru „Morinj“ u Crnoj Gori.

Ovi sporazumi nemaju učinak ustupanja postupka drugoj državi kao što bi to bio slučaj u formalnom međudržavnom ustupanju postupaka između sudova. Država koja ustupa postupak ne bi bila vezana bilo kakvom presudom donesenom u postupku utemeljenom na takvim ustupljenim dokazima. Ukoliko, na primjer, Hrvatska nije zadovoljna ishodom suđenja provedenog na temelju dokaza ustupljenih Srbiji, ona može pokrenuti svoj vlastiti postupak protiv iste osobe. Sporazumi također predviđaju kako se nekome tko je u Hrvatskoj osuđen u odsutnosti može ponovno suditi osobno u njegovoj/njezinoj vlastitoj državi, čime se otvara mogućnost da ista osoba bude osuđena za isti zločin od strane dvije države.

Kao sredstvo za ostavljanje pisanog traga o utvrđivanju pojedinačne odgovornosti kroz uspješnu suradnju, sporazumi su dobrodošli i trebali bi u znatnoj mjeri pridonijeti izgradnji povjerenja između država. Te prednosti imaju veću težinu od bilo koje manjkavosti u smislu prikladnosti ili logistike koje bi se mogle pojaviti zbog vođenja postupaka u drugoj državi. Dok se ne usvoje druge prijelazne mjere ili provedu pravne reforme, te prednosti ostaju jedino rješenje za značajniju međudržavnu suradnju.

C. NALAZI SA SUĐENJA KOJA SE PRATE

Tijekom 2006. Misija je pratila 96 suđenja za ratne zločine, što uključuje policijske istrage, četrnaest suđenja pred prvostupanjskim sudovima plus Vrhovni sud te postupke izručenja u trećim zemljama. Kao i prethodnih godina, više od polovice svih osoba protiv kojih su se postupci nastavili u 2006. procesuirano je u odsutnosti. Praćeni postupci obuhvaćaju 333 osobe, od kojih je približno 81% osoba srpske nacionalnosti (271), 15% osoba hrvatske

⁴¹ Npr., Hrvatska je Srbiji pružila podatke o pet predmeta, uključujući istražni materijal Državnog odvjetništva u Gospiću u svezi s Čedom Budisavljevićem i ostalima. Koncem ožujka 2007., Hrvatska je Crnoj Gori dostavila dokaze vezano uz predmet zatvor u Morinju u svezi sa zločinima protiv pripadnika hrvatskih oružanih snaga koji su počinjeni u Crnoj Gori.

⁴² Npr., Državno odvjetništvo u Bjelovaru i u Gospiću zatražili su podatke od tužitelja za ratne zločine u Beogradu o tome jesu li osumnjičeni još uvijek živi te borave li u Srbiji.

⁴³ Npr., tijekom istrage predmeta Lora II, državni odvjetnik u Splitu otputovao je u Beograd kako bi razgovarao s 15 svjedoka.

nacionalnosti (50) te malen broj pripadnika drugih manjina⁴⁴. Pedeset i sedam (57) predmeta obuhvaća po jednog okrivljenika⁴⁵ dok 39 predmeta uključuje skupine u rasponu od dvije do 35 okrivljenika što sveukupno čini 276 okrivljenika⁴⁶.

I. Predistražni postupak: uhićenja, izručenja, pritvor, puštanje na slobodu i optužnice

Za razliku od prethodnih godina, uhićenja u 2006. bila su gotovo podjednako podijeljena između osumnjičenika srpske i hrvatske nacionalnosti. I dok su osobe srpske nacionalnosti uhićene u svim dijelovima države, osobe hrvatske nacionalnosti uhićene su prvenstveno u Vukovarsko-srijemskoj i Osječko-baranjskoj županiji. Većina uhićenja odnosila se na novopokrenute postupke, iako je nekoliko uhićenja bilo vezano uz predmete koji se dulje vrijeme rješavaju. Posebice treba spomenuti dvojicu optuženika koji su ponovno uhićeni nakon gotovo pet godina provedenih na slobodi na temelju toga što je Vrhovni sud preinačio oslobađajuću presudu za njih iz 2002⁴⁷. Jedan od uhićenika srpske nacionalnosti bio je optužen, suđeno mu je te je osuđen u roku od tri mjeseca od uhićenja⁴⁸. Jedan optuženik koji je bio izručen na temelju optužbi za genocid koncem 2005. oslobođen je početkom 2006. nakon što je optužba protiv njega odbačena⁴⁹. Broj optuženih osoba značajno se povećao u 2006. u usporedbi s prethodnim godinama.

1. Uhićenja i izručenja

Tijekom 2006. Misija je pratila 27 uhićenja (13 osoba srpske nacionalnosti, 13 osoba hrvatske nacionalnosti i 1 Bošnjak) u Hrvatskoj na temelju optužbi za ratne zločine, što predstavlja povećanje u odnosu na 2005. [Vidjeti Dodatak I.] Šestorica od ovih uhićenika bili su povratnici srpske nacionalnosti⁵⁰. Većina je uhićena pod sumnjom da su počinili ratni zločin protiv civila, četvorica pod sumnjom za ratni zločin protiv ratnih zarobljenika a jedan pod sumnjom za genocid. Još jedna osoba srpske nacionalnosti uhićena je na najfrekventnijem međunarodnom graničnom prijelazu sa Srbijom pod optužbom vezanom za rat, no puštena je nakon otprilike tri tjedna na temelju zamjene identiteta⁵¹.

K tomu, Misiji su poznata uhićenja 11 osoba srpske nacionalnosti u 2006. u trećim zemljama na temelju međunarodnih tjeratica koje je Hrvatska izdala za ratne zločine⁵². Jedna osoba puštena je iz pritvora u trećoj zemlji nakon što je potvrđena zamjena identiteta⁵³. Tijekom 2006. izručene su dvije osobe tražene za ratne zločine⁵⁴. Krajem godine, jedan od tih optuženika izručenih početkom 2006. i dalje je bio u pritvoru bez skore naznake početka

⁴⁴ Osam Rusina, dva Bošnjaka, jedan Rom i jedan Mađar.

⁴⁵ Pedeset i četiri (54) osobe srpske nacionalnosti, 3 osobe hrvatske nacionalnosti.

⁴⁶ Dvije stotine i šesnaest (216) osoba srpske nacionalnosti, 46 osoba hrvatske nacionalnosti, osam Rusina, dva Bošnjaka, jedan Rom, jedan Mađar i jedan Albanac.

⁴⁷ Kasim Hekić i Mihail Husnik („Vukovar II“), oslobođeni su rješenjem Županijskog suda u Vukovaru 12. veljače 2002.; Vrhovni sud preinačio je presudu 11. siječnja 2006.

⁴⁸ Milan Stanojević uhićen je 9. ožujka 2006. te osuđen 30. svibnja 2006.

⁴⁹ Milan Lončar izručen je iz Njemačke na temelju istrage provedene pred Županijskim sudom u Slavanskom Brodu 2004. godine.

⁵⁰ Rade Miljević, Milan Atlija, Milan Svilar, Željko Šuput, Milorad Žigić i Milan Panić.

⁵¹ Zlatko Borojević uhićen je koncem prosinca 2006. zbog sumnje da je počinio subverzivne i terorističke aktivnosti protiv suvereniteta i teritorijalnog integriteta Republike Hrvatske. Oslobođen je sredinom siječnja 2007. nakon što svjedoci nisu bili u mogućnosti prepoznati ga te je Županijski sud u Slavanskom Brodu obustavio daljnji postupak uslijed zamjene identiteta.

⁵² Australija – 1; Belgija – 1; Bosna i Hercegovina – 2; Bugarska – 1; Grčka – 2; Norveška – 1; Rusija – 1; Srbija – 1; Velika Britanija – 1.

⁵³ Milan Savić uhićen je u Belgiji u travnju 2006.

⁵⁴ Mitar Arambašić izručen je iz Sjedinjenih Američkih Država u siječnju 2006.; Zoran Obradović izručen je iz Bugarske u prosincu 2006.

suđenja, u iščekivanju izručenja suoptuženika⁵⁵. U ožujku 2007. Županijski sud u Splitu održao je jedno ročište. Do danas nema nikakvog saznanja o tome kada bi drugi optuženik mogao biti predan Hrvatskoj. Jedna osoba uhićena u Nizozemskoj u svezi s osuđujućom presudom za ubojstvo povezano s ratom izručena je nakon što se dragovoljno predala i složila s izručenjem⁵⁶. U ožujku 2007. prvostupanjski sud u Velikoj Britaniji odbacio je zahtjev za izručenjem navodeći kako postoje ozbiljne prepreke poštenom ponovnom suđenju Milanu Španoviću kojega je Županijski sud u Sisku osudio 1993. u odsutnosti zajedno s 18 drugih osoba, a uslijed poteškoća vezanih uz rekonstrukciju dokaza od prije 16 godina⁵⁷. U travnju 2007. australski prvostupanjski sud odobrio je zahtjev za izručenjem Dragana Vasiljkovića (Kapetan Dragan) oslanjajući se dijelom na informacije dobivene na temelju promatranja suđenja od strane Misije te uzevši u obzir jamstva Vlade kako će se istraga obaviti pred posebnim sudom za ratne zločine te utvrdivši kako su navodni zločini teži od onih za koje je Španović osuđen u odsutnosti⁵⁸. U svibnju 2007., prvostupanjski sud u Grčkoj odobrio je zahtjev za izručenjem Ernesta Rađena na temelju istrage koja je provedena u Zadru 2001. godine. U srpnju 2007., drugostupanjski sud u Norveškoj odobrio je hrvatski i srbijanski zahtjev za izručenjem Damira Sirete.⁵⁹

2. Razlozi za pritvor

Pritvor osumnjičenika za ratne zločine bio je predmet velikog broja rasprava i sudskih odluka donesenih u 2006. i početkom 2007. Vrhovni sud potvrdio je kako se pritvor prije izručenja u trećoj zemlji ne računa u trogodišnje razdoblje, što je u pravilu najduže razdoblje dopušteno za zadržavanje osumnjičenika u pritvoru u Hrvatskoj prije donošenja presude za zločine za koje je zapriječena dugogodišnja zatvorska kazna⁶⁰. Ustavni sud bavio se pitanjem može li pritvorenik osporiti ustavnost odluke o određivanju vremenski ograničenog pritvora nakon isteka tog roka, a pritvor je produljen na temelju nove odluke.⁶¹ Iako je Ustavni sud prvobitno utvrdio kako se ne može preispitati meritum takve odluke, ishod kojim je u biti onemogućena revizija pritvora zbog kratkoće trajanja svake pojedinačne odluke o pritvaranju, Ustavni sud je u svom odgovoru na treću tužbu istog pritvorenika potvrdio svoju nadležnost ali je zaključio kako je produljenje pritvora u skladu s Ustavom.⁶² Ustavni sud je donio sličnu odluku u srpnju 2007., potvrdivši ustavnost produljenja pritvora za Branimira Glavaša.⁶³ Lokalni sudovi također su produljili pritvor tijekom istražnog postupka osumnjičenicima za ratne zločine na

⁵⁵ Republika Hrvatska protiv Mitra Arambašića [Županijski sud u Splitu]. Osuđen u odsutnosti 1997. godine na 20 godina zatvora zajedno s 38 drugih optuženika. Ponovno suđenje započet će po izručenju suoptuženika Dragana Arnauta koji je uhićen u Rusiji sredinom 2006.

⁵⁶ Munib Suljić izručen je u lipnju 2006. na temelju osuđujuće presude za ubojstvo iz rujna 2005. od strane Županijskog suda u Zagrebu u predmetu „Pakračka Poljana“. Suljić je pobjegao iz Hrvatske prije donošenja presude. Bolestan na smrt, Suljić se predao kako bi dobio liječničku pomoć te je preminuo dva mjeseca nakon izručenja.

⁵⁷ Vlada RH protiv Milana Španovića, Prekršajni sud grada Westminstera, 20. ožujka 2007.

⁵⁸ Republika Hrvatska protiv Dragana Vasiljkovića, lokalni sud u New South Walesu, 12. travnja 2007.

⁵⁹ Hrvatska je zatražila izručenje na temelju osuđujuće presude u odsutnosti iz 2000. Županijskog suda u Vukovaru; Republika Hrvatska protiv Stevana Ćurnića i ostalih (Vukovar I), Županijski sud u Vukovaru, K-86/98, 16. svibnja 2000.

⁶⁰ Republika Hrvatska protiv Mitra Arambašića, Odluka o produljenju pritvora, Vrhovni sud, Kž 693/06-3, 19. rujna 2006. Članak 109. stavak 1. točka 5. Zakona o kaznenom postupku (ZKP) propisuje gornju granicu od tri godine. Međutim, Vrhovni sud je potvrdio kako će se, ukoliko optuženik bude osuđen, 3 i pol godine koje je proveo u pritvoru u SAD-u prije izručenja uračunati u njegovu kaznu.

⁶¹ Članci 106. i 107. ZKP-a propisuju da odluke o određivanju pritvora važe mjesec dana tijekom istrage odnosno dva mjeseca nakon podizanja optužnice.

⁶² Ustavni sud odbacio je dvije tužbe uslijed svoje nenadležnosti. U-III-2124/2006, 03. srpnja 2006. godine; U-III-2596/2006, 13. listopada 2006. godine. U svom odgovoru trećem tužitelju, Ustavni sud je utvrdio kako je produljenje pritvora ustavno utemeljeno, potvrđujući odluku Vrhovnog suda kako se pritvor koji je prethodio izručenju ne smatra dijelom razdoblja provedenog u pritvoru prije donošenja presude. U-III-3460/2006, 16. studenog 2006. godine.

⁶³ U-III/2023/2007, 5. srpnja 2007.

razdoblje dulje od standardnih šest mjeseci do maksimalno godinu dana, pozivajući se na odredbe koje se odnose isključivo na organizirani kriminal i predmete ratnih zločina.⁶⁴

Izuzev u postupcima koji se vode u odsutnosti, znatan postotak onih protiv kojih se vodi istraga ili je u tijeku suđenje za ratne zločine, nalazi se u pritvoru tijekom duljeg vremenskog razdoblja. Na primjer, od 28 optuženih osoba koje su do srpnja 2007. bile u pritvoru i čija suđenja traju ili se čeka početak, više od osamdeset posto boravi u pritvoru dulje od šest mjeseci, pri čemu trajanje pritvora varira od tri do šesnaest mjeseci. Sudovi često nalažu i produljuju pritvor bez navođenja pokazatelja koji opravdavaju taj pritvor ili produljenje istog, oslanjajući se isključivo na zakonske odredbe. Europski sud za ljudska prava (ESLJP) naglasio je kako sud mora navesti određene, mjerodavne i dostatne činjenice koje opravdavaju produljenje pritvora u predmetu u kojem se čeka početak suđenja, posebice u slučaju kada je pritvor dulji.⁶⁵ Lokalni sudovi redovito su navodili višestruke pravne osnove za pritvor, posebice kada su optuženici bili Srbi. Za brojne osumnjičenike srpske nacionalnosti kao osnova za pritvor navođena je opasnost od bijega, posebice izručenih osoba, osoba uhićenih na graničnim prijelazima te povratnika.⁶⁶

Moguće zastrašivanje svjedoka tijekom sudske istrage navedeno je kao osnova za određivanje pritvora Branimiru Glavašu od strane Županijskog suda u Zagrebu koncem listopada, kao i od strane Županijskog suda u Šibeniku za pritvaranje nekoliko osumnjičenika srpske nacionalnosti.⁶⁷

Težina kaznenih djela za koje su optužnice podignute često je navođena kao osnova za pritvor, kako samostalno tako i u kombinaciji s drugim razlozima.⁶⁸ Od srpnja 2007., gotovo sedamdeset posto osoba optuženih za ratne zločine kojima je suđenje bilo u tijeku ili su čekali početak istog bilo je pritvoreno na temelju gole činjenice da su počinili težak zločin. Sredinom svibnja 2007. godine, Vrhovni sud potvrdio je produljenje pritvora kojeg je Županijski sud u Osijeku odredio Branimiru Glavašu te drugih šestero osumnjičenika u slučaju „Selotejp“ zbog težine kaznenih djela koja im se stavljaju na teret. Obrazlažući svoju odluku o odobrenju privremenog puštanja na slobodu Rahima Ademija [Vidjeti gore navedeni Odjeljak A.I.1], Vrhovni sud je zaključio kako u usporedbi s Ademijem i Norcem, ponašanje Glavaša tijekom postupka izazvalo negativnu reakciju javnosti.⁶⁹ Zaključujući kako je svrha određivanja pritvora na osnovi težine počinjenog kaznenog djela, zaštita vjerodostojnosti pravosuđa i povjerenja javnosti u isto, Vrhovni sud je odlučio kako bi uvjetno puštanje na slobodu uz primjenu mjera predostrožnosti bilo neprimjereno. Vrhovni sud nije obrazložio kako je Glavaševo ponašanje utjecalo na donošenje odluke o pritvaranju njegovih suoptuženika. Na Europskom sudu za ljudska prava (ESLJP) trenutno je u tijeku postupak kojim se osporava hrvatska odredba o određivanju pritvora na osnovi „težine kaznenog djela“⁷⁰ u svjetlu prakse ESLJP-a kojim se ograničava dužina trajanja pritvora za čije je određivanje kao jedina osnova uzeta težina kaznenog djela.⁷¹

⁶⁴ Npr. Slobodan Rajić. Vidjeti članak 16 Zakona o provedbi statuta Međunarodnog kaznenog suda i progona za kaznena djela protiv međunarodnog ratnog i humanitarnog prava (Zakon o MKS-u).

⁶⁵ Npr. *Lobita protiv Italije*, žalba br. 26772/95 od 6. travnja 2000. godine.

⁶⁶ Članak 102., stavak 1., točka 1. ZKP-a Lokalni sudovi navodili su kao pokazatelje to što osumnjičenici imaju i drugo državljanstvo, imaju prebivalište, zaposlenje ili obitelj u drugoj državi ili prelaze hrvatsku granicu po prvi put.

⁶⁷ Članak 102., stavak 2. ZKP-a propisuje pritvor u slučajevima kada postoji osnovana sumnja da bi optuženik mogao uništiti ili na drugi način izmijeniti dokaze ili utjecati na svjedoke.

⁶⁸ Članak 102., stavak 1., točka 4 ZKP-a. dopušta sudu izdavanje naloga za pritvor u slučajevima kada se optuženiku stavljaju na teret posebni zločini kao i „svako kazneno djelo za koje je predviđena kazna zatvora u trajanju od 12 godina ili više te u slučajevima potrebe zbog naročito teških okolnosti kaznenog djela.“

⁶⁹ II Kž 319/2007 – 3, 11. svibnja 2007. godine, ustavnost potvrđena U-III/2023/2007, 5. srpnja 2007.

⁷⁰ *Karan protiv Republike Hrvatske*, 21139/05, suđenje završeno 7. prosinca 2006. godine (podnositelj žalbe proveo je u pritvoru 2 i pol do 3 godine prije donošenja konačne osuđujuće presude i žali se kako

3. Puštanje na slobodu i mjere predostrožnosti

Tijekom 2006. godine, Misija je u Hrvatskoj pratila puštanje na slobodu 4 osobe [Vidjeti Dodatak II]. Jedna osoba srpske nacionalnosti izručena je iz Njemačke zbog optužbi za genocid, bila je u pritvoru manje od mjesec dana te je puštena nakon što su optužbe povučene.⁷² Druga osoba srpske nacionalnosti uhićena je u Hrvatskoj i puštena uz jamčevinu za nepunih mjesec dana. Kada mu je ponovno naložen pritvor, više ga nije bilo u Hrvatskoj, što znači kako očito nisu bile određene dostatne mjere predostrožnosti od strane prvostupanjskog suda kako bi se spriječio njegov odlazak.⁷³ Treća osoba srpske nacionalnosti provela je noć u pritvoru te je puštena sljedećeg dana, a nije bila formalno optužena ni za što.⁷⁴ Četvrta optužena osoba, neovisni saborski zastupnik Branimir Glavaš, pušten je iz pritvora početkom prosinca zbog straha za njegovo narušeno zdravlje uzrokovano štrajkom glađu. Dodatno, Tihomir Orešković, koji služi petnaestogodišnju zatvorsku kaznu zbog počinjenog ratnog zločina kao pripadnik Gospićke skupine, pušten je iz zatvora u listopadu 2006. godine kako bi se podvrgnuo liječenju. Ostat će na slobodi barem do listopada 2007. godine te ga se često može vidjeti u javnosti u Zagrebu i Gospiću.

Uvjetno puštanje na slobodu uz primjenu mjera predostrožnosti kako bi se spriječio bijeg ili utjecanje na svjedoke odobreno je u brojnim predmetima.⁷⁵ Početkom 2007. godine, Županijski sud u Zagrebu, nakon što je odbio zahtjev države za određivanje pritvora Rahimu Ademiju, iskoristio je svoje diskrecijsko pravo kako bi postavio uvjete optuženicima koji su ostali na slobodi. Tim uvjetima, kojima su zamijenjeni uvjeti određeni od strane MKSJ, ograničava se sloboda kretanja, kontakti sa svjedocima i propisano je obvezno periodično javljanje vlastima.⁷⁶

4. Optužnice

Misija je upoznata s dvanaest predmeta u 2006. godini u kojima je državno odvjetništvo podiglo optužnice protiv 71 osobe (61 osoba srpske, 9 hrvatske i 1 albanske nacionalnosti), što je značajan porast u odnosu na protekle godine. [Vidjeti Dodatak III]. Protiv četiri osobe podignute su pojedinačne optužnice, dok je ostalih osam optužnica bilo podignuto protiv skupina čiji je broj bio od dvije do 35 osoba. Optužnice protiv velikih skupina odnose se samo na Županijski sud u Vukovaru. Šezdeset i sedam pojedinaca optuženo je za počinjenje ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, jedan za ratni zločin protiv ratnih zarobljenika a trojica za oba zločina. Nekoliko optužnica bilo je rezultat istraga započetih u 90- ima dok su ostale podignute na osnovi novijih istraga. Iako brojčano ograničene, sve optužnice protiv osoba hrvatske nacionalnosti odnosile su se na usmrćenja. Neke optužnice podignute protiv osoba

pritvor određen na osnovi ozbiljnosti optužbi za ratne zločine, nije bio u skladu s člankom 5.3 Europske konvencije o ljudskim pravima)

⁷¹ Vidjeti npr. *Khudoyorov protiv Rusije*, 6847/02. Vidjeti npr. *Goral protiv Poljske* 38654/97 (težina kaznenog djela nije dovoljna i mjerodavna osnova za određivanje duljine pritvora koji je trajao gotovo 18 mjeseci); *Jecius protiv Litve* 34578-97 (težina kaznenog djela nije dovoljna i mjerodavna osnova za određivanje duljine pritvora koji je trajao gotovo 15 mjeseci).

⁷² Milan Lončar

⁷³ Aleksandra Trifunovića je koncem travnja 2006. godine Županijski sud u Vukovaru oslobodio od optužbi. U svibnju 2006. godine, Vrhovni sud je preinačio presudu. Do kraja travnja 2007. godine, Trifunović još uvijek nije bio uhićen.

⁷⁴ Milan Svilar, povratnik u Ličko-Senjsku županiju, bio je pritvoren, ispitivan te pušten u prosincu 2006. godine.

⁷⁵ Npr. Županijski sud u Gospiću oduzeo je putovnicu Nikoli Cvjetičaninu te mu naložio da se svakih 8 dana javlja policiji.

⁷⁶ Kv-rz-1/07, K-rz-1/06, 12. siječnja 2007, oboje Vrhovni sud, II Kz 45/2007-3, 26. siječnja 2007. Vrhovni sud je zaključio kako je svrha određivanja pritvora po toj osnovi izbjegavanje mogućnosti da optuženik koji je na slobodi svojim postupanjem umanjí ugled i povjerenje javnosti u pravosuđe.

srpske nacionalnosti i drugih, odnosile su na usmrćenja, dok su druge sadržavale navode o djelima gdje nije bilo gubitka života.

U optužnicama koje su podignute u 2006. godini, navodi se kako su optuženici počinili sljedeće zločine:

- Pripadnik srpskih paravojskih postrojbi zajedno s drugim pripadnicima tih snaga oteo je četiri civila hrvatske nacionalnosti iz zatvora u Glini i usmratio ih.⁷⁷
- Dva pripadnika srpskih paravojskih postrojbi usmrtila su jednu osobu hrvatske nacionalnosti i teško ozlijedila drugu.⁷⁸
- Zapovjednik u Hrvatskoj vojsci mučio je i usmratio devet civila srpske nacionalnosti te ukrao njihovu imovinu, teško ozlijedio druge dvije osobe srpske nacionalnosti te naredio suoptuženiku da ubije civila srpske nacionalnosti, što je ovaj i učinio, a sve se to dogodilo u blizini Osijeka.⁷⁹
- 16 pripadnika srpskih paravojskih postrojbi u Sotinu (u blizini Vukovara) zlostavljalo je civile hrvatske nacionalnosti tijekom okupacije tako što su im ograničavali kretanje, naređivali im da nose bijele poveze oko nadlaktice, označavali njihove kuće, prisilno ih vojačili u srpske paravojske postrojbe, tjerali na prisilni rad, protuzakonito ih privodili, pritvarali, vršili obavijesne razgovore s njima i mučili ih, pljačkali i iznuđivali.⁸⁰
- 35 pripadnika srpskih paravojskih postrojbi nasilno je izvelo 120 osoba hrvatske nacionalnosti iz njihovih domova koje su zatim opljačkali i zapalili, a njih zatvorili u logor gdje su ih tjelesno zlostavljali i tjerali na prisilni rad.⁸¹
- Pripadnik srpskih paravojskih postrojbi u Vukovaru usmratio je pritvorenu osobu hrvatske nacionalnosti po nalogu svog nadređenog.⁸²
- Pripadnik srpskih paravojskih postrojbi zlostavljao je civila hrvatske nacionalnosti tako što ga je vezao liscama i objesio ga o drvo, tukao ga lopatom i gasio na njemu cigarete.⁸³
- U selu Cerna (pored Vinkovaca), zapovjednik u hrvatskim oružanim snagama naredio je četvorici vojnika da usmrte četveročlanu srpsku obitelj, što su oni i učinili, opljačkali su ih te pokušali uništiti njihovu kuću.⁸⁴

⁷⁷ Republika Hrvatska protiv Rade Miljevića, K-DO-3/06, Županijsko državno odvjetništvo u Sisku, od 4. rujna 2006. godine

⁷⁸ Republika Hrvatska protiv Stanojevića i Jovića, K-DO 2/03, Županijsko državno odvjetništvo u Sisku, od 7. ožujka 2006. godine

⁷⁹ Republika Hrvatska protiv Freda Margaša i Dilbera, K-DO 54/05, Županijsko državno odvjetništvo u Osijeku, od 26. travnja 2006. godine

⁸⁰ Republika Hrvatska protiv Milana Ostojića i dr. (Sotin), K-DO 3/01, Županijsko državno odvjetništvo u Vukovaru, od 5. svibnja 2006. godine

⁸¹ Republika Hrvatska protiv Mihajla Erora i dr. (Berak), K-DO 42/01, Županijsko državno odvjetništvo u Vukovaru, od 5. travnja 2006. godine

⁸² Republika Hrvatska protiv Savana Dakića (Velopromet), K-DO 11/04, Županijsko državno odvjetništvo u Vukovaru, od 29. rujna 2006. godine

⁸³ Republika Hrvatska protiv Željka Lakića, K-DO-33/06, Županijsko državno odvjetništvo u Vukovaru, od 20. lipnja 2006. godine

⁸⁴ Republika Hrvatska protiv Tomislava Madia i dr. („Cerna skupina“), K-DO-52/06, Županijsko državno odvjetništvo u Vukovaru, od 29. prosinca 2006. godine

- U Borovom naselju (pored Vukovara), postrojba Jugoslavenske vojske koje je optuženik bio pripadnik, okupila je oko 100 civila nesrpske nacionalnosti, izdvojila približno 50 muškaraca te im naredila da legnu licem okrenuti prema zemlji i stave ruke na potiljak. Optuženik je zatim ispalio metak koji je okrznuo glavu civila.⁸⁵
- Po nalogu svog suoptuženika, pripadnik srpskih paravojskih postrojbi usmratio je civila hrvatske nacionalnosti, dok je suoptuženik planirao i izvršio napade na hrvatska sela u blizini Knina, posljedica čega je bilo nehumano postupanje te provođenje terora i mučenje ratnih zarobljenika u Policijskoj postaji u Kninu.⁸⁶
- Dva zapovjednika u hrvatskim oružanim snagama naložila su sveopće napade na civile srpske nacionalnosti te nisu spriječili i kaznili usmrćivanje otprilike 30 civila srpske nacionalnosti te rasprostranjeno uništavanje imovine u „Medačkom džepu“ pored Gospića.⁸⁷
- Jugoslavenski ministar obrane i zapovjednik zrakoplovstva naredio je napade na Osijek (istočna Slavonija) i njegovu okolicu rezultat kojih je bila smrt barem 30 civila i opsežno uništenje imovine.⁸⁸

II. Aktivnosti na prvostupajskim sudovima

Tijekom 2006. godine, Misija je pratila 23 suđenja na 9 sudova koja su obuhvaćala 90 pojedinaca (64 osobe srpske, 17 hrvatske, 8 rusinske i 1 romske nacionalnosti). [Vidjeti Dodatak IV]. Otprilike 45 posto (10 od 23) aktivnih suđenja ponovljena su suđenja. Slično prethodnim godinama, dva su suđenja u potpunosti održana u odsutnosti, pri čemu su oba činila treće suđenje u odsutnosti u istom predmetu.⁸⁹ Pet suđenja provedeno je djelomično *u odsutnosti*⁹⁰. Protiv približno 53 posto (48 od 90) svih optuženika i 58 posto (37 od 64) optuženika srpske nacionalnosti, suđenja su vođena *u odsutnosti*, prvenstveno kao rezultat nekoliko velikih provedenih suđenja *u odsutnosti* na Županijskom sudu u Vukovaru. U jednom predmetu u kojem je 31 od 35 optuženika bio *u odsutnosti*, Županijski sud u Vukovaru odvojio je postupak protiv nazočnih optuženika.⁹¹

Sva osim jednog suđenja održana su na sudovima koji imaju mjesnu nadležnost nad mjestima počinjenja zločina. Niti u jednom suđenju u 2006. godini postupak nije prebačen na posebno određene sudove za ratne zločine, iako su se na Županijskim sudovima u Splitu i Osijeku provodila suđenja u lokalnim predmetima, a Županijski sud u Rijeci prihvatio je predmet iz Gospića na osnovi promjene mjesta održavanja suđenja. Barem jedno suđenje u 2006. godini, koje je nastavljeno u 2007., održano je pred sudskim vijećem na jednom od posebnih sudova

⁸⁵ Republika Hrvatska protiv Dušana Zinajića, K-DO-5/06, Županijsko državno odvjetništvo u Vukovaru, od 29. prosinca 2006. godine

⁸⁶ Republika Hrvatska protiv Đorđa Jaramaza i Milana Atlije, K-DO-14/06, Županijsko državno odvjetništvo u Šibeniku, od 19. rujna 2006. godine

⁸⁷ Republika Hrvatska protiv Rahima Ademija i Mirka Norca, K-DO-349/06, Županijsko državno odvjetništvo u Zagrebu, od 22. studenog 2006. godine

⁸⁸ Republika Hrvatska protiv Veljka Kadijevića i Zvonka Jurjevića, KT – 268/91, Županijsko državno odvjetništvo u Osijeku, od 18. svibnja 2006. godine

⁸⁹ Republika Hrvatska protiv Steve Macakanje i dr. (Županijski sud u Zadru provodio je suđenja od 1995. do 2000. godine, zatim u 2003. godini, te donio presude koje su preinačene od strane Vrhovnog suda, i suđenja tijekom 2006.); RH protiv Radoslava Čubrila i dr. (Lovinac) (Županijski sud u Gospiću proveo je suđenje 1994. i 2000. godine, koje presude je Vrhovni sud preinačio, a treće suđenje, 2006. godine održano je na Županijskom sudu u Rijeci).

⁹⁰ Npr. RH protiv Ljubana Devetaka i dr. (Lovas) [Županijski sud u Vukovaru] (1 nazočnom optuženiku suđeno je s 15 (12 osoba srpske i 3 hrvatske nacionalnosti) optuženika u odsutnosti; RH protiv Jugoslava Mišljenovića i dr. (Mikluševci) [Županijski sud u Vukovaru] (8 nazočnih optuženika suđeno je zajedno sa 17 (13 osoba srpske, 3 rusinske i 1 romske nacionalnosti) u odsutnosti).

⁹¹ RH protiv Slobodana Vučetića i dr. („Berak“)

za ratne zločine sastavljenim od manje od tri profesionalna suca, suprotno zakonskim preduvjetima.⁹² Ta je greška ispravljena u svibnju 2007. godine. Još jedno suđenje započelo je u ožujku 2007. godine, postupkom pred sudskim vijećem sastavljenim od manje od tri profesionalna suca.⁹³

1. Presude

Tijekom 2006. godine, devet suđenja koja su obuhvaćala 28 pojedinaca (17 osoba srpske i 11 hrvatske nacionalnosti), dovršena su, što je manji broj nego u prethodnim godinama [Vidjeti Dodatke V, VI, VII]. Više od polovice (5) tih dovršenih suđenja bila su ponovljena suđenja. Šesnaest osoba (8 osoba srpske i 8 hrvatske nacionalnosti) proglašeno je krivima, svi za ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Četiri osobe (2 osobe srpske i 2 hrvatske nacionalnosti) oslobođene su optužbi. Dodatno, sedam osoba srpske i jedna hrvatske nacionalnosti amnestirane su nakon što su im optužbe za ratni zločin ili genocid prekvalificirane u optužbe za oružanu pobunu te je sud ili postupak prekinuo ili donio presudu o odbacivanju optužbi.⁹⁴ Na osnovi 20 presuda protiv pojedinaca, cjelokupna stopa osuđujućih presuda iznosila je 80%, što predstavlja porast u odnosu na prethodne godine. Sa stajališta etničkog podrijetla optuženika, 50 posto osoba srpske i 50 posto osoba hrvatske nacionalnosti proglašeno je krivima. Tri osobe srpske i 4 hrvatske nacionalnosti osuđene su u odsutnosti.⁹⁵

Pet ponovljenih suđenja koja obuhvaćaju 11 osoba srpske i 10 hrvatske nacionalnosti dovršena su. U jednom predmetu, Županijski sud u Zadru sudio je optuženicima u odsutnosti po treći put.⁹⁶ Četiri ponovljena suđenja održana su nakon što je Vrhovni sud preinačio presudu prvostupanijskog suda i vratio predmet na ponovno suđenje.⁹⁷ Jedno je suđenje održano nakon što je optuženik koji je izručen iz Bosne i Hercegovine 2005. godine na osnovi prijašnje osuđujuće presude u odsutnosti zatražio novo suđenje.⁹⁸ Prema saznanjima, koje posjeduje Misija, ovaj predmet je prvi primjer izručenja iz neke države bivše Jugoslavije koje je rezultiralo osuđujućom presudom. Šezdeset devet (69) posto prethodno osuđenih optuženika oslobođeno je nakon odbacivanja optužbi za ratne zločine uslijed nedostatka dokaza, prekvalifikacije optužbi u oružanu pobunu, primjene općeg oprosta ili donošenja oslobađajuće presude.⁹⁹ Stopa oslobođenja nakon ponovljenog suđenja blago je narasla u odnosu na prethodne godine.

⁹² RH protiv Radoslava Čubrila („Lovinac“) [Županijski sud u Rijeci] (raspravno vijeće u sastavu dva stalna suca i tri suca porotnika. Članak 13 (2) Zakona o MKS-u propisuje kako suđenja za ratne zločine provode „tri suca iz redova sudaca koji se izdvajaju svojim iskustvom u suđenju u najsloženijim predmetima.“ Članak 48 Zakona o MKS-u propisuje kako će se njegove odredbe odnositi na sva suđenja započeta nakon studenog 2003. godine.

⁹³ RH protiv Predraga Gužvića [Županijski sud u Požegi]

⁹⁴ RH protiv Nikole Alaiće i dr. („Baranja II“) [Županijski sud u Osijeku], optužbe protiv 5 osoba srpske nacionalnosti prekvalificirane su u oružanu pobunu i sud je donio odluku o odbacivanju optužbi. U predmetu RH protiv Vase Petrovića i dr. („Baranja III“) [Županijski sud u Osijeku], optužbe protiv 3 optuženika (2 srpske i 1 hrvatske nacionalnosti) prekvalificirane su u oružanu pobunu i sud je prekinuo postupak.

⁹⁵ RH protiv Miroslava Jovića [Županijski sud u Sisku]; RH protiv Steve Macakanje & Željka Ležaje [Županijski sud u Zadru]; RH protiv Tomislava Duića, Miljenka Bajića, Josipa Bikića i Emilia Bungura (Lora) [Županijski sud u Splitu]

⁹⁶ RH protiv Steve Macakanje i dr.

⁹⁷ RH protiv Tomislava Duića („Lora“) [Županijski sud u Splitu]; RH protiv Željka Iharoša i dr. („Virovitička skupina“) [Županijski sud u Bjelovaru]; RH protiv Nikole Alaiće („Baranja II“) [Županijski sud u Osijeku] i RH protiv Steve Macakanje i dr. [Županijski sud u Zadru] (presuda preinačena i postupak vraćen na ponovno suđenja dva puta)

⁹⁸ RH protiv Nevena Pupovca [Županijski sud u Zadru].

⁹⁹ U 2006, 9 od 13 prethodno osuđenih optuženika oslobođeno je optužbi za ratne zločine kao rezultat ponovnog suđenja. Za četvoricu su donesene oslobađajuće presude - RH protiv Željka Iharoša i Luke Perka („Virovitička skupina“) [Županijski sud u Bjelovaru] i RH protiv Željka Čupača i Branka Kuzena. [Županijski sud u Zadru] – dok su optužbe protiv pet osoba za ratne zločine prekvalificirane u

2. Duljina postupaka

Sedam od 9 suđenja u kojima je postupak zaključen 2006. godine, dovršena su za manje od šest mjeseci, pri čemu je jedno suđenje trajalo manje od mjesec dana¹⁰⁰, a dva su trajala između 6 i 12 mjeseci. [Dodatak IV]. Sve pisane presude dostavljene su u zakonskom roku, tj. unutar dva mjeseca od izricanja presude. Međutim, Misija je zamijetila odgode u započinjanju nekih ponovnih suđenja nakon što je Vrhovni sud uvažio žalbe i vratio predmete kako bi se postupak ponovio.¹⁰¹

Dvije skupine suđenja za genocid uglavnom vođene u odsutnosti na Županijskom sudu u Vukovaru trajale su tri do četiri godine s povremenim raspravama i čestim ponovnim započinjanjem. Kako niti jedan optuženik nije u pritvoru, čini se kako ova suđenja ne napreduju ili se bliže zaključivanju.¹⁰² Postupak je odgođen u barem jednom predmetu zbog neobjašnjive odsutnosti jednog od tri člana sudskog vijeća uslijed čega se nije moglo nastaviti sa suđenjem prema rasporedu.¹⁰³

3. Počinjenja koja prema svojim značajkama predstavljaju ratne zločine protiv civila

Sve osuđujuće presude donesene u 2006. godini odnosile su se na ratne zločine protiv civila. Ovaj protuzakonit čin može, između ostalog, počiniti svaka osoba koja, kršeći međunarodno humanitarno pravo, naredi ili izravno počini „napade na civilno stanovništvo“, „ubojstva“, „mučenja“, „nehumano postupanje“, „zlostavljanje i teror“ i „objesno uništavanje imovine“.¹⁰⁴ I dok se za neke optuženike pretpostavlja kako su bili svjesni da svojim djelovanjem krše Ženevsku konvenciju¹⁰⁵, drugi nisu eksplicitno znali za nju ali se vjeruje kako su bili svjesni da čine zločin.¹⁰⁶ U barem jednom predmetu koji se odnosi na ratna zbivanja, smatralo se kako je optuženikova uračunljivost bila umanjena zbog PTSP-a.¹⁰⁷ Uz dvije iznimke¹⁰⁸, svi optuženici osuđeni u 2006. godini proglašeni su krivima za ubojstvo ili pokušaj ubojstva, često uz druga kaznena djela. Čini se kako ovo predstavlja promjenu u odnosu na prethodne godine kada je značajan broj osoba bio osuđen za druga kaznena djela a ne ubojstva. K tomu, barem jedno ubojstvo iz vremena rata koje je suđeno kao „obično kazneno djelo“ rezultiralo je donošenjem osuđujuće presude protiv pripadnika hrvatskih oružanih snaga za ubojstvo civila srpske nacionalnosti tijekom povratka na dužnost.¹⁰⁹

Slično kao 2005. godine, svi optuženici proglašeni su krivima na osnovi njihove izravne odgovornosti za počinjena kaznena djela. Iako se u nekoliko predmeta radilo o optuženicima

oružanu pobunu te je primijenjen opći oprost- RH protiv Nikole Alalice i dr. (“Baranja II”) [Županijski sud u Osijeku]. Na sve četiri oslobađajuće presude uložena je žalba.

¹⁰⁰ RH protiv Milana Stanojevića i Miroslava Jovića [Županijski sud u Sisku], od 30.5.2006.

¹⁰¹ Npr. RH protiv Nikole Alalice i dr. (“Baranja II”) [Županijski sud u Osijeku] (ponovljeno suđenje započelo je 2006. godine, više od dvije godine nakon rješenja Vrhovnog suda).

¹⁰² Suđenja u predmetima RH protiv Ljubana Devetaka i dr. (“Lovaš”) i RH protiv Jugoslava Mišljenovića i dr. (“Mikluševci”) započeli su u rujnu 2003. odnosno u svibnju 2004.

¹⁰³ RH protiv Rada i Dušana Ivkovića [Županijski sud u Vukovaru], K-42/02.

¹⁰⁴ Članak 120., OKZRH iz 1993. godine

¹⁰⁵ RH protiv Milana Čačića, [Županijski sud u Karlovcu] (Čačić je bivši pripadnik JNA za kojeg se pretpostavljalo da je bio upoznat sa Ženevskom konvencijom i iskazao je jasnu namjeru kršenja iste).

¹⁰⁶ RH protiv Petra Mamule I dr. (“Baranja II”) [Županijski sud u Osijeku] (bez obzira na činjenicu je li Mamula točno znao koje propise međunarodnog prava krši, on je to činio „samim tim što je znao da sudjeluje u zabranjenim aktivnostima“)

¹⁰⁷ RH protiv Vladimira Strehovskog [Županijski sud u Zadru], od 12.4.2006.

¹⁰⁸ Milan Čačić [Županijski sud u Karlovcu], od 29.5.2006; Petar Mamula (“Baranja II”) [Županijski sud u Osijeku], od 08.5.2006.

¹⁰⁹ RH protiv Vladimira Strehovskog [Županijski sud u Zadru].

koji su bili nadređeni¹¹⁰, niti jedna osuđujuća presuda nije se odnosila na vojne zapovjednike smatrane odgovornima na osnovi zapovjedne odgovornosti jer nisu spriječili ratne zločine.

Nekoliko optuženika proglašeno je krivima za počinjenje zločina u suučesništvu s drugima, iako sudovi nisu izričito utvrdili kako su optuženici bili supočinitelji.¹¹¹ Županijski sud u Sisku proglasio je krivim Dragana Đokića jer je bio pripadnik srpske paravojne skupine, neidentificirani pripadnik koje je ubio civila hrvatske nacionalnosti.¹¹² Oslanjajući se na načelo *cum animus auctoris*, koje je Vrhovni sud odbacio prije deset godina¹¹³, sud je zaključio kako je Đokić svjesno prihvatio posljedice aktivnosti skupine, čime je iskazao potrebnu namjeru da ubije. Ovu je presudu Vrhovni sud preinačio početkom 2007.¹¹⁴

U 2006. godini, prvostupanjski sudovi donijeli su osuđujuće presude za sljedeće zločine:

- Osam pripadnika hrvatskih oružanih snaga ubili su dva civila srpske nacionalnosti pritvorena u zatvoru „Lora“ u Splitu nakon i kao rezultat psihičkog zlostavljanja, udaranja rukama i predmetima poput gumenih palica i cijevi te šutiranja; mučenja električnim šokovima i gušenjem; te ih nakon toga ustrijelili; zlostavljali osam drugih osoba srpske nacionalnosti – 6-8 godina (4 u odsutnosti)¹¹⁵
- Pripadnik srpskih paravojnih postrojbi pretukao je i izudarao dvojicu civila hrvatske nacionalnosti, pucao pored njih kako bi ih zastrašio i ispunio ih terorom te privodio druge osobe po selima u Baranji – 4 godine i 10 mjeseci.¹¹⁶
- Pripadnik srpskih paravojnih postrojbi pretukao je i pokušao usmrtiti ženu hrvatske nacionalnosti tako što ju je zaključao u goruću kuću i prisvojio njezinu privatnu imovinu, sve u cilju zastrašivanja osoba hrvatske nacionalnosti i prisiljavanja istih da napuste selo pored Benkovca – 6 godina.¹¹⁷
- Dva pripadnika srpskih paravojnih postrojbi pretukla su na smrt civila hrvatske nacionalnosti u selu pored Zadra – 5 i 20 godina (obojica osuđena u odsutnosti)¹¹⁸
- Pripadnik srpskih paravojnih postrojbi pretukao je osam civila hrvatske nacionalnosti, nekoliko puta prijetio dvojici civila hrvatske nacionalnosti pištoljem, uključujući 12-godišnjeg dječaka, opljačkao te oštećene osobe i podmetnuo požar u barem četiri kuće u Slunju i obližnjim selima – 5 i pol godina.¹¹⁹
- Dva pripadnika srpskih paravojnih postrojbi pucali su u dvojicu civila hrvatske nacionalnosti, pri čemu su jednoga ubili a drugoga teško ozlijedili, u cilju

¹¹⁰ Npr., RH protiv Tomislava Duića i dr. („Lora”), K-93/04 [Županijski sud u Splitu], od 02.3.2006.

¹¹¹ Npr., RH protiv Milana Stanojevića i Miroslava Jovića, K-4-06 [Županijski sud u Sisku], od 30.5.2006 (oba su postupala s namjerom da usmrte žrtve, iako su bili svjesni protuzakonite naravi svojih djela)

¹¹² RH protiv Dragana Đokića, K-44/05 [Županijski sud u Sisku] od 29.6.2006, Vrhovni sud je odluku preinačio I Kz 897/06-6, od 08.3.2007.

¹¹³ Prema ovoj teoriji, optuženik jer počinio zločin uz pomoć druge osobe bez obzira na njezin/njegov doprinos počinjenju zločina ako je imao potrebnu namjeru počinjenja kaznenog djela. Vrhovni sud je odbacio teoriju *cum animus auctoris* kao „ekstremnu i neprimjenjivu u hrvatskoj sudskoj praksi.“ I Kz 835/1996-5, od 13.11.1997.

¹¹⁴ I Kz 897/06-6, 8. 03. 2007.

¹¹⁵ RH protiv Tomislava Duića i dr. („Lora”) [Županijski sud u Splitu], K-93/04, od 02.3.2006

¹¹⁶ RH protiv Petra Mamule („Baranja II”) [Županijski sud u Osijeku], K-92/03, od 08.5.2006

¹¹⁷ RH protiv Nevena Pupovca [Županijski sud u Zadru], K-64/05, od 19.5.2006.

¹¹⁸ RH protiv Steve Macakanje i Željka Ležaje [Županijski sud u Zadru], od 04.10.2006.

¹¹⁹ RH protiv Milana Čačića [Županijski sud u Karlovcu], od 29.5.2006.

protjerivanja nesrpskog stanovništva iz sela pored Gline – obojica 15 godina (1 osuđen u odsutnosti).¹²⁰

- Član skupine pripadnika srpskih paravojnih postrojbi ubio je civila hrvatske nacionalnosti u selu pored Gline – 12 godina.¹²¹

4. Određivanje kazni te olakšavajuće/otegotne okolnosti

Petnaest od 16 osuđenih osoba (7 osoba srpske i 8 hrvatske nacionalnosti) osuđeno je na kaznu dužu od zakonskog minimuma od pet godina, što je značajan porast u odnosu na prethodne godine¹²² [Dodatak V]. Raspon izrečenih kazni počinje od 4 godine i 10 mjeseci do maksimalne kazne od 20 godina. Osobama srpske nacionalnosti izricane su kazne iz cjelokupnog raspona¹²³, dok su se kazne izricane osobama hrvatske nacionalnosti, osim u samo jednom predmetu, kretale unutar raspona od šest do osam godina. Uzimajući za primjer ograničen broj presuda, osobama srpske nacionalnosti izricane su iste ili malo niže kazne za postupanje koje nije rezultiralo ljudskim žrtvama, kao osobama hrvatske nacionalnosti za ubojstva. Kazne izricane osobama srpske nacionalnosti za ubojstva u velikom broju slučajeva bile su znatno više od kazni koje su bile izrečene za osam osoba hrvatske nacionalnosti kojima je suđeno za ubojstvo u jednom predmetu. U 16 presuda donesenih tijekom 2006., prosječna izrečena kazna bila je otprilike 8 i pol godina što je slično prethodnim godinama. Prosječna kazna za ubojstva i kaznena djela bez ljudskih žrtava, u slučaju osoba srpske nacionalnosti iznosila je gotovo 10 i pol godina, dok je u jednom slučaju osoba hrvatske nacionalnosti osuđenih za ubojstva iznosila nešto manje od sedam godina. U barem jednom predmetu prvostupanjski sud je činjenicu da je osoba bila na položaju nadređenog u trenutku počinjenja zločina smatrao dodatnom krivnjom i zahtijevao višu kaznu.¹²⁴

Prilikom izricanja kazne manje od propisanog minimuma, Županijski sud u Osijeku primijenio je nekoliko olakotnih okolnosti, uključujući ograničen broj kaznenih djela za koja je optuženik osuđen.¹²⁵ Neke od olakotnih okolnosti rutinski su primjenjivane bez obzira na nacionalnost optuženika. Kao i prethodnih godina, najčešća okolnost na kojeg su se pozivali bilo je to što optuženik prethodno nije bio zaveden u kaznenim evidencijama, osim za zločine počinjene tijekom rata.¹²⁶ Drugi su bile optuženikove sadašnje obiteljske i roditeljske obveze.¹²⁷

¹²⁰ RH protiv Milana Stanojevića i Miroslava Jovića [Županijski sud u Sisku], od 30.5.2006

¹²¹ RH protiv Dragana Đokića [Županijski sud u Sisku], od 29.6.2006.

¹²² Tomislav Duić (u odsutnosti) i Tonči Vrkić - 8 godina; Miljenko Bajić (*u odsutnosti*) i Davor Banić – 7 godina; Josip Bikić (u odsutnosti), Emilio Bungur (*u odsutnosti*), Ante Gudić i Anđelko Botić – 6 godina [Županijski sud u Splitu]; Neven Pupovac (6 godina), Stevo Macakanja (20 godina *u odsutnosti*), Željko Ležaja (5 godina *u odsutnosti*) [svi sa Županijskog suda u Zadru]; Milan Čačić (5.5 godina) [Županijski sud u Karlovcu]; Milan Stanojević i Miroslav Jović (*u odsutnosti*) – 15 godina [Županijski sud u Sisku]; Dragan Đokić (12 godina) [Županijski sud u Sisku]. Petar Mamula - 4 godine i 10 mjeseci [Županijski sud u Osijeku].

¹²³ Stevi Macakanji, Srbinu osuđenom *u odsutnosti* za ubojstvo civila hrvatske nacionalnosti izrečena je jedina 20–godišnja kazna zatvora 2006. godine

¹²⁴ RH protiv Tomislava Duića i dr. (Lora), [Županijski sud u Splitu], K-93/04. od 02.3.2006. (Tomislav Duić i Tonči Vrkić)

¹²⁵ RH protiv Petra Mamule. (Baranja II) [Županijski sud u Osijeku] K-92/03, od 08.5.2006.

¹²⁶ RH protiv Milana Stanojevića i Miroslava Jovića [Županijski sud u Sisku] od 30.5.2006 (na obojicu primijenjene olakotne okolnosti); RH protiv Nevena Pupovca [Županijski sud u Zadru] od 19.5.2006; Milan Čačić [Županijski sud u Karlovcu] od 29.5.2006; RH protiv Tomislava Duića i dr.. (Lora) [Županijski sud u Splitu] od 02.3.2006 (na sve primijenjene olakotne okolnosti); RH protiv Dragana Đokića [Županijski sud u Sisku] od 29.6.2006.

¹²⁷ RH protiv Tomislava Duića i dr.. (Lora), K-93/04 [Županijski sud u Splitu] od 02.3.2006 (na sve primijenjene olakotne okolnosti); RH protiv Nikole Alaića i dr.,

Neke olakotne okolnosti primjenjivale su se samo na osobe koje su bile pripadnici hrvatskih oružanih snaga, kako za ratne zločine tako i za opća kaznena djela vezana uz rat, uključujući:

- sudjelovanje u Domovinskom ratu, uključujući činjenicu da su bili odlikovani i ranjeni¹²⁸
- narušeno trenutno zdravstveno stanje, uključujući bolesti koje su posljedica rata poput poremećaja uzrokovanog post-traumatskim stresom, emotivna nestabilnost i status branitelja invalida¹²⁹

Olakotne okolnosti koje su se odnosile na okolnosti u kojima su počinjeni zločini uključivale su:

- maloljetnost u trenutku počinjenja zločina, veća otvorenost za indoktrinaciju idejom o velikoj Srbiji ili loš primjer suoptuženika¹³⁰
- pomaganje civilima nesrpske nacionalnosti tijekom sukoba¹³¹
- nije utvrđeno da je optuženik ispalio fatalni metak te je time «umanjen kazneni element njegovog postupanja»¹³²

Otegotne okolnosti koje su se primjenjivale pri izricanju presude obuhvaćale su kako postupanje tako i namjeru optuženika te vezu između optuženika i žrtava. Nekoliko sudova tumačilo je kako je brutalnost nekoliko optuženika hrvatske nacionalnosti vjerojatno rezultat njihovog uznemirujućeg iskustva tijekom rata, što se čini se povezivalo s ranije navedenima olakotnim čimbenicima.¹³³ Otegotne okolnosti uključivale su:

- iznimnu brutalnost zločina počinjenih nad žrtvama «koje ničim nisu zaslužile» takvo zlostavljanje¹³⁴
- ponavljajuća narav optuženikovih zločina¹³⁵
- činjenica da su optuženici postupili «s izričitom namjerom, svjesni nezakonitosti svojih postupaka te da njima narušavaju najdragocjeniju vrijednost društva, ljudski život»¹³⁶

(Baranja II) [Županijski sud u Osijeku] K-92/03, od 08.5.2006; RH protiv Nevena Pupovca [Županijski sud u Zadru] od 19.5.2006.

¹²⁸RH protiv Tomislava Duića i dr. („Lora”), K-93/04 [Županijski sud u Splitu] 02.03.2006 (na sve primijenjene olakotne okolnosti); RH protiv Vladimira Strehovskyog [Županijski sud u Zadru] od 12.4.2006.

¹²⁹RH protiv Tomislava Duića i dr. („Lora”), K-93/04 [Županijski sud u Splitu], od 02.3.2006 (Tonči Vrkić).

¹³⁰RH protiv Milana Stanojevića i Miroslava Jovića [Županijski sud u Sisku] od 30.5.2006 (na obojicu primijenjene olakotne okolnosti); RH protiv Nevena Pupovca [Županijski sud u Zadru] od 19.5.2006; RH protiv Tomislava Duića i dr. („Lora”), K-93/04 [Županijski sud u Splitu] od 02.3.2006 (na sve primijenjene olakotne okolnosti osim na Tomislava Duića i Tončija Vrkića).

¹³¹RH protiv Petra Mamule, („Baranja II”) [Županijski sud u Osijeku], K-92/03, od 08.5.2006.

¹³²RH protiv Dragana Đokića [Županijski sud u Sisku], od 29.6.2006.

¹³³RH protiv Tomislava Duića i dr. („Lora”), K-93/04 [Županijski sud u Splitu] 02.03.2006. Sud je smatrao kako je brutalnost jednog od optuženika, Duića, „vjerojatno posljedica njegovog ratnog iskustva u Vukovaru“); RH protiv Vladimira Strehovskog [Županijski sud u Zadru] od 12.4.2006 (sud je zaključio kako je nazočnost na pogrebu prijatelja koji je poginuo od granate neposredno prije počinjenja zločina umanjilo njegovu računljivost u trenutku izvršenja zločina“).

¹³⁴RH protiv Tomislava Duića i dr. („Lora”), K-93/04 [Županijski sud u Splitu] od 02.3.2006 (na sve optuženike primijenjene otegotne okolnosti); RH protiv Vladimira Strehovskog [Županijski sud u Zadru] 12.04.2006.

¹³⁵RH protiv Milana Čačića [Županijski sud u Karlovcu], od 29.5.2006.

¹³⁶RH protiv Milana Stanojevića i Miroslava Jovića [Županijski sud u Sisku], od 30.5.2006 (na oba optuženika primijenjene otegotne okolnosti)

- optuženik je djelovao «s izričitom namjerom» a zločin je bio motiviran nacionalnošću žrtve, koja ni s čim nije izazvala takvo postupanje¹³⁷
- žrtve su bili prijeratni susjedi optuženika, koje su ovi vrlo dobro poznavali i s kojima su «bili u dobrim i prijateljskim odnosima»¹³⁸

Prilikom izricanja kazne Draganu Đokiću, Županijski sud u Sisku naveo je «potrebu da zajednica u današnjim mirnim uvjetima procesuirala i kazni na odgovarajući način takve zločine kako bi oštećeni dio društva dobio barem moralnu zadovoljštinu za gubitke koje su pretrpjeli tijekom oružanog sukoba između osoba srpskog i osoba hrvatskog nacionalnog podrijetla.»¹³⁹ Ova presuda, u kojoj su više prisutni prizvuci kolektivne kazne nego utvrđenje pojedinačne krivnje za zločine počinjene nad pojedinačnim žrtvama, preinačena je od strane Vrhovnog suda početkom 2007. godine.

III. Nadzor Vrhovnog suda nad nižim sudovima – žalbe

Tijekom 2006. godine, Misija je pratila 46 predmeta na Vrhovnom sudu u kojima se čekala odluka o žalbama na presude prvostupanijskih sudova koje su obuhvaćale 117 pojedinaca - 88 osoba srpske, 26 hrvatske, 2 bošnjačke i 1 mađarske nacionalnosti) [vidjeti Dodatak VIII].

1. Rješenja po žalbama

Vrhovni sud riješio je žalbe u 23 predmeta koja su obuhvaćala 56 pojedinaca (51 osobu srpske, 2 hrvatske, 2 bošnjačke i 1 mađarske nacionalnosti). Pet predmeta riješeno je u potpunosti u odsutnosti¹⁴⁰, druga dva djelomično u odsutnosti¹⁴¹ a više od polovice (30) optuženika bilo je u odsutnosti. Broj riješenih žalbi znatno se povećao u odnosu na prethodne godine i uključivao je određen broj predmeta koji su na rješavanje čekali po četiri ili više godina, što je vjerojatno bio odraz napora Vrhovnog suda da smanji broj zaostalih predmeta. Gotovo polovicu (11) predmeta već je prethodno rješavao Vrhovni sud, uključujući četiri koja je prethodno već dva puta rješavao.¹⁴²

Vrhovni sud preinačio je presude prvostupanijskih sudova u 6 predmeta (dvije osuđujuće presude u odsutnosti i 4 oslobađajuće presude), preinačivši dvanaest osuđujućih presuda donesenih u odsutnosti (protiv 11 osoba srpske i 1 mađarske nacionalnosti)¹⁴³ te šest

¹³⁷ RH protiv Dragana Đokića [Županijski sud u Sisku], od 29.6.2006.

¹³⁸ RH protiv Milana Stanojevića i Miroslava Jovića [Županijski sud u Sisku], od 30.05.2006 (na oba optuženika primijenjene otegotne okolnosti).

¹³⁹ RH protiv Dragana Đokića [Županijski sud u Sisku], od 29.6.2006. Vrhovni sud preinačio je presudu I Kž 897/06-6, 08.03.2007.

¹⁴⁰ RH protiv Damira Žužića i dr.. ('Batina' skupina) [Županijski sud u Osijeku], od 19.01.2006; RH protiv Dragoslava Nakićena i Milana Kosevića, od 16.02.2006; RH protiv Dragora Opačića i Milana Opačića, od 22.3.2006; RH protiv Časlava Kostića i dr., 12.9.2006; Momira Pupovca i Branka Bote, od 12.10.2006 [sva 4 Županijski sud u Zadru].

¹⁴¹ RH protiv Nevena Rapaje i dr.. [Županijski sud u Zadru] od 15.11.2006 (1 nazočan sa 6 u odsutnosti); RH protiv Jovana Čurčića i dr.. ('Borovo skupina' [Županijski sud u Vukovaru] od 24.5.2006 (3 nazočna s 3 u odsutnosti).

¹⁴² U sljedećim predmetima Vrhovni sud je donio rješenje po treći put: RH protiv Ivice Jelušića, od 16.8.2006, I Kž 315/04-8; RH protiv Mihaela Husnika i Kasima Hekića („Vukovar II“), od 11.01.2006, I Kž 557/02-5; RH protiv Boška Macure, od 15.11.2006, I Kž 194/03-3; RH protiv Nikole Cvetičanina, 21.12.2006, I Kž 423/05-3; i u sljedećima po drugi put: RH protiv Željka Bjedova, od 06.12.2006, I Kž 290/03-3; RH protiv Čedomira Jagličića, od 26.10.2006, I Kž 172/03-6; RH protiv Jovana Čurčića i dr., od 24.5.2006, I Kž 257/06-7; RH protiv Tihomira Drajića, od 09.5.2006, I Kž 616/04-6; RH protiv Svetozara Karana, 07.02.2006, I Kž 953/05-7; RH protiv Milana Stojisavljevića, od 24.01.2006, I Kž 869/05-8; RH protiv Nevena Repaje i dr., od 15.11.2006, I Kž 912/02-4.

¹⁴³ Momir Pupovac i Branko Bota [Županijski sud u Zadru]; Damir Žužić, Stevan Lepolt, Stevan Budac, Milan Galetić, Fredika Mihajlović, Milan Milenković, Bela Pap, Nikola Sajlović, Petar Sajlović, Dragoljub Stork ('Batina') [Županijski sud u Osijeku].

oslobađajućih presuda (4 osobe srpske, 1 hrvatske, 1 bošnjačke nacionalnosti).¹⁴⁴ U jednom predmetu donio je podijeljeno rješenje preinačivši oslobađajuću presudu i potvrdivši šest osuđujućih presuda donesenih *u odsutnosti*.¹⁴⁵ Vrhovni sud potvrdio je presude prvostupanijskih sudova u 16 predmeta (10 osuđujućih, pet oslobađajućih i jednu podijeljenu presudu), potvrđujući 21 osuđujuću presudu (protiv 20 osoba srpske i 1 bošnjačke nacionalnosti), od kojih je polovica (11) bila donesena *u odsutnosti*¹⁴⁶ i deset oslobađajućih presuda (9 osoba srpske i 1 hrvatske nacionalnosti)¹⁴⁷. Na osnovi pojedinačnih žalbi, stopa preinačenja na Vrhovnom sudu bila je približno 34 posto (19 od 56), što je značajno smanjenje u odnosu na prethodne godine.

2. Duljina postupaka

Od 56 pojedinačnih žalbi koje su riješene u 2006. godini više od polovice njih čekalo je rješavanje na Vrhovnom sudu više od tri i pol godine, uključujući tri predmeta koja su rješavanje čekala četiri godine i više. Takve duge odgode činjenično predstavljaju kršenje načela poštenog suđenja poput onog utvrđenog od strane Europskog suda u predmetu *Camasso protiv Republike Hrvatske*.¹⁴⁸ Kao i prethodnih godinama, najstariji predmeti uglavnom su se odnosili na žalbe na oslobađajuće presude kao i na osuđujuće presude donesene *u odsutnosti*. Nešto više od 20 posto žalbi riješeno je unutar godinu dana ili manje; dok je nešto više od 20 posto riješeno za 2 do 3 i pol godine. [N.B.: Ovdje navedena razdoblja vrlo vjerojatno podcjenjuju vrijeme potrebno za donošenje rješenja o žalbi jer Vrhovni sud kao datum donošenja svojih rješenja navodi datum održavanja sjednice suda a ne datum izdavanja presude, a ti se datumi mogu razlikovati za nekoliko mjeseci.]

Odgode od strane Vrhovnog suda imale su konkretne negativne posljedice za velik broj predmeta po pitanju njihovog mogućeg daljnjeg procesuiranja. Na primjer, u studenome 2006. godine, Vrhovni sud je preinačio oslobađajuću presudu za Boška Macuru iz studenoga 2001. godine, naloživši Županijskom sudu u Šibeniku da pojasni izjave dva svjedoka optužbe.¹⁴⁹ Nakon ponovljenog suđenja početkom 2007. godine, prvostupanijski sud utvrdio je kako ne može postupiti po nalogu Vrhovnog suda jer su oba svjedoka umrla tijekom minulih pet godina. Na suđenju koje je trajalo samo nekoliko sati, Macura je ponovno oslobođen.¹⁵⁰ Slično tomu, u studenome 2006. godine, Vrhovni sud je preinačio oslobađajuću presudu iz lipnja 2002. godine za Iliju Maričića. Nakon ponovljenog suđenja početkom 2007. godine, Županijski sud u Zadru morao je odustati od predmeta zbog smrti optuženika tijekom minulih četiri i pol godine.

¹⁴⁴ Stojan Vujić i Dobrivoje Pavković [Županijski sud u Bjelovaru]; Nikola Cvjetičanin [Županijski sud u Gospiću]; Bosko Macura [Županijski sud u Šibeniku]; Kasim Hekić i Mihail Husnik ('Vukovar II') [Županijski sud u Vukovaru].

¹⁴⁵ RH protiv Nevena Repaje i dr., od 15.11.2006 [Županijski sud u Zadru]. Vrhovni sud preinačio je oslobađajuću presudu za Iliju Maričića i potvrdio osuđujuće presude donesene u odsutnosti protiv Nevena Repaje, Branka Škopelje, Pavla Vranića, Aleksandar Vranić, Saše Vranića, Nikole Vranića (svi).

¹⁴⁶ Vlado Sladović [Županijski sud u Sisku]; Svetozar Karan [Županijski sud u Karlovcu]; Nenad Bizić, Tihomir Drajić [Županijski sud u Bjelovaru]; Dragoslav Nakićen, Milan Košević, Časlav Kostić, Cvjetan Ljubomir, Zoran Tadić, Suad Hasović, Dragor Opačić, Milan Opačić (svih 8 *u odsutnosti*) [Županijski sud u Zadru]; Đorđe Miljković, Jovan Čurčić, Miloš Držaić, Dušan Mišić, Mladen Maksimović, Dragan Savić, Jovica Vučenović (3 *u odsutnosti*) [Županijski sud u Vukovaru]; Milan Stojisavljević [Županijski sud u Osijeku]; Slobodan Davidović [Županijski sud u Zagrebu].

¹⁴⁷ Čedomir Jagličić [Županijski sud u Slavonskom Brodu]; Milenko Radak [Županijski sud u Zadru]; Ivica Jelušić, Željko Bjedov, Dane Milović [Županijski sud u Šibeniku]; Janko Ostojić, Milanko Stupar, Mićo Maljković, Strahija Ergić, Dragoljub Trifunović [Županijski sud u Vukovaru].

¹⁴⁸ Zahtjev br. 15733/02, 13.01.2005 (kazneni progon koji je trajao gotovo 7 godina uključujući žalbu na Vrhovnom sudu čije se rješenje čekalo više od 3 godine, kršenje je prava na pošteno suđenje).

¹⁴⁹ RH protiv Boška Macure, I Kž 194/03-3, od 15.11.2006.

¹⁵⁰ RH protiv Boška Macure [Županijski sud u Šibeniku], od 03.4.2007.

Kao rezultat odgoda na Vrhovnom sudu, osobe za koje su donesene oslobađajuće presude ostale su u sjeni mogućnosti ponovljenog procesuiranja duže razdoblje. Na primjer, za Željka Bjedova Županijski sud u Šibeniku je u lipnju 2001. godine donio oslobađajuću presudu, dok je Vrhovni sud tek u prosincu 2006. godine potvrdio tu oslobađajuću presudu.¹⁵¹ Suprotno tomu, Županijski sud u Vukovaru donio je oslobađajuće presude za Kasima Hekića i Mihaela Husnika u veljači 2002. godine, dok je Vrhovni sud odluke preinačio i naložio ponavljanje postupka u siječnju 2006. godine. Nakon ponovljenog suđenja protiv ovih optuženika su u ožujku 2007. godine donesene osuđujuće presude.¹⁵²

Razdoblje tijekom kojeg se iščekivalo rješenje o žalbi na neke osuđujuće presude, bilo je dulje od samih izrečenih kazni. Na primjer, protiv Đorđa Miljkovića donesena je osuđujuća presuda i izrečena mu je kazna zatvora u trajanju od tri godine na Županijskom sudu u Vukovaru početkom 2002. godine, dok je Vrhovnom sudu trebalo četiri i pol godine da potvrdi osuđujuću presudu i izrečenu kaznu.¹⁵³ I dok se čini kako je Vrhovni sud tijekom 2006. godine donio rješenja o velikoj većini žalbi koje dugo čekaju, koncem 2006. godine ostao je barem jedan neriješen predmet koji čeka dulje od četiri godine te drugi predmeti koji čekaju rješenje približno tri godine.¹⁵⁴

3. Postupanje i potvrđene kazne za ratne zločine od strane Vrhovnog suda

Tijekom 2006. godine, Vrhovni sud je potvrdio osuđujuće presude i izrečene zatvorske kazne za sljedeće zločine počinjene od strane Jugoslavenske vojske i srpskih paravojnih postrojbi. Većina predmeta više se odnosila na zlostavljanje i uništavanje imovine nego na ubojstva. Širok spektar postupanja koja se smatralo ratnim zločinima, uključujući krađu vina, razlikuju se od vrsti zločina koji su predmet današnjih optužnica i presuda. Nekoliko izrečenih kazni koje su bile ispod propisanog minimuma potvrdile su da su neki od tih optuženika, poglavito osobe srpske nacionalnosti, bili osuđivani za «lakša kaznena djela». Neke od kazni koje je potvrdio Vrhovni sud protiv osoba srpske nacionalnosti osuđenih za postupanje koje nije rezultiralo ljudskim žrtvama, iste su ili više od današnjih kazni izrečenih osobama hrvatske nacionalnosti za postupanje koje je rezultiralo ljudskim žrtvama. [vidjeti Odjeljak C.II 3. i 4. u ranijem tekstu].

- Dva pripadnika srpskih paravojnih postrojbi pokušala su usmrtiti civila hrvatske nacionalnosti, prvi tako što mu je osam puta pucao u leđa a drugi u ulozu supočinitelja – 9 i 10 godina (oba osuđena *u odsutnosti*)¹⁵⁵
- Dva pripadnika srpskih paravojnih postrojbi zlostavljala su i prijetila civilima hrvatske nacionalnosti pucajući im oko nogu dok su jednog civila pretukli – 6,5 i 5,5 godina (oba osuđena *u odsutnosti*)¹⁵⁶

¹⁵¹RH protiv Željka Bjedova, 12.12.2006, I Kž 290/03-3. I dok se očito radilo o znatnim odgodama na prvostupanjskom sudu, rješenje žalbe na Vrhovnom sudu čekalo se više od 4 godine

¹⁵² RH protiv Kasima Hekića i Mihaela Husnika ('Vukovar II') [Županijski sud u Vukovaru]

¹⁵³RH protiv Đorđa Miljkovića i dr. ('skupina Tovarnik'), od 28.8.2006, I Kž 461/02-3. Vidjeti i predmet Nenada Bižića osuđenog u srpnju 2002. na kaznu zatvora u trajanju od 3 godine. Vrhovni sud je presudu potvrdio u travnju 2006. godine, gotovo 4 godine kasnije. Međutim, Bižić je već služio zatvorsku kaznu kao rezultat druge osuđujuće presude

¹⁵⁴RH protiv Bože Bačelića i dr. ('Prokljan') [Županijski sud u Šibeniku] (žalbe na oslobađajuće presude čekaju donošenje rješenja već 49 mjeseci) RH protiv Zorana Stankovića i dr. ('Vukovar I') [Županijski sud u Vukovaru] (žalbe na podijeljene osuđujuće/oslobađajuće presude donesene u odsutnosti čekaju donošenje rješenja već 36 mjeseci).

¹⁵⁵RH protiv Dragoslava Nakićena i Milana Koševića, od 16.02.2006, I Kž 339/03-3.

¹⁵⁶ Dragor i Milan Opačić, od 22.3.2006, I Kž 358/04-3

- Pripadnik srpskih paravojskih postrojbi vrijeđao je i pretukao ratne zarobljenike hrvatske nacionalnosti koncem 1991. godine u policijskoj postaji u Korenici kao i u logoru Frkašić – 7 godina¹⁵⁷
- Pripadnik srpskih paravojskih postrojbi sudjelovao je u premlaćivanju i nezakonitom pritvaranju civila hrvatske nacionalnosti – 6 godina¹⁵⁸
- Pripadnik srpskih paravojskih postrojbi zlostavljao je civile hrvatske nacionalnosti i opljačkao njihovu imovinu – 3 godine¹⁵⁹
- Pripadnik srpskih paravojskih postrojbi «Škorpioni» koji je zajedno s drugima zlostavljao i nakon toga usmrtio 6 civila bošnjačke nacionalnosti u BiH pored Srebrenice – 15 godina¹⁶⁰
- Šest pripadnika srpskih paravojskih postrojbi, uključujući jednog zapovjednika, nezakonito su pritvorili i zlostavljali civile hrvatske nacionalnosti u policijskoj postaji u Borovu u blizini Vukovara te opljačkali imovinu civila – 14, 10, 7, i 6 (3 optuženika) godina (3 osuđena u odsutnosti)¹⁶¹
- Pripadnik srpskih paravojskih postrojbi, zajedno s drugih 20, pljačkao je imovinu civila, nezakonito pritvorio i zlostavljao civile hrvatske nacionalnosti od kojih su neki izdvojeni, pritvoreni te naknadno razmijenjeni ili pogubljeni – 3 godine¹⁶²
- Pripadnik srpskih paravojskih postrojbi usmrtio je stariju žensku osobu hrvatske nacionalnosti – 9 godina¹⁶³
- Pripadnik srpskih paravojskih postrojbi pretukao je civila hrvatske nacionalnosti željeznom šipkom u logoru – 3 godine¹⁶⁴

Šest pripadnika srpskih paravojskih postrojbi opljačkalo je imovinu osoba hrvatske nacionalnosti (pokrali su vino) i podmetnulo požar u kućama u selu pored Zadra – 10 (1 optuženik) i 9 (5 optuženika) godina (svi osuđeni u odsutnosti)¹⁶⁵

Zapovjednik JNA naredio je trojici vojnika da pucaju u civilne stanove u Zadru čime su uzrokovali nasumično opsežno uništenje imovine – 6,5 (3 optuženika) i 7,5 godina (1 optuženik) (svi osuđeni u odsutnosti)¹⁶⁶

¹⁵⁷RH protiv Svetozara Karana, od 07.02.2006, I Kž 953/05-7.

¹⁵⁸RH protiv Milana Stojisavljevića, od 24.01.2006, I Kž 869/05-8.

¹⁵⁹RH protiv Tihomira Drajića, od 09.5.2006, I Kž 616/04-6.

¹⁶⁰RH protiv Slobodana Davidovića, od 25.4.2006, I Kž 174/06-4.

¹⁶¹RH protiv Jovana Ćurčića i dr. ('Borovo'), od 24.5.2006, I Kž 257/06-7.

¹⁶²RH protiv Nenada Bižića, od 19.4.2006, I Kž 775/02-3.

¹⁶³RH protiv Vlade Sladovića, I Kž 103/06-6, od 12.4.2006.

¹⁶⁴RH protiv Đorđa Miljkovića i dr. ('skupina Tovarnik'), od 28.8.2006, I Kž 461/02.

¹⁶⁵RH protiv Nevena Repaje i dr., od 15.11.2006, I Kž 912/02-4.

¹⁶⁶RH protiv Časlava Kostića i dr., 12.09.2006, I Kž 613/04-3.

4. Preispitivanje donošenja odluka na prvostupanjskim sudovima od strane Vrhovnog suda te ocjena svjedočenja

Preispitivanje od strane Vrhovnog suda temeljem žalbi prije svega se odnosilo na način na koji prvostupanjski sudovi utvrđuju činjenice. Razlozi za preinake bile su greške u utvrđivanju činjenica kao i greške u postupku. Vrhovni sud se također bavio pitanjem treba li se nastaviti sa suđenjima u odsutnosti kao i s indicijom „biti zapovjednik“ ili imati „zapovjednu odgovornost“.

Konkretno, Vrhovni sud je preispitao na koji način prvostupanjski sudovi ocjenjuju pouzdanost svjedočenja u svjetlu nedosljednosti koja je često prisutna u predmetima ratnih zločina. Kako procesuiranje ratnih zločina uvelike ovisi o dokazima u obliku svjedočenja, ovo je pitanje od posebne važnosti. Vrhovni sud se bavio s dvije vrste nedosljednosti. Prva je uključivala iste svjedoke koji su iskazivali različite verzije o činjeničnom stanju u različitim fazama postupka, što je česta pojava s obzirom na učestalost ponovljenih suđenja u istom predmetu kao i uporabu izjava danih tijekom sudske istrage i suđenja. Druga vrsta uključuje nedosljednosti u činjeničnom stanju koje su prezentirali različiti svjedoci istih događaja.

Vrhovni sud je primijetio kako prvostupanjski sudovi ne bi trebali „sitnije“ nedosljednosti smatrati fatalnima za pouzdanost svjedočenja, pojašnjavajući kako su takve kontradiktornosti prirodan i razumljiv rezultat činjenice da je proteklo deset ili više godina od kada se zločin desio te traume koju su žrtve/svjedoci pretrpjeli. Vrhovni sud je naveo kako bi prvostupanjski sudovi trebali utvrditi može li se – obzirom na nedosljednosti – utvrditi činjenično stanje do potrebne razine pouzdanosti, tj. osnovane sumnje. Drugim riječima, jesu li nedosljednosti u činjeničnom stanju „manja“ ali ipak dovoljna činjenična osnova koja ide u prilog utvrđivanju krivnje ili su one takvih razmjera da postoji osnovana sumnja. U definiranju kada nedosljednosti dosežu „vrhunac“, Vrhovni sud je savjetovao prvostupanjskim sudovima da uzmu u obzir posebne okolnosti u predmetima ratnih zločina te primijene fleksibilno ispitivanje kojim bi se svjedočenje smatralo pouzdanim unatoč znatnim nedosljednostima.

a. Potvrda ocjene prvostupanjskih sudova o nedosljednosti svjedočenja

Vrhovni sud potvrdio je osuđujuće presude unatoč nedosljednostima, onda kada je prvostupanjski sud dao odgovarajuće pojašnjenje o načinu na koji je ocijenio nedosljedno svjedočenje. Na primjer, Vrhovni sud je potvrdio osuđujuću presudu iz 2005. godine protiv Svetozara Karana, zaključujući kako je Županijski sud u Karlovcu na odgovarajući način ocijenio ono što je Vrhovni sud smatrao manjim nedosljednostima u svjedočenju i pojasnio zašto je dao veću važnost određenim iskazima u odnosu na druge.¹⁶⁷ Slično tomu, Vrhovni sud potvrdio je osuđujuću presudu iz 2002. godine protiv Nenada Bižića, zaključujući kako je prvostupanjski sud napravio dostatno kritičnu analizu svjedočenja i izvukao točne zaključke o krivnji optuženika.¹⁶⁸ Konačno, Vrhovni sud potvrdio je osuđujuću presudu iz 2002. godine, donesenu *u odsutnosti*, protiv Nevena Rapaje i još pet osoba, prihvaćajući ocjenu Županijskog suda u Zadru kako su razlike u svjedočenju starije svjedokinje tijekom suđenja u odnosu na njezin iskaz dan ranije, bile posljedica protoka vremena i njezine starosti.¹⁶⁹

Vrhovni sud također je potvrdio oslobađajuće presude onda kada je prvostupanjski sud smatrao kako nedosljednosti ili izmjene iskaza pobuđuju osnovanu sumnju. Na primjer, Vrhovni sud je potvrdio oslobađajuću presudu Županijskog suda u Šibeniku iz 2001. godine za Željka Bjedova, pri čemu su ključni svjedoci javno opovrgli iskaze kojeg su ranije dali

¹⁶⁷ RH protiv Svetozara Karana, 07.02.2006, I Kž 953/05-7. Nedosljednosti su obuhvaćale visinu optuženika, datum počinjenja kaznenog djela, nemogućnost žrtava/svjedoka da vide lice počinitelja, itd

¹⁶⁸ RH protiv Nenada Bižića, od 19.4.2006, I Kž 775/02-3.

¹⁶⁹ RH protiv Nevena Rapaje i dr., od 15.11.2006, I Kž 912/02-4.

tijekom suđenja u odsutnosti 1992. godine.¹⁷⁰ Vrhovni sud je smatrao kako je nazočnost Bjedova u sudnici pozitivno utjecala na prisjećanje događaja i osoba od strane svjedoka te je tako njihovo novo svjedočenje postalo vjerodostojno. Vrhovni sud potvrdio je i oslobađajuću presudu iz 2002. godine za Čedomira Jagličića, utvrdivši kako je Županijski sud u Slavanskom brodu pravilno ocijenio materijalne dokaze koji dokazuju nevinost i svjedočenje kojim se Jagličiću osigurava alibi u odnosu na inkriminirajuće svjedočenje koje je bilo nedosljedno i sumnjivo.¹⁷¹

b. Greške u utvrđivanju činjeničnog stanja, uključujući ocjene nedosljednog svjedočenja

Vrhovni sud preinačio je presude onda kada je utvrdio kako su prvostupanjski sudovi pogriješili u utvrđivanju činjeničnog stanja poput neutvrđivanja pojedinačne krivnje ili neprimjerenog zanemarivanja iskaza zbog nedosljednosti.

Preinakom osuđujuće presude iz 2002. godine donesene *u odsutnosti* protiv Damira Žužića i još devet osoba, Vrhovni sud je zaključio kako Županijski sud u Osijeku nije nedvojbeno utvrdio kako su optuženici počinili sva kaznena djela, neprimjerenom temeljeći svoju osuđujuću presudu na „pretpostavkama“ nekih svjedoka.¹⁷² Krivnju nije individualizirao, propustivši utvrditi doprinos svakog optuženika zločinu te odnos između optuženika u počinjenju kaznenih djela. Vrhovni sud naložio je prvostupanjskom sudu da tijekom ponovljenog suđenja prikupi dodatne dokumente, temeljitije ispita svjedoke i analizira činjenično stanje u svjetlu proturječnih iskaza i dokaza. K tomu, Vrhovni sud također je zaključio kako je prvostupanjski sud načinio grešku jer nije pravilno utvrdio identitet jednog od optuženika. Glede utemeljenosti same poništene presude donesene *u odsutnosti*, tijekom ponovljenog suđenja početkom 2007. godine jednom od optuženika koji je bio uhićen nakon preinake presude od strane Vrhovnog suda, optužbe su odbačene i primijenjen je opći oprost.¹⁷³

Vrhovni sud je preinačio oslobađajuću presudu iz 2002. godine za Michaela Husnika i Kasima Hekića smatrajući kako je Županijski sud u Vukovaru neprimjerenom odbacio iskaz žrtve silovanja zbog nedosljednosti.¹⁷⁴ Vrhovni sud je zaključio kako su činjenice da je od počinjenja zločina do suđenja proteklo deset godina kao i traumatična narav kaznenog djela, dovoljna pojašnjenja za nepodudarnosti. K tomu, Vrhovni sud je utvrdio kako je prvostupanjski sud načinio grešku donoseći „medicinske“ zaključke bez da je ispitao medicinske stručnjake. U ponovljenom postupku, naloženo je prvostupanjskom sudu da na kritičniji način analizira iskaze svjedoka te suoči svjedoke s nedosljednostima. Optuženici su osuđeni tijekom trećeg suđenja početkom 2007. godine.

Slično tomu, Vrhovni sud je preinačio oslobađajuću presudu iz 2001 za Boška Macuru, zaključivši kako je Županijski sud u Šibeniku netočno ocijenio nedosljedne izjave ključnog svjedoka koji je protiv Macure svjedočio 1993. godine tijekom suđenja u odsutnosti ali je iskaz izmijenio tijekom ponovljenog suđenja 2001. godine na kojem je Macura bio nazočan.¹⁷⁵ Vrhovni sud je smatrao kako je prvostupanjski sud netočno ocijenio iskaz iz 2001 godine, potvrđujući da iako je svjedok prepoznao optuženika kao osobu koja je počinila zločin, tijekom iskaza je naveo krivo ime optuženika.¹⁷⁶ Za potrebe održavanja trećeg suđenja,

¹⁷⁰ RH protiv Željka Bjedova, od 06.12. 2006, I Kž 290/03-3

¹⁷¹ RH protiv Čedomira Jagličića, od 26.12.2006, I Kž 172/03-6.

¹⁷² RH protiv Damira Žužića i dr. ('skupina Batina') od 19.01.2006, I Kž-528/02-7.

¹⁷³ RH protiv Dragoljuba Storka, od 12.3.2007, K-5/07.

¹⁷⁴ RH protiv Mihaela Husnika i Kasima Hekića ('Vukovar II'), od 11.01.2006, I Kž 557/02-5.

¹⁷⁵ RH protiv Boška Macure, 15.11.2006, I Kž 194/03-3.

¹⁷⁶ Vrhovni sud je utvrdio kako se nedosljednosti odnose samo na „identitet optuženika a ne na identitet počinitelja predmetnog kaznenog djela.” (*Sic.*)

nižem sudu je naložena procjena svih novih dokaza te posebice temeljito ispitivanje ključnog svjedoka koji je mentalno zaostao. Međutim, ponovljeno suđenje prekinuto je zbog smrti svjedoka. Vrhovni sud je preinačio oslobađajuću presudu iz 2004. godine za Nikolu Cvjetičanina, zaključujući kako je Županijski sud u Gospiću postupio krivo kada je isključio iskaz zaštićenog svjedoka tijekom ponovljenog suđenja. Vrhovni sud naložio je prvostupanjskom sudu tijekom trećeg suđenja da ocijeni vjerodostojnost i mjerodavnost iskaza zaštićenog svjedoka.¹⁷⁷

Vrhovni sud je preinačio oslobađajuću presudu iz 2004. godine za Stojana Vujića i Dobrivoja Pavkovića, zaključujući kako je Županijski sud u Bjelovaru neprimjereno pridao veći značaj oslobađajućim dokazima nego inkriminirajućem svjedočenju.¹⁷⁸ U ponovljenom postupku, prvostupanjskom sudu naloženo je da kritičnije ispita svjedoke i procjeni okolnosti u kojima su oni došli do saznanja vezanih uz aktivnosti optuženika.

Vrhovni sud također je preinačio oslobađajuću presudu iz 2002. godine za Iliju Maričića, zaključujući kako je Županijski sud u Zadru neprimjereno zanemario iskaz na osnovi kojeg je šest suoptuženika u odsutnosti proglašeno krivima. Prema rješenju Vrhovnog suda, prvostupanjski sud pridao je neprimjerenu važnost činjenici da među članovima Maričićeve obitelji ima osoba hrvatske nacionalnosti te da je tijekom operacije „Oluja“ ostao u Hrvatskoj. Prvostupanjskom sudu naloženo je da uvaži iskaz i suoči Maričića s inkriminirajućim navodima. Međutim, ponovno suđenje nije bilo moguće provesti zbog smrti optuženika.

c. Greške u postupku

Vrhovni sud preinačio je osuđujuću presudu iz 2003. donesenu u odsutnosti protiv Momira Pupovca i Branka Bote, zaključujući kako Županijski sud u Zadru nije sudio o predmetu u cjelini.¹⁷⁹ Optuženici su bili predmet dviju optužnica – jedne podignute od strane hrvatskih vlasti, a druge od strane vlasti Republike Srpske Krajine (RSK) – kojima ih se tereti za različite zločine.¹⁸⁰ Prvostupanjski sud uvažio je sve dokaze i odluke suda RSK ali nije naložio državnom odvjetništvu da postupi po RSK optužnici tako što će uključiti optužbe iz iste ili ih odbaciti.¹⁸¹ Prvostupanjski sud svoju je odluku donio isključivo na osnovi optužbi sadržanih u hrvatskoj optužnici, ostavljajući RSK optužnicu netaknutu, ali unatoč tomu važeću.

d. Suđenja u odsutnosti i ocjena zapovjedne odgovornosti

Žalbe na presude donesene u odsutnosti i dalje su zauzimale značajan dio u opsegu poslova Vrhovnog suda. Vrhovni sud se 2006. godine jače uključio u utvrđivanje treba li provoditi nova suđenja u odsutnosti. Vrhovni sud preinačio je odluke kojima je provođenje suđenja u odsutnosti bilo dopušteno, utvrdivši kako Županijski sud u Vukovaru nije poduzeo sve moguće korake kako bi osigurao nazočnost optuženika na suđenju.¹⁸² Naime, prvostupanjski

¹⁷⁷ RH protiv Nikole Cvjetičanina, od 21.12.2006, I Kž 423/05-3.

¹⁷⁸ RH protiv Stojana Vujića i Dobrivoja Pavkovića, 12.10.2006, I Kž-790/04-5.

¹⁷⁹ RH protiv Momira Pupovca i Branka Bote, 12.10.2006, I Kž 1112/03-3. Članak 367, stavak 1, točka 7, ZKP propisuje kako „se o značajnom kršenju kaznenog postupka radi ako ... sud nije svojom presudom u potpunosti odlučio o navodima sadržanima u optužnici.

¹⁸⁰ U hrvatskoj optužnici optuženicima se stavlja na teret počinjenje ratnog zločina protiv civila, dok ih RSK optužnica tereti za djela općeg kriminaliteta poput ubojstva ili oružane pljačke.

¹⁸¹ Uredba za provođenje Zakona o konvalidaciji u predmetima sudbene naravi (NN 51/98).

¹⁸² RH protiv Petra Rašića i dr., od 13.12.2006, I Kž 879/05-3; vidjeti također RH protiv Milana Ostojića i dr. ('Sotin') I Kž 61/07-3, 05.04.2007. (Županijski sud u Vukovaru nije iscrpio sva sredstva kako bi osigurao nazočnost okrivljenika na suđenju. Međunarodne tjeralice raspisane su tek dan prije donošenja odluke o suđenju u odsutnosti. Kako su neki okrivljenici bili nazočni na istražnim ročištima te su se navodno nakon toga preselili u Srbiju, prvostupanjski sud trebao je ustanoviti njihovu stvarnu

sud nije utvrdio jesu li međunarodne tjeralice bile raspisane ili su tjeralice raspisane tek kratko vrijeme prije donošenja odluke o nastavku postupaka u odsutnosti. Međutim, ondje gdje je Vrhovni sud utvrdio kako su bile poduzete odgovarajuće mjere ili kako je proteklo odgovarajuće vrijeme, prihvatio je odluku o nastavku postupka u odsutnosti.¹⁸³ Vrhovni sud je 2006. godine potvrdio da osobe koje su prethodno bile osuđene u odsutnosti ne mogu podnijeti zahtjev za ponavljanjem suđenja iz inozemstva nego to mogu učiniti i može se odobriti samo onim pojedincima koji se nalaze u Hrvatskoj.¹⁸⁴ U travnju 2007. godine, Vrhovni sud je naložio Županijskom sudu u Zadru da ocijeni jesu li dokazi o tome kako se osoba prethodno osuđena u odsutnosti nalazila na drugom mjestu u vrijeme kada su zločini počinjeni dovoljni za donošenje odluke o novom suđenju.¹⁸⁵ U svibnju je Županijski sud u Zadru odbacio navedene dokaze kao nedostatne te odbio prijedlog za novo suđenje stoga što osoba nije u Hrvatskoj, a Bosna i Hercegovina ju je odbila izručiti.¹⁸⁶

Većina žalbi u predmetima ratnih zločina odnosila se na obične vojnike. Međutim, u dva predmeta, Vrhovni sud je razmatrao preduvjete za utvrđivanje činjenice kako je optuženik bio zapovjednik u cilju dokazivanja izravne odgovornosti kao i zapovjedne odgovornosti.¹⁸⁷ Vrhovni sud je smatrao kako je u cilju dokazivanja odgovornosti za izdavanje naredjenja drugima da počine zločine, dovoljno dokazati kako je Tihomir Drajić *de facto* bio zapovjednik, bez obzira je li on *de jure* bio zapovjednik. Slično tomu, Vrhovni sud je potvrdio oslobađajuću presudu temeljem zaključka Županijskog suda u Zadru kako Miljenko Radak, iako *de jure* zapovjednik, nije *de facto* zapovijedao tijekom počinjenja zločina u Škabrnji te nije imao stvarnu ni učinkovitu kontrolu nad svojim podređenima.¹⁸⁸ Stoga se on nije mogao smatrati odgovornim na osnovi zapovjedne odgovornosti jer nije spriječio zločine koje su činili njegovi podčinjeni. Ovi primjeri pokazuju kako su za Vrhovni sud *de facto* zapovjedne ovlasti odlučujuće za utvrđivanje kaznene odgovornosti dok se *de jure* zapovijedanje uglavnom smatra nevažnim.

IV. SVJEDOCI: POUZDANOST ISKAZA, SIGURNOST I POTPORA

Kao i tijekom prethodnih godina, iskazi svjedoka bili su glavni oblik dokaza u istragama ratnih zločina i suđenjima u 2006. godini. Dodatni pokazatelj ključne uloge koju ima iskaz svjedoka je taj da se većina odluka Vrhovnog suda, kao rješenja o žalbama, odnosi na prvostupanjsku ocjenu iskaza, posebice na nedosljednosti [vidjeti Odjeljak C.III.3 u ranijem tekstu]. Slijedom toga osobito ističemo važnost stvaranja uvjeta koji omogućavaju i osiguravaju svjedocima pružanje pouzdanih podataka te sigurno i zaštićeno svjedočenje tijekom cijelog kaznenog postupka. Istovremeno, i dalje je ključno da pravosuđe osigura pošteno suđenje provjeravajući na odgovarajući način pouzdanost prepoznavanja optuženika

adresu diplomatskim putem kako bi im poslao sudske pozive. Kako su dva okrivljenika čekala suđenje u pritvoru od svibnja 2006. godine, Vrhovni sud je predložio prvostupanjskom sudu da razmotri druge opcije, poput odvajanja postupaka protiv dvojice pritvorenih okrivljenika ili njihovo uvjetno puštanje na slobodu do početka suđenja. Vrhovni sud odbacio je žalbu državnog odvjetništva prema kojoj bi vođenje suđenja u odsutnosti predstavljalo povredu prava na pošteno suđenje.

¹⁸³ RH protiv Bogdana Kuzmića, Kv-289/06-7, 03.01.2007., Vrhovni sud potvrdio je presudu I Kž 91/07-3.

¹⁸⁴ RH protiv Milenka Cančarevića, od 11.7.2006, I Kž 264/06-3 (odbačen je zahtjev za ponavljanje postupka koje je podnijela osoba osuđena u odsutnosti za ubojstvo, iz razloga jer podnositelj zahtjeva, koji živi u Srbiji, nije ispunio preduvjete sadržane u članku 412 ZKP-a, o dostupnosti hrvatskom pravosuđu

¹⁸⁵ I Kž 1053/05-3, 27.04.2007. Edita Rađen Potkonjak, zajedno sa 17 ostalih osoba, osuđena je u odsutnosti 1995. godine za ubojstva više od četrdeset hrvatskih civila u Škabrnji te joj je izrečena zatvorska kazna od 15 godina. Državni odvjetnik RH podržao je zahtjev Edite Rađen Potkonjak za preispitivanjem dokaza.

¹⁸⁶ II Kv 148/07, 14.05.2007.

¹⁸⁷ RH protiv Tihomira Drajića, od 09.5.2006, I Kž 616/04-6.

¹⁸⁸ RH protiv Milenka Radaka, 11.4. 2006, I Kž 1197/04-6

od strane svjedoka te saznanja o konkretnim činjenicama mjerodavnim u utvrđivanju odgovornosti optuženika, izbjegavajući situacije u kojima se na svjedoke utječe prilikom davanja iskaza, od strane drugih svjedoka ili drugih osoba.

Napori u stvaranju odgovarajućih uvjeta moraju ići u nekoliko smjerova. Prvo, treba stvoriti ozračje političke potpore i u kojem svjedoci i žrtve osjećaju da slobodno mogu istupiti s onim što znaju. To je posebice potrebno za svjedoke zločina koje su počinili pripadnici hrvatskih oružanih snaga. Državni odvjetnici često su se susretali sa „zidom šutnje“ u istragama takvih zločina. Drugo, pravni okvir koji se odnosi na istrage treba biti jasan kako bi sačuvao njihov integritet, uključujući iskaze svjedoka, a sudovi bi trebali imati i koristiti sredstva kojima se pojačava povjerljivost. Treće, službe za pružanje potpore svjedocima trebalo bi proširiti. Usvajanjem zakonskih odredbi kojima se dopušta uporaba video veze trebalo bi olakšati sudjelovanje svjedoka koji žive izvan Hrvatske.

Uzevši u obzir protok vremena te rast starosne dobi svjedoka, važno je sačuvati iskaze svjedoka. Ali uporaba suđenja u odsutnosti u tu svrhu je upitna, ne samo u smislu pravilnog vođenja postupka u odnosu na okrivljenika, nego i u smislu njegovog utjecaja na žrtve i svjedoke. Postupci koji se vode u odsutnosti kao i znatno visoka stopa pogrešaka učinjenih od strane prvostupanijskih sudova za posljedicu imaju brojna ponovljena suđenja, koja stavljaju poseban teret na svjedoke koji u više navrata moraju davati iskaze o traumatičnim događajima. Suprotno gledištu barem jednog dijela sudstva koje čini se vjeruje kako je vođenje suđenja u odsutnosti u interesu javnosti, znatan broj svjedoka ne smatra kako ta suđenja pružaju katarzu, nego prije daljnju viktimizaciju ili nepravdu. Kako je zabilježila jedna hrvatska nevladina organizacija, žrtve tu vrstu „pravde“ smatraju „novom nepravdom... svrha koje nije utvrđivanje istine i odgovornosti počinitelja nego služiti konkretnim političkim i ideološkim ciljevima ili statistikama državnih odvjetništava i sudova.“¹⁸⁹

Svjedoci često pružaju različite verzije događaja kada se od njih zatraži davanje iskaza u više navrata, čime se potencijalno kompromitira vrijednost njihovih iskaza. Posebice dolazi u pitanje pouzdanost iskaza danog u postupku vođenom u odsutnosti, stoga što svjedoci često mijenjaju svoje iskaze kada su suočeni s okrivljenicima. Postupci u odsutnosti nisu neophodni za očuvanje iskaza jer se iskazi svjedoka pruženi tijekom sudske istrage mogu, pod određenim okolnostima, koristiti tijekom suđenja također i u slučaju smrti svjedoka ili ako svjedok iz nekog drugog razloga nije dostupan.¹⁹⁰ Veći napredak u međudržavnoj suradnji također je jedno od ključnih rješenja za omogućavanje davanja iskaza svjedoka u nazočnosti okrivljenika, bilo u njihovoj matičnoj državi ili u državi okrivljenika.

Kao i proteklih godina, Misija je zabilježila slučajeve u kojima se svjedoci koji su dobili sudski poziv za svjedočenje nisu pojavili na sudu i/ili su odbili surađivati s policijom koja ih je pokušala dovesti na sud.¹⁹¹ S druge strane, Misija je također zabilježila opetovane slučajeve u kojima su svjedoci pozvani kako bi dali iskaz na suđenju, ali nisu imali podatke relevantne za postupak.¹⁹²

¹⁸⁹ Godišnje izvješće o praćenju suđenja za ratne zločine u Republici Hrvatskoj za 2006. godinu, str. 10.

¹⁹⁰ Članak 331., ZKP-a.

¹⁹¹ Npr. u predmetu 'Lovas', tijekom rasprave u svibnju 2006. godine, samo se jedan od pet svjedoka pozvanih da svjedoče pojavio na sudu.

¹⁹² Npr. u predmetu RH protiv Rade Miljevića, na raspravi na Županijskom sudu u Sisku 11. 12. 2006., pet svjedoka koji nisu imali izravnih saznanja o zločinima pozvani su na sud; u predmetu RH protiv Radoslava Čubrila ('Lovinac'), od 16 svjedoka pozvanih od strane Županijskog suda u Rijeci, neki nisu bili nazočni u vrijeme kada su počinjeni navodni zločini, a drugi, koji su bili nazočni, nisu vidjeli niti zločine niti okrivljenike. Većina je mogla svjedočiti samo prema onome što su čuli od drugih ili saznali putem sredstava javnog informiranja.

1. Korištenje 'posebnih sudova za ratne zločine' i pritvor

Slično kao i proteklih godina, većina istražnih i sudskih postupaka provedena je ondje gdje su se ratni zločini dogodili. Sredinom svibnja 2006. godine, Vrhovni sud je po prvi put premjestio jedan predmet na posebni sud za ratne zločine zbog bojazni koje je iskazao glavni državni odvjetnik vezano uz zastrašivanje svjedoka na domaćem sudu. Vrhovni sud je istragu protiv Branimira Glavaša u slučaju 'garaža' premjestio sa Županijskog suda u Osijeku – koji je i sam posebni sud za ratne zločine, na Županijski sud u Zagrebu (u daljem tekstu: ŽSZ). ŽSZ je također naknadno izdao rješenje za pritvor Glavaša tijekom istražnog postupka kako bi se izbjegao utjecaj na svjedoke. Krajem 2005. godine, na konferenciji za tisak koju je održao saborski zastupnik Anto Đapić u Osijeku, objavljen je identitet osoba koje surađuju s Državnim odvjetništvom u ovom predmetu. Iako je pokrenuta istraga vezano uz Đapićevo objavljivanje imena, dosad još nije pružila rezultate. Otac krunskog svjedoka Fehira održao je tijekom 2005. godine konferenciju za tisak na kojoj je otkrio ulogu svojeg sina u pružanju informacija istražiteljima.

2. Navodna tajnost sudskih istraga

Prema zakonu, sudska istraga nije javan postupak, a nazočnost je ograničena na stranke u postupku i svjedoke.¹⁹³ Iako zatvorene za javnost, čini se kako prema zakonu istrage nisu tajne te stranke slobodno mogu otkrivati podatke. Na primjer, na početku istrage provedene od strane ŽSZ-a u slučaju 'garaža', Branimir Glavaš je redovito putem medija i Interneta iznosio komentare te dijelio sudske dokumente, iskaze svjedoka i dokaze prikupljenim tijekom istražnog postupka. Nekoliko osoba čija su imena navedena u tim dokumentima prijavilo je policiji kako su nakon toga doživjeli maltretiranje i pritiske. Sudsko osoblje također je identificiralo svjedoke u medijima. Nakon nekoliko tjedana, ŽSZ je izdao nalog temeljem kojega bi svi podaci prikupljeni tijekom istrage trebali ostati tajnima. Županijski sud u Osijeku (u daljem tekstu: OŽS) izdao je sličan nalog o tajnosti. Međutim, opseg tajnosti obuhvaćen tim nalogima ostao je nejasan te je, izgleda, strankama u postupku dopuštao određenu javnu raspravu o istrazi. Branitelj u slučaju 'garaža' javno je komentirao nedostatak inkriminirajućih iskaza svjedoka te objavio informaciju o svjedocima u namjeri diskreditiranja njihovih iskaza, npr. kako svjedok služi 13-godišnju kaznu zatvora, što je na koncu dovelo do identifikacije svjedoka u medijima.

U prosincu 2006. godine, branitelj u slučaju 'selotejp' javno je komentirao kako je svjedok tijekom istrage izjavio da ga je policajac pokušavao podmititi kako bi svjedočio protiv okrivljenika. Općinsko državno odvjetništvo u Osijeku naknadno je podnio kaznenu prijavu protiv branitelja zbog otkrivanja informacija koje predstavlja povredu naloga OŽS-a o tajnosti postupka.¹⁹⁴ Do danas nije donesena odluka u tom postupku.

Istražni postupci u predmetu protiv Glavaša ukazuju na potrebu za jasnim pravilima kada je riječ o tajnosti istražnog postupka, koja putem odgovarajućih i provedivih mjera zaštite svjedoka osiguravaju učinkovitost i integritet postupaka, dok istovremeno štite pravo okrivljenika na pošteno suđenje.

3. Neprijemljeno ponašanje prema svjedocima – nedostatak reakcije od strane suda

Misija je uočila slučajeve u kojima sudovi svjedocima nisu poklanjali odgovarajuću pažnju. Na Županijskom sudu u Šibeniku, davanje iskaza svjedoka trajalo je šest sati – uz samo dvije

¹⁹³ Članak 198. ZKP-a detaljno navodi osobe koje mogu biti nazočne tijekom saslušanja u istražnom postupku: osumnjičenik, branitelj, državni odvjetnik, oštećenik i svjedoci.

¹⁹⁴ Članak 305., stavak 1. Kaznenog zakona sankcionira neovlašteno odavanje povjerljivih informacija o kaznenim postupcima.

petominutne stanke – unatoč vidljivim naznakama svjedokove iscrpljenosti.¹⁹⁵ U istom je predmetu predsjedavajući sudac opetovano prekidao svjedočenje, bilo dovršavajući pitanja namijenjena svjedocima ili udarajući o stol i diktirajući bilješke dok su se svjedocima postavljala pitanja.

4. Potporu svjedocima trebalo bi proširiti

Danas sudstvo i Ministarstvo pravosuđa uvelike prepoznaju potrebu za pružanjem potpore svjedocima. Pravni i organizacijski okvir te metodologiju i financiranje potrebno dalje razvijati. Odjel za potporu svjedocima, ustanovljen pri Ministarstvu pravosuđa 2005. godine, ima troje zaposlenika. Uz pružanje pomoći svjedocima u predmetima koji uključuju međudržavnu suradnju, Odjel je pružio pomoć i nekim svjedocima u predmetima u tijeku na domaćim sudovima. S obzirom na ograničen broj zaposlenika i velik broj predmeta u tijeku diljem zemlje, potreba za dodatnim sredstvima je očigledna.

Početkom 2006. godine, na županijskim sudovima u Vukovaru i Sisku pokrenuta su dva pilot projekta službe za potporu svjedocima, financirana od strane Velike Britanije. Iako oni nisu posebno usmjereni na postupke za ratne zločine, pomoć je pružena i svjedocima u tim postupcima. Čini se kako je krajem godine u funkciji bila još samo služba za potporu svjedocima na Županijskom sudu u Vukovaru, zahvaljujući u velikom mjeri osobnom angažmanu predsjednika Suda. Početkom 2007. godine, Velika Britanija i Ministarstvo pravosuđa zajednički su organizirali okrugli stol u svrhu ocjene spomenutih pilot projekata i rasprave o mogućim daljnjim koracima u institucionalizaciji takvih službi. Sudionici su izrazili široku potporu, dok konkretne korake za daljnje djelovanje još treba precizirati. U travnju 2007. godine, na Županijskom sudu u Osijeku otvorena je čekaonica za svjedoke, a Ministarstvo pravosuđa održalo je obuku za usavršavanje dragovoljaca za pružanje usluga potpore na nekoliko sudova.

Krajem 2006./početkom 2007. godine, UN-ov program za razvoj (UNDP) proveo je istraživanje među sucima i svjedocima kako bi stekao bolje razumijevanje iskustava i potreba svjedoka u svrhu predlaganja preporuka za razvoj institucionalizirane službe za potporu svjedocima.

V. BRANITELJI – ZABRINUTOST VEZANO UZ POŠTENI SUĐENJE – RAVNOPRAVAN ODNOS SNAGA I ODGOVARAJUĆA ZASTUPLJENOST

Slično kao i tijekom 2005. godine, većinu okrivljenika kojima se tijekom 2006. godine sudilo za ratne zločine – 73% – zastupali su branitelji imenovani po službenoj dužnosti¹⁹⁶ čije su se usluge financirale iz državnog proračuna.¹⁹⁷ Samim imenovanjem branitelja, iako potrebnim, ne ispunjava se obveza države da siromašnim okrivljenicima osigura zastupanje. Kako to zastupanje mora biti učinkovito, primjereno je ocijeniti način i standarde imenovanja, rad odvjetnika imenovanih po službenoj dužnosti i nadzor koji provode sudovi koji su ih imenovali. Većini okrivljenika za ratne zločine koje zastupaju branitelji imenovani po službenoj dužnosti sudi se u odsutnosti i većina su srpske nacionalnosti. Stoga je primjerenost

¹⁹⁵ RH protiv Milana Atlije i Đorđa Jaramaza.

¹⁹⁶ Od 90 okrivljenika protiv kojih su se vodili sudski postupci 2006. godine, 66 ih je zastupano od strane branitelja imenovanih po službenoj dužnosti (45 Srba, 12 Hrvata, 9 ostalih), a 24 od strane privatnih branitelja (19 Srba, 5 Hrvata).

¹⁹⁷ Prema smjernicama koje je utvrdilo Ministarstvo pravosuđa, odvjetnici imenovani da zastupaju osobe okrivljene za teška kaznena djela, uključujući ratne zločine, primaju naknadu u približnom iznosu od pedeset posto ili manje od standardnih tarifa koje je utvrdila Hrvatska odvjetnička komora. Vidjeti članak 18. Zakona o odvjetništvu (NN 9/94); članak 2, stavak 1., točku 4. Pravilnika Ministarstva pravosuđa o tarifama za branitelje imenovane po službenoj dužnosti (NN 3/05); Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore (NN 91/04).

obrane od strane branitelja imenovanih po službenoj dužnosti također povezana s poštenim suđenjem s obzirom na nacionalno podrijetlo. Za neke članove hrvatskih oružanih snaga koji ne mogu financirati vlastitu obranu postoje alternative koje im omogućuju da zadrže privatne branitelje.¹⁹⁸

Tijekom 2006., 68% osoba zastupanih od strane branitelja imenovanih po službenoj dužnosti bili su Srbi¹⁹⁹, a većini njih – ponovno 68% - suđeno je u odsutnosti.²⁰⁰ Nadalje, približno 60% osoba zastupanih od strane branitelja imenovanih po službenoj dužnosti dijelilo je branitelje s jednom do četiri suokrivljene osobe.²⁰¹ Kao i tijekom 2005. godine, taj fenomen dijeljenja branitelja bio je primarno prisutan u dva suđenja u tijeku na Županijskom sudu u Vukovaru, gdje je u prvom slučaju šest odvjetnika zastupalo 14 okrivljenika, dok je sedam odvjetnika zastupalo 26 okrivljenika u drugom slučaju.²⁰² Upitna je sposobnost jednog odvjetnika da na odgovarajući način zastupa pojedinačne interese više okrivljenika u istom predmetu, uključujući i okrivljenike u odsutnosti s kojima nije u kontaktu. Takvo višestruko zastupanje pobuđuje pitanja o sukobu interesa kada je riječ o obvezi odvjetnikove lojalnosti svakoj stranci.²⁰³ Znatna stopa oslobođajućih presuda nakon ponovnih suđenja u nazočnosti optuženika prethodno osuđenih u odsutnosti također pobuđuje pitanja, između ostalog, o učinkovitosti obrane pružene u postupcima vođenim u odsutnosti.

Prvostupanjski sudovi imenuju odvjetnike u predmetima ratnih zločina – uključujući onih nekoliko u kojima je suđenje održano na posebnim sudovima za ratne zločine – prema postupku koji se koristi za sve predmete koji uključuju teška kaznena djela, odnosno, s popisa odvjetnika registriranih unutar područja mjesne nadležnosti suda. S obzirom na zamijećene nedostatke u zastupanju pruženom od strane nekih branitelja imenovanih po službenoj dužnosti, kao i posebnu prirodu procesuiranja ratnih zločina, Misija je zajedno s Izaslanstvom EK i Uredom za vezu MKSJ predložila da Ministarstvo pravosuđa utvrdi minimalno iskustvo i/ili osposobljenost koje branitelji imenovani po službenoj dužnosti trebaju posjedovati. Ministarstvo pravosuđa odbilo je taj prijedlog iz razloga što se svi članovi Hrvatske odvjetničke komore smatraju kvalificiranima za zastupanje. Ministarstvo je napomenulo kako je dragovoljno usavršavanje jedino moguće rješenje za otklanjanje bojazni vezano uz adekvatnost branitelja imenovanih po službenoj dužnosti.

Tijekom 2006. godine, najmanje je jedan prvostupanjski sud razriješio branitelja imenovanog po službenoj dužnosti nakon što se okrivljenik izričito žalio na neprimjerenost pružene

¹⁹⁸ Npr. obranu Rahima Ademija, okrivljenog kao zapovjednika u Hrvatskim oružanim snagama za zločine protiv srpskih civila, navodno će financirati udruga osnovana za obranu Hrvata okrivljenih od strane MKSJ, Zaklada za istinu o Domovinskom ratu. Tijekom nedavnog suđenja Mihajlu Hrastovu, policajcu kojemu je suđeno tri puta za ubojstvo 13 vojnika JNA, gradonačelnik Karlovca ponudio je financijsku pomoć.

¹⁹⁹ Od 66 okrivljenika zastupanih od strane branitelja imenovanih po službenoj dužnosti, 45 su bili srpske nacionalnosti. Devet okrivljenika pripadnika drugih etničkih skupina (8 Rusina, 1 Rom) kojima se sudilo zajedno uz Srbe, također su imali branitelja imenovanog po službenoj dužnosti u predmetu RH protiv Jugoslava Mišljenovića i ostalih ('Mikluševci') [Županijski sud u Vukovaru]. Dvanaest Hrvata imalo je branitelja imenovanog po službenoj dužnosti.

²⁰⁰ Protiv 45 (35 Srba, 6 Hrvata, 3 Rusina i 1 Rom) od 66 okrivljenika zastupanih od strane branitelja imenovanih po službenoj dužnosti, sudski postupak vođen je u odsutnosti.

²⁰¹ Od 66 okrivljenika zastupanih od strane branitelja imenovanih po službenoj dužnosti, 40 je imalo branitelja koji je zastupao druge suokrivljene.

²⁰² RH protiv Ljubana Devetaka i ostalih ('Lovas'); RH protiv Jugoslava Mišljenovića i ostalih ('Mikluševci').

²⁰³ Okrivljenici mogu dijeliti odvjetnika ali tek onda kada su optuženi za različita kaznena djela ili kada zajedničko zastupanje nije protivno interesima njihove obrane. Članak 63., stavak 1 Zakona o kaznenom postupku. Odvjetnički etički kodeks dopušta višestruko zastupanje u kaznenim predmetima samo u onom opsegu u kojem takvo zastupanje ne stvara sukob interesa, vidjeti npr. Odjeljke 47.-57.-71. (NN 64/07).

obrane.²⁰⁴ Iako bi okrivljenici trebali aktivno pomagati u korist svoje vlastite obrane, nejasno je hoće li se okrivljenici, posebice oni koji su možda zastrašeni postupkom ili neobrazovani, osjećati sposobnima ili slobodnima ukazati na nedostatke njihovih branitelja i zatražiti zamjenu. Sud bi, kako u tijeku imenovanja tako i tijekom postupka, trebao ostati aktivan, onako kako nalaže zakon, u ocjenjivanju pruža li imenovani branitelj odgovarajuću obranu ili ne.²⁰⁵ S vremena na vrijeme zamijećene su odgode imenovanja branitelja od strane suda, također i za okrivljenike koji su bili nazočni na suđenju, zbog čega se suđenje moralo odgoditi.²⁰⁶

Na suđenjima koja su bila u tijeku 2006. godine, Misija je zamijetila nepravilnosti u zastupanju od strane nekih branitelja imenovanih po službenoj dužnosti, dok su ostali posao obavljali profesionalno. Prvostupanjski sudovi su u velikoj mjeri propuštali bilo reagirati na ili sankcionirati neprofesionalno ponašanje branitelja imenovanih po službenoj dužnosti, ali dopuštali su nastavak zastupanja za koje se moglo tvrditi kako se odvija na štetu okrivljenika. Suđenja su odgođena zbog toga što se odvjetnik imenovan po službenoj dužnosti nije pojavio na suđenju.²⁰⁷ Branitelji po službenoj dužnosti bili su pasivni tijekom suđenja, spori ili bi tijekom suđenja napustili sudnicu,²⁰⁸ poslali vježbenika da ih zamijeni tijekom suđenja,²⁰⁹ ili ne bi uopće došli na suđenje,²¹⁰ ostavljajući okrivljenike bez zastupnika u tijeku rasprava koje sud ne bi odgodio. Nakon što je 9 mjeseci bio branitelj imenovan po službenoj dužnosti, jedan odvjetnik je zatražio svoje izuzeće zbog sukoba interesa koji je postojao od samog početka, a zamolba mu je odobrena.²¹¹ Konačno, branitelj po službenoj dužnosti jednog okrivljenika srpske nacionalnosti iskoristio je svoju završnu riječ kako bi optužio svog klijenta zbog „stvaranja srpske imperijalističke ideologije“ koje su Hrvati bili žrtvom tijekom rata. Iako je predsjedajući sudac upozorio odvjetnika kako radi za obranu a ne za optužbu, opravdano je pretpostaviti kako je odvjetnik pružio slabu obranu tijekom suđenja koje je prethodilo

²⁰⁴ Fred Margus predao je pisani zahtjev za imenovanje drugog branitelja zbog neaktivnosti prvog imenovanog branitelja. Županijski sud u Osijeku odobrio je zahtjev te je sljedeći dan imenovao drugog odvjetnika. RH protiv Freda Margusa i Tomislava Dilbera.

²⁰⁵ Sud je obavezan osigurati pružanje odgovarajuće zakonske obrane i poduzeti korake ondje gdje je zastupanje nedostavno, uključujući i razrješenje imenovanog branitelja. Članak 6., stavak 4. ZKP-a. Predsjednik suda može razriješiti imenovanog branitelja koji ne obavlja svoje dužnosti na pravilan način te imenovati zamjenskog branitelja. O razrješenju treba izvijestiti Odvjetničku komoru.

²⁰⁶ Npr. u predmetu RH protiv Marka Lončarevića (skupina 'Dalj') [Županijski sud u Osijeku].

²⁰⁷ Npr. u predmetu RH protiv Radivoja Ivkovića i Dušana Ivkovića [Županijski sud u Vukovaru]. Branitelj imenovan po službenoj dužnosti bio je neopravdano odsutan tijekom jedne rasprave (koja je odgođena) te tijekom većeg dijela prethodnih rasprava.

²⁰⁸ Npr. u predmetu RH protiv Jugoslava Mišljenovića ('Mikluševci') [Županijski sud u Vukovaru] (predsjedavajući sudac započeo je raspravu iako branitelji imenovani po službenoj dužnosti, Vojislav Ore, koji je zastupao 4 okrivljenika (2 u odsutnosti, 2 nazočna) i Biserka Treneski, koja je zastupala 3 okrivljenika u odsutnosti, bili odsutni približno 20 minuta); RH protiv Đorđa Jaramaza i Milana Atlije [Županijski sud u Šibeniku] (Jaramazov branitelj po službenoj dužnosti napustio je sudnicu tijekom suđenja).

²⁰⁹ Npr. u predmetu RH protiv Jugoslava Mišljenovića ('Mikluševci') [Županijski sud u Vukovaru] (branitelj imenovan po službenoj dužnosti, Stjepan Šporčić, koji zastupa 2 nazočna i 2 okrivljenika u odsutnosti, poslao je vježbenika da ga zamijeni na više sudskih rasprava tijekom 2006. i početkom 2007. godine.

²¹⁰ Npr. u predmetu RH protiv Jugoslava Mišljenovića ('Mikluševci') [Županijski sud u Vukovaru] (branitelj imenovan po službenoj dužnosti, Zlatko Jarić, koji zastupa 5 okrivljenika srpske nacionalnosti u odsutnosti, nije se pojavio na raspravi 13. studenog 2006. godine, koja je održana prema rasporedu, braniteljica imenovana po službenoj dužnosti, Biserka Treneski, koja zastupa 3 okrivljenika u odsutnosti nije se pojavila na raspravi 17. siječnja 2006.; branitelj imenovan po službenoj dužnosti, Andrej Georgijevski, koji zastupa 2 nazočna i 3 okrivljenika u odsutnosti nije se pojavio na raspravi održanoj početkom 2007.).

²¹¹ RH protiv Freda Margusa i Tomislava Dilbera [Županijski sud u Osijeku]. Branitelj imenovan po službenoj dužnosti zastupao je tu dvojicu okrivljenika 10 godina ranije. Sudsko vijeće odobrilo je zahtjev i imenovalo novog branitelja.

njegovoj završnoj riječi, nakon čega je klijent osuđen u odsutnosti po treći put na maksimalnu kaznu od 20 godina.²¹²

Koncem listopada 2006. godine, Američka odvjetnička komora – Pravna inicijativa za centralnu Europu, u suradnji s Uredom OEES-a za demokratske institucije i ljudska prava (OSCE-ODIHR), organizirala je seminar za približno 40 odvjetnika iz Hrvatske, BiH i Srbije, većina kojih je imala opsežno iskustvo kada je riječ o zastupanju okrivljenika za ratne zločine. Teme su uključivale pristup i prihvatljivost dokaza, ravnopravan odnos snaga između optužbe i obrane, edukaciju i potrebu za zakonodavnim reformama. Nekoliko hrvatskih odvjetnika sugeriralo je kako je potrebna zakonska reforma u svrhu očuvanja ravnopravnog odnosa snaga, uključujući bolje financiranje obrane, kako bi mogla voditi vlastite istrage, imati bolji pristup dokazima, posebice povjerljivim dokumentima, te više vremena za pripremu obrane. Odvjetnici su se složili kako bi Odvjetnička komora trebala postati aktivnija u omogućavanju međudržavne suradnje i pružanju specijaliziranog usavršavanja.

Najmanje jedan odvjetnik primio je prijetnje vezano uz zastupanje okrivljenika za ratne zločine srpske nacionalnosti. U prosincu 2006. godine, tijekom suđenja za ratne zločine na Županijskom sudu u Sisku, odvjetnik Rade Miljević primio je anonimno pismo koje je sadržavalo prijetnju smrću njemu i njegovoj obitelji ako nastavi zastupati „četnika“. Iako je slučaj prijavljen policiji, dosad nije bilo rezultata.

²¹² RH protiv Steve Macakanje i ostalih [Županijski sud u Zadru]. Završna riječ branitelja koji je zastupao Stevu Macakanju, 4. listopada 2006.

DODACI

DODATAK I.

UHIĆENJA OSOBA OSUMNJIČENIH ZA RATNE ZLOČINE TIJEKOM 2006. PREMA NADLEŽNOSTI: 27

Sud	Hrvati	Srbi	Ostali
Županijski sud u Gospiću	0	4	0
Županijski sud u Osijeku	7	1	0
Županijski sud u Šibeniku	0	2	0
Županijski sud u Sisku	0	2	0
Županijski sud u Vukovaru	6	4	1
UKUPNO	13	13	1

Osumnjičene osobe uhićene su zbog sljedećih kaznenih djela:

- Ratni zločini protiv civilnog stanovništva: 22 osobe (13 Hrvata, 8 Srba, 1 Bošnjak)
- Ratni zločini protiv ratnih zarobljenika: 5 osoba (5 Srba, 1 od njih također uhićen zbog ratnih zločina protiv civilnog stanovništva)
- Genocid: 1 osoba (srpske nacionalnosti)

Uhićenja u trećim zemljama tijekom 2006. godine: 11

DRŽAVA	Srbi	Hrvati	Ostali
Australija	1	0	0
Belgija	1	0	0
Bosna i Hercegovina	2	0	0
Bugarska	1	0	0
Grčka	2	0	0
Norveška	1	0	0
Rusija	1	0	0
Srbija	1	0	0
Velika Britanija	1	0	0
UKUPNO	11	0	0

Izručenja Hrvatskoj iz trećih zemalja tijekom 2006. godine: 2

DRŽAVA	Srbi	Hrvati	Ostali
Bugarska	1	0	0
SAD	1	0	0
UKUPNO	2	0	0

DODATAK II.

OSOBE PUŠTENE NA SLOBODU TIJEKOM 2006. PREMA NADLEŽNOSTI: 4

Sud	Hrvati	Srbi	Ostali
Županijski sud u Gospiću	0	1	0
Županijski sud u Slavonskom Brodu	0	1	0
Županijski sud u Vukovaru	0	1	0
Županijski sud u Zagrebu	1	0	0
UKUPNO	1	3	0

4 osobe provele su u pritvoru sljedeće razdoblje:

Duljina pritvora u Hrvatskoj:

- Manje od mjesec dana: 2 osobe (srpske nacionalnosti) (1 od njih također je provele više od tri mjeseca u pritvoru u trećoj zemlji).
- 1 do 3 mjeseca: 2 osobe (1 srpske nacionalnosti, 1 hrvatske nacionalnosti)

Duljina pritvora u trećoj zemlji:

- 3 do 6 mjeseci: 1 osoba (srpske nacionalnosti)

DODATAK III.**OPTUŽNICE TIJEKOM 2006. PREMA NADLEŽNOSTI: 12**

Sud	Hrvati	Srbi	Ostali	Predmeti
Županijski sud u Osijeku	3 (1 u odsutnosti)	1 (u odsutnosti)	0	2
Županijski sud u Šibeniku	0	2	0	1
Županijski sud u Sisku	0	3 (1 u odsutnosti)	0	2
Županijski sud u Vukovaru	5	55 (48 u odsutnosti)	0	6
Županijski sud u Zagrebu	1	0	1	1
UKUPNO	9 (1 u odsutnosti)	61 (50 u odsutnosti)	1	12

- *Ratni zločini protiv civilnog stanovništva*: 67 osoba (58 srpske nacionalnosti, 8 hrvatske nacionalnosti, 1 albanske nacionalnosti)
- *Ratni zločini protiv ratnih zarobljenika*: 1 osoba (srpske nacionalnosti)
- *Ratni zločini protiv civilnog stanovništva i ratni zločini protiv ratnih zarobljenika zajedno*: 3 osobe (1 srpske nacionalnosti, 1 hrvatske nacionalnosti, 1 albanske nacionalnosti)

DODATAK IV.**SUĐENJA I PONOVLJENA SUĐENJA TIJEKOM 2006. PREMA NADLEŽNOSTI****SUĐENJA U TIJEKU/NEDOVršENA SUĐENJA TIJEKOM 2006. GODINE: 23**

Sud	Hrvati	Srbi	Ostali	Predmeti
Županijski sud u Bjelovaru	2	0	0	1
Županijski sud u Karlovcu	1	1	0	2
Županijski sud u Osijeku	3	7	0	4
Županijski sud u Rijeci	0	5 odsutnosti	0	1
Županijski sud u Šibeniku	0	2	0	1
Županijski sud u Sisku	0	5 (1 odsutnosti)	0	4
Županijski sud u Splitu	8 (4 odsutnosti)	1	0	2
Županijski sud u Vukovaru	3 odsutnosti	38 (27 odsutnosti)	9 (4 odsutnosti)	6
Županijski sud u Zadru	0	5 (4 odsutnosti)	0	2
UKUPNO	17 (7 odsutnosti)	64 (37 odsutnosti)	9 (4 odsutnosti)	23

SUĐENJA DOVRŠENA U 2006.: 9

Sud	Hrvati	Srbi	Ostali	Predmeti
Županijski sud u Bjelovaru	2	0	0	1
Županijski sud u Karlovcu	0	1	0	1
Županijski sud u Osijeku	1	8	0	2
Županijski sud u Sisku	0	3 (1 odsutnosti)	0	2
Županijski sud u Splitu	8 (4 odsutnosti)	0	0	1
Županijski sud u Zadru	0	5 (4 odsutnosti)	0	2
UKUPNO	11 (4 odsutnosti)	17 (5 odsutnosti)	0	9

Bilješka: U četiri (4) od 23 suđenja u tijeku/nedovršena suđenja tijekom 2006. godine, rasprave su počele u 2003., 2004. i 2006. godini te su od tada obustavljena. Nakon produženih prekida, rasprave su ponovno započele i trajale tijekom 2006. godine:

RH protiv Freda Marguša i Tomislava Dilbera [Županijski sud u Osijeku], prekid od 3.5 mjeseci.

RH protiv Ljubana Devetaka ("Lovas") [Županijski sud u Vukovaru], prekid od 7 mjeseci.

RH protiv Jugoslava Mišljenovića ("Mikluševci") [Županijski sud u Vukovaru], prekid od 11 mjeseci.

RH protiv Tomislava Duića ("Lora") [Županijski sud u Splitu], prekid od 12 mjeseci.

PONOVLJENA SUĐENJA U TIJEKU U 2006.: 10

Sud	Hrvati	Srbi	Ostali	Predmeti
Županijski sud u Bjelovaru	2	0	0	1

Županijski sud u Karlovcu	1	0	0	1
Županijski sud u Osijeku	1	6	0	2
Županijski sud u Rijeci	0	5 u odsutnosti	0	1
Županijski sud u Splitu	8 (4 u odsutnosti)	1	0	2
Županijski sud u Sisku	0	1	0	1
Županijski sud u Zadru	0	5 (4 u odsutnosti)	0	2
UKUPNO	12 (4 u odsutnosti)	18 (9 u odsutnosti)	0	10

PONOVNA SUĐENJA DOVRŠENA U 2006.: 5

Sud	Hrvati	Srbi	Ostali	Predmeti
Županijski sud u Bjelovaru	2	0	0	1
Županijski sud u Osijeku	0	6	0	1
Županijski sud u Splitu	8 (4 u odsutnosti)	0	0	1
Županijski sud u Zadru	0	5 (4 u odsutnosti)	0	2
UKUPNO	10 (4 u odsutnosti)	11 (4 u odsutnosti)	0	5

9 PREDMETA KOJI SU PRAĆENI TIJEKOM 2006. GODINE DOVRŠENI SU U ROKU OD:

- Manje od mjesec dana: 1 suđenje koje je uključivalo 2 osobe (Sisak 2)
- 1 do 6 mjeseci: 6 suđenja koja su uključivala 19 osoba (Bjelovar 2; Karlovac 1; Osijek 6; Sisak 1; Zadar 1; Split 8)
- 6 do 12 mjeseci: 2 suđenja koja su uključivala 7 osoba (Zadar 4; Osijek 3)

DODATAK V.

OSUĐUJUĆE PRESUDE I KAZNE IZREČENE 2006. GODINE PREMA NADLEŽNOSTI: 16

Sud	Hrvati	Srbi	Ostali
Županijski sud u Karlovcu	0	1	0
Županijski sud u Osijeku	0	1	0
Županijski sud u Sisku	0	3 (1 u odsutnosti)	0
Županijski sud u Splitu	8 (4 u odsutnosti)	0	0
Županijski sud u Zadru	0	3 (2 u odsutnosti)	0
UKUPNO	8 (4 u odsutnosti)	8 (3 u odsutnosti)	0

Kazna (godine)	Hrvati	Srbi	Ostali
1-4	0	1	0
5-9	8	3	0
10-14	0	1	0
15-20	0	3	0
UKUPNO	8	8	0

Osudjuće presude bile su sljedeće:

- Ratni zločini protiv civila: 16 osoba (8 srpske nacionalnosti, 8 hrvatske nacionalnosti)

DODATAK VI.**OSLOBAĐAJUĆE PRESUDE TIJEKOM 2006. GODINE PREMA NADLEŽNOSTI: 4**

Sud	Hrvati	Srbi	Ostali
Županijski sud u Bjelovaru	2	0	0
Županijski sud u Zadru	0	2	
UKUPNO	2	2	0

DODATAK VII.**ODBAČENE OPTUŽBE TIJEKOM 2006. PREMA NADLEŽNOSTI: 8*****Optužbe odbačene temeljem presude:***

Sud	Hrvati	Srbi	Ostali
Županijski sud u Osijeku	0	5	0
UKUPNO	0	5	0

U predmetu RH protiv Nikole Alaiće i ostalih ("Baranja II"), Državno odvjetništvo prekvalificiralo je optužbe u oružanu pobunu protiv 5 od 6 okrivljenika. Sud je zatim donio presudu o odbacivanju optužbi kojima ih se teretilo.

Optužbe odbačene temeljem rješenja:

Sud	Hrvati	Srbi	Ostali
Županijski sud u Osijeku	1	2	0
UKUPNO	1	2	0

U predmetu RH protiv Vase Petrovića i ostalih ("Baranja III"), Državno odvjetništvo je prekvalificiralo optužbe u oružanu pobunu protiv 3 nazočna okrivljenika. Sud je zatim prekinuo postupke protiv 2 osobe srpske nacionalnosti i 1 osobe hrvatske nacionalnosti.

DODATAK VIII.

**ŽALBE KOJE SU ČEKALE NA RJEŠAVANJE U 2006. PREMA NADLEŽNOSTI:
SVE ŽALBE KOJE SU ČEKALE NA RJEŠAVANJE: 117**

Sud	Hrvati	Srbi	Ostali	Predmeti
Županijski sud u Bjelovaru	2	5	0	5
Županijski sud u Gospiću	0	2	0	2
Županijski sud u Karlovcu	0	2	0	2
Županijski sud u Osijeku	2 u odsutnosti	22 (15 u odsutnosti)	1 u odsutnosti	6
Županijski sud u Šibeniku	5	4	0	6
Županijski sud u Sisku	2	4 (1 u odsutnosti)	0	4
Županijski sud u Slavonskom Brodu	0	2	0	2
Županijski sud u Splitu	8 (4 u odsutnosti)	0	0	1
Županijski sud u Vukovaru	2 (1 u odsutnosti)	18 (8 u odsutnosti)	1	5
Županijski sud u Virovitici	0	1	0	1
Županijski sud u Varaždinu	4	0	0	1
Županijski sud u Zadru	1	27 (20 u odsutnosti)	1 u odsutnosti	10
Županijski sud u Zagrebu	0	1	0	1
UKUPNO	26 (7 u odsutnosti)	88 (44 u odsutnosti)	3 (2 u odsutnosti)	46

ŽALBE O KOJIMA JE DONESENO RJEŠENJE TIJEKOM 2006. GODINE: 56

Sud	Hrvati	Srbi	Ostali	Predmeti
Županijski sud u Bjelovaru	0	4 (2 potvrđ.; 2 prein.)	0	3
Županijski sud u Karlovcu	0	1 (potvrđ.)	0	1
Županijski sud u Gospiću	0	1 (prein.)	0	1
Županijski sud u Osijeku	0	10 (9 prein.) (u odsutnosti) (1 potvrđ.)	1 (prein.) (u odsutnosti)	2
Županijski sud u Šibeniku	1 (potvrđ.)	3 (1 prein.) (2 potvrđ.)	0	4
Županijski sud u Sisku	0	1 (potvrđ.)	0	1
Županijski sud u Slavonskom Brodu	0	1 (potvrđ.)	0	1
Županijski sud u Vukovaru	1 (prein.)	12 (potvrđ.) (3 u odsutnosti)	1 (prein.)	3
Županijski sud u Zadru	0	17 (14 potvrđ.) (3 prein.) (15 u odsutnosti)	1 (potvrđ.) u odsutnosti	6
Županijski sud u Zagrebu	0	1 (potvrđ.)	0	1
UKUPNO	2	51 (27 u odsutnosti)	3 (2 u odsutnosti)	23

Presude koje je donio Vrhovni sud donesene su u sljedećim rokovima nakon podnošenja žalbe:

- 1 do 6 mjeseci: 4 predmeta koji su uključivali 9 osoba (Sisak 1; Vukovar 6; Karlovac 1; Zagreb 1)
- 6 mjeseci do godinu dana: 1 predmet koji je uključivao 1 osobu (Osijek 1)
- 18 mjeseci do 2 godine: 5 predmeta koji su uključivali 6 osoba (Gospić 1; Zadar 3; Šibenik 1; Bjelovar 1)
- 25 mjeseci do 2 ½ godine: 3 predmeta koji su uključivali 7 osoba (Zadar 4; Šibenik 1; Bjelovar 2)
- 31 mjeseci do 3 ½ godine: 2 predmeta koji su uključivali 4 osobe (Zadar 4)
- 43 do 47 mjeseci: 5 predmeta koji su uključivali 15 osoba (Slavonski Brod 1; Bjelovar 1; Vukovar 2; Šibenik 1; Osijek 10;)
- 4 godine do 52 mjeseca: 3 predmeta koji su uključivali 14 osoba (Šibenik 1, Zadar 7, Vukovar 6)

DODATAK IX.

Usporedba podataka o ratnim zločinima za razdoblje 2002.-2006.:

	2006.	2005.	2004.	2003.	2002.
Uhićenja	27 (13 Srba, 13 Hrvata)	10 (8 Srba, 2 Hrvata)	30 (25 Srba, 5 Hrvata)	37 (31 Srbin, 5 Hrvata, 1 Mađar)	35 (28 Srba, 1 Hrvata, 1 Makedonac)
Osobe puštene na slobodu	4 (3 Srbina, 1 Hrvat)	6 (svi Srbi)	32 (29 Srba, 3 Hrvata)	30 (25 Srba, 5 Hrvata)	51 (29 Srba, 1 Hrvata, 1 Bošnjak, 1 Makedonac)
Optužnice	69 (60 Srba, 8 Hrvata, 1 Albanac)	23 (svi Srbi)	3 (svi Srbi)	53 (48 Srba, 4 Hrvata, 1 Mađar)	32 (19 Srba, 13 Hrvata)
Praćena suđenja	23 suđenja (9 županijskih sudova)	18 suđenja (11 županijskih sudova)	34 suđenja (10 županijskih sudova)	34 suđenja (11 županijskih sudova)	34 suđenja (12 županijskih sudova)
Osobe čija su suđenja praćena	90 osoba (64 Srbina, 17 Hrvata, 8 Rusina, 1 Rom)	77 osoba (46 Srba, 21 Hrvat, 5 Rusina, 1 Rom, 4 nepoznate etničke pripadnosti)	108 osoba (83 Srbina, 13 Hrvata, 7 Rusina, 1 Mađar, 1 Rom, 3 nepoznate etničke pripadnosti)	101 osoba (85 Srba, 14 Hrvata, 1 Bošnjak, 1 Rom)	115 osoba (90 Srba, 22 Hrvata, 1 Bošnjak, 1 Mađar)
Suđenja vođena u odsutnosti	2 suđenja (9 Srba)	1 suđenje (1 Srbin)	3 suđenja (16 Srba)	8 suđenja (27 Srba, 1 Hrvat, 1 Bošnjak)	3 suđenja (28 Srba, 1 Mađar)

Sveukupna stopa osuđujućih presuda	80 % (na temelju 20 presuda)	67 % (na temelju 18 presuda)	71 % (na temelju 42 presuda)	90 % (na temelju 41 presuda)	67 % (na temelju 77 presuda)
Pojedinačne osuđujuće presude	50 % Srba, 50 % Hrvata	85 % Srba, 20 % Hrvata	75 % Srba, 25 % Hrvata	94 % Srba, 71 % Hrvata	83 % Srba, 18 % Hrvata
Srbi osuđeni u odsutnosti	Približno 37.5 %	36 %	50 %	90 %	60 %
Kazne niže od zakonom propisanog minimuma od 5 godina	6.25 % kazni	10 % kazni	53 % kazni	5 % kazni	25 % kazni
Prosječne propisane kazne	8.5 godina (na temelju 16 osuđujućih presuda)	8.5 godina (na temelju 18 osuđujućih presuda)	5.5 godina (na temelju 42 osuđujućih presuda)	9 godina (na temelju 37 osuđujućih presuda)	9.5 godina (na temelju 52 osuđujućih presuda)
Stopa oslobađajućih presuda nakon ponovnog suđenja prethodno osuđenim osobama	69 %	55 %	66 %	33 %	55 %
Praćeni žalbeni postupci	46 predmeta (88 Srba, 26 Hrvata, 2 Bošnjaka, 1 Mađar)	48 predmeta (92 Srbina, 18 Hrvata, 3 Bošnjaka, 2 Mađara, 1 Crnogorac)	40 predmeta (74 Srbina, 28 Hrvata, 3 Bošnjaka, 1 Mađar, 1 Rom)	35 predmeta (53 Srbina, 26 Hrvata, 2 Bošnjaka, 1 Mađar, 1 Rom)	33 predmeta (65 Srba, 15 Hrvata)
Dovršeni žalbeni postupci	23 predmeta (51 Srbin, 2 Hrvata, 2 Bošnjaka, 1 Mađar)	13 predmeta (21 Srbin, 2 Hrvata, 1 Bošnjak, 1 Mađar, 1 Crnogorac).	13 predmeta (9 Srba, 17 Hrvata, 1 Bošnjak, 1 Rom)	15 predmeta (22 Srbina, 5 Hrvata, 1 Mađar)	9 predmeta (18 Srba, 2 Hrvata)
Stopa preinačenja odluka žup. sudova od strane Vrhovnog suda	35 % (na temelju 56 presuda)	65 % (na temelju 26 presuda)	55 % (na temelju 13 presuda)	50 % (na temelju 15 presuda)	95 % (na temelju 9 presuda)